BBC

KRÓLOWA ELŻBIETA II – JAKĄ BYŁA OGRODNICZKĄ?

Listopad/Grudzień 11-12 (62)/2023

Gardeners' World

EDYCJA POLSKA

55 pomysłów NA PREZENTY

ZADBAJ O ROŚLINY DONICZKOWE

ROŚLINY NA ŚWIĘTA

dekoracje inspirowane naturą
zimowe gwiazdy ogrodów

Teatr traw ozdobnych

CO PRZYCINAĆ PÓŹNĄ JESIENIĄ?

Listopad-grudzień 11-12/2023
cena 17,90 zł (w tym 8% VAT)
ISSN 2391-8381 Indeks 403636

PYSZNE OWOCE
Monty podpowiada, jak uzyskać lepsze plony

SZAFRAN
Rekha uprawia i serwuje najdroższą przyprawę świata

ZEW NATURY
Alan radzi, jak przystosować ogród dla dzikich zwierząt

prasa.pl adb461863b

Warsaw
GardenExpo

ZAKRES BRANŻOWY TARGÓW

- Architektura krajobrazu
- Bbq
- Doniczki
- Florystyka
- Meble ogrodowe
- Narzędzia ogrodnicze
- Ogrodnictwo
- Oświetlenie
- Szklarnie
- Technika ogrodnicza

eprasa.pl adp461863b

Warsaw
GardenExpo

MIĘDZYNARODOWE TARGI OGRODNICTWA

14-16 LUTEGO 2024

ZAREJESTRUJ SIĘ

www.warsawgardenexpo.com

WYSTAWCY 2024:

STYROBUD GÓRNO
CLOVERIS Ekskluzywne Meble Ogrodowe
hartika wood composite system
STIHL
Kryształowy Świat
Bronisze
GABA
Gardenphilis DESIGNER
Tarasola More than pergola
Husqvarna Polska
FENCE - TECH
EUROPOOL
ULINSCY
CARAVANNER 4X4

Aleja Katowicka 62, 05-830 Nadarzyn | info@warsawexpo.eu | www.warsawexpo.eu | / warsawexpo

eprasa.pl adb461863b

Prenumerata

Gardeners`World. Edycja Polska to wydanie licencyjne największego brytyjskiego magazynu ogrodniczego BBC *Gardeners' World Magazine*. W polskiej edycji dzielimy się z wami naszymi odkryciami – od inspirujących ogrodów (angielskich i polskich) i zachwycających roślin, po zakupowe wskazówki i podpowiedzi, co zrobić, by ogród był zawsze w kwitnącej formie.

Zaprenumeruj *Gardeners' World. Edycja Polska* w wersji drukowanej z rabatem

5% na kwartał (3 wydania)
10% na rok (10 wydań)
25% na dwa lata (20 wydań)

Zamów prenumeratę na
www.UlubionyKiosk.pl
Przesyłka gratis

Welcome

Rośliny zapadły w zimowy sen, więc dla nas, ogrodników, nastał czas wytchnienia. Możemy na pewien czas odłożyć do schowka narzędzia, zapomnieć o rosnących w błyskawicznym tempie chwastach, nadmiarze plonów owoców czy warzyw i ukryć się w domowym zaciszu.

Późna jesień to doskonały czas na podsumowanie roku, ale i chwilę refleksji – w tym wydaniu zamieszczamy wspomnienia Alana Titchmarsha, który opowiada o swoich spotkaniach z Królową Elżbietą II. Alan zdradza, jaką była ogrodniczką, jakimi roślinami lubiła się otaczać i jak pełna była humoru (str. 40).

Odpoczywając w głębokim fotelu pod kocem warto zacząć powoli planować przyszłe miesiące – skorzystaj z doświadczeń Monty'ego, którego ogród obfituje w krzewy i drzewa owocowe (str. 30), dodaj późnojesienne i zimowe akcenty na rabatach lub w donicach (str. 35, 46, 88), albo posadź gatunki, których owocami zimą będą mogły pożywić się ptaki, takie jak kwiczoły (str. 100). Nie zapominaj też o subtelnym dodatku, jakim są trawy ozdobne (str. 83), ponieważ późną jesienią i zimą scena należy właśnie do nich.

Ale... Święta za pasem – życzę, abyście spędzili je wśród bliskich, z którymi wspólnie możecie udekorować dom – proste w wykonaniu, naturalne ozdoby z roślin z ogrodu (str. 52) i gatunków doniczkowych (str. 62, 74) z pewnością dodadzą wnętrzom magii, a samodzielne ich przygotowanie to doskonała okazja do tego, by zachęcić każdego domownika do kreatywnych zajęć.

Jeśli szukacie jeszcze inspiracji na świąteczne prezenty dla miłośniczek i miłośników ogrodnictwa, przygotowaliśmy ponad 50 pomysłów (str. 67)!

Radosnych Świąt
Małgorzata Wójcik
Redaktor naczelna
malgorzata.wojcik@avt.pl

Podaruj prezent

Spraw przyjemność wybranej osobie i wyślij jej magazyn Gardeners' World. Edycja Polska za darmo. Przygotowaliśmy dla Was 100 egzemplarzy bieżącego numeru.

Wystarczy napisać e-mail* na listy@magazyngardenersworld.pl i podać adres osoby, do której mamy wysłać egzemplarz magazynu.

* Na e-maile czekamy do końca listopada.

Eksperci Gardeners' World

Monty Don
Ogrodnik-samouk, główny prowadzący Gardeners` World. Entuzjasta psów i upraw ekologicznych, z czytelnikami spotyka się w swoim ogrodzie w Longmeadow.

Carol Klein
Ogrodniczka, łączy występy w telewizji z pisaniem i obowiązkami w jej własnym ogrodzie w Glebe Cottage. Inspiruje nas niezwykłą energią i bogatym doświadczeniem.

Alan Titchmarsh
Autor poczytnych poradników i kilku programów telewizyjnych. Dzieli się bogactwem wiedzy o uprawie roślin, dba o swoje grządki w Hampshire.

Joe Swift
Nagradzany projektant ogrodów, prowadzi pracownię w Londynie. Pisze o wszystkich aspektach ogrodnictwa, dla nas projektuje kwiatowe rabaty.

Adam Frost
Utytułowany architekt krajobrazu, zdobywca wielu nagród na Chelsea Flower Show. Pokazuje, że pielęgnacja ogrodu wcale nie musi być skomplikowana.

eprasa.pl adb461863b

SPIS TREŚCI

listopad – grudzień 2023

88
Bob podpowiada, jak ożywić taras, balkon lub wejście do domu kolorowymi kompozycjami w donicach

94
Stwórz kryjówki dla dzikich zwierząt, np. dla jeży, jeśli chcesz ich mieć więcej w ogrodzie – radzi Alan

DODATEK SPECJALNY: BOŻE NARODZENIE

46 Ogród dekoracyjny zimą
52 Wianki inspirowane naturą
62 Rośliny doniczkowe
67 55 pomysłów na prezenty
74 Gwiazdy betlejemskie

LUBIMY

6 **Gwiazdy późnej jesieni**
21 **Medaliści roku 2023**
28 **Turzyce**

INSPIRACJE

30 **Owocne doświadczenie**
Jak poprawić plony roślin owocowych
35 **Rozkoszuj się jesienią**
Adam dodaje rabatom barw
40 **Królowa Elżbieta II**
Ogrodnicze spotkania Alana z monarchinią
78 **Ogrody Roku 2022**
– ogród czytelników
Tropikalna dżungla
83 **Teatr traw**
Jak wykorzystać trawy ozdobne
88 **Ciepłe barwy zimy**
Zestawienia do pojemników
102 **Ogrodnicy dla planety**
Siła drzew

FAUNA W OGRODZIE

94 **Schronienia dla zwierząt**
100 **Kwiczoł**

WŁASNE UPRAWY

108 **Prosto z grządki**

FELIETON

20 **Cały Monty**
121 **Opowieści Titchmarsha**

PLAN DZIAŁAŃ W PAŹDZIERNIKU

111 **Zbierz liście buraków**
112 **Posadź amarylisy**
113 **Pobierz sadzonki zdrewniałe**
114 **Posadź tulipany**
115 **Posadź czosnek**
116 **Zacznij przycinać krzewy**

PYTANIA I ODPOWIEDZI

119-120 **Eksperci radzą czytelnikom**

eprasa.pl adb461863b

„Witaj drogi listopadzie, miesiącu dla zmysłów, mój ulubieńcu”

Gregory Lenz

eprasa.pl adb461863b

Lubimy późną jesień

Lampiony z dyni są już niestety tylko wspomnieniem kończącym żywot na progach domów w całym kraju, a duch Bożego Narodzenia (chociaż wyraźnie daje się zauważyć w alejkach supermarketów) jeszcze nie nabrał mocy. To spokojny czas, w którym pierwsze przymrozki pozbawiają liście resztek jesiennych kolorów, a my możemy je starannie zebrać, aby zrobić kompost i ziemię liściową na następny sezon. Nadal jest wystarczająco ciepło, aby wygodnie pracować w ogrodzie, ale chwasty przestały rosnąć, a trawniki przygotowują się do zimy. Ciesz się tym spokojem – nie potrwa długo!

TEKST JAMES ALEXANDER-SINCLAIR

GWIAZDA PÓŹNEJ JESIENI

Dereń kousa (*Cornus kousa*)

Wszyscy znamy i kochamy derenie za ich spektakularne kwitnienie na początku sezonu. W starych filmach można czasem zobaczyć kobiety noszące kapelusze i suknie z turniurami, żegnające odjeżdżających żołnierzy/dzieci/kochanków, machające delikatnymi koronkowymi chusteczkami w kierunku odjeżdżającego pociągu lub karety. Właśnie tak wyglądają derenie kousa w trakcie kwitnienia – biel trzepocząca na wiosennym wietrze. O tej porze roku ich liście zaczynają nabierać burgundowych odcieni i wkrótce opadną, bo wykonały już swoje zadanie.

Latem to drzewo wygląda na nieco spragnione ze względu na naturalnie zwieszające się liście. Chroń je przed wiatrem i nie podlewaj zbyt intensywnie.
Wysokość x Szerokość 7 m x 5 m

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE, THANKS TO RHS GARDEN WISLEY

epraca.pl adb461863b

ŻÓŁTE ŻÓŁTKO

Gdybyś był europejskim osadnikiem w Ameryce, gnającym zadaszonymi wozami po nieokiełznanej dziczy, strączyn nie byłby tobie obcy. Wtedy nie miałbyś co prawda z niego większego pożytku (chyba, że byłbyś pszczołą lub w wolnych chwilach zajmował się tokarstwem), ale teraz strączyn stał się cennym drzewem ogrodowym z pachnącymi kwiatami na wiosnę i żółtymi liśćmi jesienią – tak żółtymi, jak żółtko wiejskiego jajka.

Strączyn żółty (*Cladrastis kentukea*)
Urośnie w każdej ziemi, o ile nie jest to mokra glina. Wymaga pełnego słońca. **W x S** 10 m x 8 m

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE, THANKS TO RHS GARDEN WISLEY; JASON INGRAM, THANKS TO RHS GARDEN ROSEMOOR

ZŁOTKA

Niektóre rośliny mają naprawdę dobry stosunek jakości do ceny i to jest jedna z tych roślin. Złotożółte, czteropłatkowe kwiaty jak hełmy żołnierzy maszerujących z dalekiego imperium, pojawiają się nie tylko wiosną, ale także ponownie jesienią. Tworzą się z nich jedwabiste pompony nasion, które zostaną na zimę. Doskonale wspina się po drzewach lub dużych pergolach

Powojnik tangucki (*Clematis tangutica*)
To nie jest pnącze do małych ogrodów! Rozmnażaj latem przez sadzonki pędowe lub kopczykowanie. **W x S** 6 m x 4 m

eprasa.pl adb461863b

CZERWONY ALARM

Ci, którzy znają botaniczną łacinę, zauważą coś upiornie znajomego w nazwie tej rośliny. Nazwa rodzajowa (*Hydrangea*) jest raczej prosta, ale epitet gatunkowy (*quercifolia*) mówi coś więcej – *quercus* to po łacinie dąb, a *folia* to liście, więc jest to hortensja z liśćmi podobnymi do dębu [na co wskazuje również polska nazwa – red.]. Te wyjątkowo piękne, dębowe liście jesienią przebarwiają się na zmysłową głęboką czerwień.

Hortensja dębolistna (*Hydrangea quercifolia*)

Najlepiej rośnie w półcieniu lub na skraju lasu. Wiosną pobierz sadzonki zielne lub, jeśli zapomnisz, zimą przygotuj sadzonki zdrewniałe. **W x S** 2 m x 2 m

EGZOSZKIELET

Jeśli mieszkasz w części kraju z łagodniejszym klimatem, to ta roślina będzie gratką do egzotycznego ogrodu. Gdy zima będzie łaskawa, a ogród osłonięty, wczesnym latem w nagrodę wypuści czerwony kwiatostan. Ale to tylko dodatek, ponieważ jej główną atrakcją są wspaniałe, sinoniebieskie, plisowane liście, które dodadzą tropikalnego charakteru każdemu nasadzeniu.

Melianthus major

Zimozielony krzew, czasami traktowany jak bylina. Ściółkuj dla ochrony przed zimnem.
W x S 3 m x 2 m

ZIMOWY ROMANS

Większość kamelii, na które się natkniesz, to kamelie japońskie, które (wspaniale) kwitną wiosną. O tej często się zapomina, ponieważ kwitnie (również wspaniale) przed Świętami Bożego Narodzenia. Ma tak samo cudownie błyszczące, zielone liście, ale jest trochę mniejsza, więc dobrze prezentuje się w przedogródkach. Kilka jej pachnących kwiatów pływających w naczyniu z wodą sprawi, że zima natychmiast stanie się bardziej romantyczna.

Kamelia mała (*Camellia sasanqua*) 'Crimson King'

Do dobrego wzrostu wymaga kwaśnego podłoża, w przeciwnym wypadku może kaprysić. Poradzi sobie w donicy.
W x S 2,5 m x 2,5 m

ZDJĘCIA: JASON INGRAM, THANKS TO SIR HAROLD HILLIER GARDEN AND WOLFGANG BOPP

eprasa.pl adb461863b

„Kolory zimy zobaczysz w wyobraźni”

Terri Guillemets

Kolejne cztery pory roku dobiegły końca i, nie tylko w ogrodnictwie, to była prawdziwa jazda bez trzymanki. Jedną z dobrych stron posiadania ogrodu jest możliwość zaczęcia wszystkiego od nowa co roku: w idealnym scenariuszu nie popełniamy dwa razy tych samych błędów i cieszymy się ze wszystkich sukcesów. W międzyczasie uśmiechaj się, gdy kolejny raz musisz wysłuchać przeboju Mariah Carey i gdy ktoś nalega, aby po raz siedmiotysięczny obejrzeć „To właśnie miłość”. Już niedługo wrócisz do ogrodu z sercem pełnym radości i taczką pełną obietnic.

Jeżówka purpurowa (*Echinacea purpurea*) ‘Magnus’
Tę roślinę będziesz wspominać z sentymentem. Mniej więcej w lipcu, przy zachodzącym słońcu, z płatkami udrapowanymi jak jedwabne szaliki na złotych ramionach księżniczek, wyglądała jak różowa doskonałość. Te płatki już dawno trafiły na kompost, ale pozostały nam pyszne kolczaste koszyczki: twarde jak gałki do drzwi i posrebrzone szronem. Na tym zdjęciu widać powód, dla którego byliny na rabatach powinniśmy zostawić jak najdłużej. Mam taką złotą zasadę: jeśli coś wygląda okropnie – zetnij, jeśli nadal wygląda dobrze – zostaw. Jeżówka zostaje.

Jeżówka przyciąga pszczoły, ptaki, motyle i ćmy. Rozmnażaj przez sadzonki korzeniowe pobierane jesienią lub wiosną.
W x S 75 cm x 50 cm

MIRTOWO, NIE ŻÓŁWIOWO

Pewnie tylko ja tak mam, ale na widok tej rośliny zawsze przypomina mi się historia doktora Seussa o żółwiu Yertle. Być może pamiętacie, że mieszkał „na odległej wyspie Sala-ma-Sond", gdzie był królem stawu. Na końcu za swoją pychę wylądował w błocie. Chociaż nie ma nic wspólnego z mirtami (poza tym, że się rymuje), to ładna opowieść [angielska nazwa mirtu, *myrtle*, rymuje się z żółwiem Yertle, *Yertle the Turtle* – red.].

Mirt zwyczajny (*Myrtus communis*)
Zimozielony krzew o białych kwiatach i czarnych jagodach (dobry dodatek do ginu). Osłoń go przed wysuszającym wiatrem i zimnem.
W x S 2 m x 1,5 m

JAGODY DLA ZGODY

To świąteczna petarda do donicy na zimową ozdobę. Jagody przypominające koraliki i kędzierzawa, blada grzywka z trawy zgodnie rozweselą każdą świąteczną doniczkę. Dodaj kilka bratków i cebul wiosennych kwiatów, aby ten dobry nastrój utrzymać także w następnym roku.

Golteria rozesłana (*Gaultheria procumbens*)
W kwaśnej ziemi utworzy doskonałą okrywę. Ma aromatyczne liście, ale niejadalne jagody.
W x S 30 cm x 50 cm

Turzyca włosista (*Carex comans*)
Zimozielona, ale zimą nie może mieć zbyt mokro, więc zadbaj o drenaż. Latem mocno wyczesz suche liście.
W x S 30 cm x 30 cm

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE, JASON INGRAM

eprasa.pl adb461863b

MROZY BEZ ZGROZY

Nieczęsto prezentujemy warzywa na tych stronach ale myślę, że nie ma na to lepszej pory. Wiem, że stąpamy po cienkim lodzie i niektórzy na sam widok brukselki będą zniesmaczeni, ale ja absolutnie ją uwielbiam (moje dzieci, gdy były małe, nazywały ją kulkami sałaty). Gotowana na parze, pieczona lub smażona – zjem ją w każdej postaci. A na roślinach też wygląda całkiem nieźle.

Kapusta warzywna brukselska (*Brassica oleracea* var. *gemmifera*)
Nasiona wysiej zimą pod odsłonami lub wiosną do gruntu. Na miejsce docelowe wysadź latem. W miarę możliwości chroń przed gąsienicami i gołębiami.
W x S 80 cm x 50 cm

GUZIKOWCY

Ta roślina otrzymała całkiem dźwięczną nazwę jak na gatunek, który nigdy nie wywiera większego wrażenia na letnich rabatach, lecz teraz, przed Bożym Narodzeniem, wygląda dość ekscytująco. Puszyste guziki na czekoladowych łodygach zachwycą ptaki i świetnie wyglądają oprószone śniegiem.

Sadziec hyzopolistny (*Eupatorium hyssopifolium*)
Latem wytwarza białe kwiaty. Ma skłonność do samosiewu, więc lepiej sprawdzi się w dzikiej części ogrodu. **W x S** 1,2 m x 60 cm

USZY DO GÓRY

Gertruda Jekyll kochała ten gatunek i używała go w większości swoich nasadzeń. Czuję się głupio, bo nie sadziłem go przez co najmniej dekadę, ale ostatnio do mnie wraca, ponieważ naprawdę potrafi ożywić zimowy ogród. Zdobi nie tylko wczesnymi kwiatami, ale także skórzastymi liśćmi, które czerwienią jak kieliszek Bordeaux na słonecznym parapecie.

Bergenia sercolistna (*Bergenia cordifolia*) 'Purpurea'
Ma liście podobne do wielkich uszu. Kwitnie w zimie na różowo. W czasie mrozów liście nabierają czerwonego zabarwienia. Dobrze rośnie w suchej ziemi, w cieniu lub w słońcu. **W x S** 50 cm x 100 cm

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE (LOKALIZACJA: WAKEHURST, WEST SUSSEX); JASON INGRAM

eprasa.pl adb461863b

KORALIKI

Gałązki berberysów uginają się pod ciężarem owoców nie gorzej od gałązek choinek obwieszonych ozdobami. Ciesz się tym widokiem, zanim zainteresują się nimi ptaki i nie krępuj się, jeśli też masz ochotę ich spróbować – owoce wszystkich berberysów są jadalne zarówno na surowo, jak i po przetworzeniu, chociaż często są nieznośnie cierpkie i kwaśne. To znak, że oprócz ładnego widoku, dostarczają też dużo witaminy C.

Berberys Pratta (*Berberis prattii*)
Na przełomie maja i czerwca obsypuje się zielonkawożółtymi kwiatami, a po opadnięciu liści jesienią zachwyca szkarłatnymi jadalnymi jagodami. Preferuje słoneczne stanowiska. W pełni mrozoodporny.
W x S 3 m x 3 m

TEKST ŁUKASZ SKOP
ZDJĘCIA BOŻKA PIOTROWSKA

eprasa.pl adb4618636

OGNISTE JABŁUSZKA

Perfekcyjnie kuliste owoce tej rajskiej jabłoni stanowią tylko dodatek do dania głównego: ognistych liści, które płoną teraz żywym pomarańczem. Wiosną też były dość niezwykłe, bo pokryte srebrzystym, miękkim nalotem. Na koniec sezonu liście tracą ten młodzieńczy puszek i zamieniają go na bardziej wyraziste barwy.

Jabłoń Tschonoskiego (*Malus tschonoskii*)
Będzie dobrze rosła w każdej ziemi, ale preferuje wilgotne, przepuszczalne podłoże. W kwietniu dodatkową ozdobą są jej bladoróżowe, lekko pachnące kwiaty.
W x S 5 m x 3 m

LODOWE SOPLE

Na tle przebarwiających się i zasychających liści ten świerk jest zmierzłym ponurakiem. Peleryna ze stalowoniebieskich igieł ciąży mu na ramionach i wcale nie wygląda, jakby poczuł jesiennego bluesa. W pełni zimy zamieni się w strudzonego wędrowca, przechadzającego się wśród ogołoconych z liści krzewów, który przybył z lodowej krainy.

Świerk kłujący (*Picea pungens*) 'The Blues'
Ma nieregularną, stożkową koronę – jeśli chcesz ją prowadzić do góry, przymocuj wierzchołek rośliny do prostej tyczki. Lubi kwaśne podłoże, które nie może być zbyt wilgotne. Mrozoodporny.
W x S 3 m x 1,5 m

CIERNISTY CYTRUS

Jest jedynym cytrusem, który można uprawiać w Polsce w gruncie przez cały rok – znosi mróz do -20°C. Za tę przyjemność trzeba jednak słono zapłacić. Owoce poncyrii, które przypominają pomarańcze i są niezwykle aromatyczne, są niesmaczne. Cały krzew jest też niezwykle kolczasty, lecz zimą, kiedy opadną liście, te straszne ciernie broniące dostępu do zakazanych owoców wyglądają zjawiskowo.

Poncyria trójlistkowa (*Poncirus trifoliata*)
Młodą sadzonkę okryj przed jej pierwszą zimą. Roślina znosi okresowe susze lepiej niż podmokłe stanowiska, na których może zamierać.
W x S 2,4 cm x 1,8 cm

eprasa.pl adb461863b

PASTELE...

Niektóre róże za nic mają nadciągającą zimę: będą kwitnąć do upadłego, tak jak odmiana 'Mozart', która koncertuje wielokrotnie w ciągu roku. Drobne, różowo-białe kwiaty z czarnym oczkiem lekko pachną i rozwijają się na roślinie obok pomarańczowych owoców z poprzednich tur kwitnienia. Ze sceny zejdzie niepokonana.

Róża (*Rosa*) 'Mozart'
Dobrze znosi półcieniste stanowiska. Kwitnie na pędach ubiegłorocznych i jednorocznych. Toleruje suche gleby.
W x S 2,5 m x 1,5 m

...I AKWARELE

Ani kwiatostany o średnicy do 20 cm, ani kwiaty w kolorze zależnym od pH podłoża nie zmienią faktu, że późna jesień jest nieubłagana i musi odebrać swoją daninę – pozbawia hortensje liści, kwiatów i kolorów. Całe szczęście, że najpierw zamienia się w malarkę. Tu dorzuci brązu, tam pochlapie czerwienią i ani się obejrzysz, jak stworzy arcydzieło.

Hortensja ogrodowa (*Hydrangea macrophylla*) 'Hamburg'
Obfite kwitnienie uzyskasz, sadząc ją w żyznym, próchniczym podłożu. W kwietniu dodaj siarczanu glinu do podłoża dla niebieskich kwiatów lub wapna dla różowych. Rozmnażaj z sadzonek zielnych na początku lata lub sadzonek zdrewniałych pobieranych zimą.
W x S 1,3 m x 1,3 m

eprasa.pl adb461863b

makita

Stworzone przez profesjonalistów
Z myślą o każdym z nas ...

www.makita.pl

eprasa.pl adb461863b

Felieton

Cały Monty

Nikt nie wątpi w płynące z ogrodnictwa korzyści dla naszego ciała i psychiki – stwierdza **Monty**, ale dlaczego właściwie „zielony lek" jest dobry dla duszy i umysłu?

ZDJĘCIA: JASON INGRAM

Póki co jestem w miarę zdrowy i sprawny, ale moje kolana nie sprawują się już tak, jak kiedyś i pod koniec całego dnia kręcenia zdjęć już tylko kuśtykam po ogrodzie. Ten stan narastał już od dłuższego czasu. Pamiętam, że poszedłem do lekarza ogólnego w sprawie jednego z kolan już jakieś 25 lat temu i usłyszałem po prostu: „Kolana... Zostały źle zaprojektowane", co, choć zdecydowanie mało pomocne, okazuje się być prawdą. Działają dobrze, a potem przestają dobrze działać i sprawiają kłopoty.

Jednakże pomijając ten rzepkowy problem, ogrodnictwo jest dla nas dobre – i dla ciała, i dla ducha. Może nie jest w stanie odwrócić szkód poczynionych przez czas, ale może je utrudniać i spowalniać. Podczas prac w ogrodzie schylamy się, podnosimy, ciągniemy, pchamy i podważamy to i owo, wyciągamy ręce i rozciągamy się: z korzyścią dla mięśni, więzadeł, ścięgien, a nawet gęstości kości. Nie lubię określenia „zielona siłownia", bo nie chcę, żeby działania w ogrodzie zostały sprowadzone do ćwiczeń, odhaczone i wprowadzone do jakiegoś gadżetu na nadgarstku, ale z pewnością działają one z korzyścią dla ciała.

> *„Zawsze uważałem, że ogrodnictwo może i powinno być formą sztuki"*

Jesteśmy też coraz bardziej świadomi, że ogrodnictwo jest dobre również dla psychiki. Wyprowadza z chaosu i łagodzi niepokoje umysłu. Udowodniono to ponad wszelką wątpliwość w badaniach naukowych, ale co dokładnie dzieje się w „umyśle" – w przeciwieństwie do mechanicznej strony ciała – jest nadal zastanawiająco słabo zbadane. To wspaniale, że lekarze przepisują ogrodnictwo na receptę jako „zielony lek", ale żadnego medykamentu nie dopuszczono by do kontaktu z pacjentem, gdyby tak niewiele wiedziano o tym, jak działa.

Próba analizy tego, co konkretnie się dzieje, jest trudna. Wszyscy wiemy, że dzięki ogrodnictwu czujemy się lepiej. Wszyscy wiemy, że przebywanie w ogrodzie, nawet tylko krzątanie się po nim, łączy nas z naturą i jej rytmami, i zapewnia medytacyjną świadomość prostego tu i teraz. W skrócie rzecz ujmując, ogrodnictwo wprowadza do naszego życia harmonię, pokój i nadzieję. Ale jak i dlaczego? Zrobienie porządku z własnymi kolanami jest już wystarczająco skomplikowane (patrz: „kiepski projekt…"), ale kolana to kaszka z mleczkiem w porównaniu z labiryntowymi wszechświatami naszego umysłu – i nawet zdefiniowanie, czym jest „umysł" nie jest oczywiste, między innymi dlatego, że połączenie umysłu i ciała zachodzi na poziomie trzewi. Udowodniono, dla przykładu, że mikroflora jelitowa, pełna bakterii wchłoniętych z gleby z naszych ogrodów, ma silny wpływ na nasze zdrowie psychiczne – bez względu na przyjemnie podnoszący na duchu efekt wiosennych kwiatów i słońca na twarzy. To frapująco złożone i absolutnie fascynujące.

Myślę o tym sporo, bo należę do Wszechpartyjnej Grupy Parlamentarnej tworzącej raport pod tytułem „Kreatywność dla zdrowia", który zostanie opublikowany w przyszłym roku. Przyglądamy się każdemu aspektowi zdrowia i wszyscy zainteresowani – lekarze, politycy, artyści czy administratorzy – stwierdzają, że medycyna może nas uleczyć z konkretnych objawów lub sprawić, że nie będą nawracały, ale sama w sobie nie sprawi, że będziemy zdrowi. Rola żywienia, rodziny, przyjaciół, aktywności i zainteresowań jako kluczowych elementów profilaktyki i leczenia jest wręcz podstawowa.

Ale wkład ogrodnictwa w zdrowie nie polega wyłącznie na skutkach przebywania na świeżym powietrzu i wykonywania ciekawej, budującej pracy fizycznej. Aby ujawnił się jego pełen potencjał zdrowotny, niezbędny jest element kreatywności, a w twoim ogrodzie możliwości w tym zakresie jest bez liku. Zwyczajne utrzymywanie tego, co już w nim jest, nie jest odpowiednio satysfakcjonujące, a traktowanie ogrodu jako zbioru prac konserwacyjnych niszczy zarówno jego potencjał ogrodniczy, jak i zdrowotny.

Zawsze uważałem, że ogrodnictwo może i powinno być formą sztuki. Czasami cały ogród jest spójnym, zintegrowanym dziełem – jak np. najlepsze ogrody na wystawie Chelsea czy niektóre ogrody japońskie – ale w przypadku większości z nas jest ciągłym procesem narastania i odnawiania. Gdybym miał porównać ogród do obrazu, byłby płótnem, które stale płowieje i niszczy się i wymaga codziennego odświeżania. Kolory na rabatach, wysokość żywopłotów, kompozycje w donicach, zapachy, tekstury, dźwięki i reakcje emocjonalne, jakie możemy wywołać, są skutkiem procesu twórczego. To właśnie ta codzienna kreatywność czyni z ogrodnictwa nie tylko najbardziej satysfakcjonującą i radującą, ale też jedną z najzdrowszych aktywności na świecie.

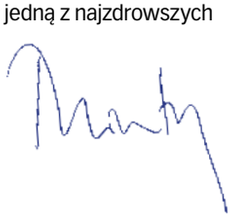

eprasa.pl adb461863b

Medaliści roku 2023

Jubileuszowa, 30-ta edycja **Międzynarodowej Wystawy Zieleń to Życie** odbyła się na przełomie sierpnia i września pod hasłem „Nowe czasy nowe wyzwania". Kolejny raz jednym z punktów tego wydarzenia był **Konkurs Roślin Nowości**. W tym roku o nagrody walczyło 21 roślin.

Jury przyznało: 2 złote medale, 3 srebrne i 1 brązowy, a także 2 wyróżnienia. Swój głos oddali również dziennikarze oraz internauci, przyznając dodatkowe wyróżnienia. Oto nagrodzone rośliny!

ZDJĘCIA: MATERIAŁY PRASOWE, MATERIAŁY KONKURSU ROŚLIN NOWOŚCI, AGENCJA PROMOCJI ZIELENI

Wręczenie nagród w Konkursie Roślin Nowości 2023

Miskant chiński (*Miscanthus sinensis*) 'Silver Charm' PBR

ZŁOTY MEDAL Nowości 2023

WYRÓŻNIENIE Wybór Dziennikarzy

Polska, spektakularnie i obficie kwitnąca odmiana. Osiąga 1,6-1,8 m wysokości. Ma ciemnozielone, wąskie liście. Wiechowate kwiatostany rozwijają się we wrześniu, łukowato się przewieszając. Pokrojem roślina przypomina fontannę. Początkowo kwiatostany mają barwę srebrzystą, później bieleją. Trawa pozostaje efektowna przez całą zimę. Roślina odporna na mróz, idealna na słoneczne stanowisko i przepuszczalną glebę.

ODWIEDŹ
www.zielentozycie.pl
po więcej informacji na temat wystawy, konkursu i roślin

ZŁOTY MEDAL Nowości 2023

Klon ściętolistny (*Acer truncatum*) 'Volcano' PBR

Krzew o liściach kilkakrotnie zmieniających barwę w ciągu sezonu. Dorasta do 2-3 m wysokości. Ma zwarty, zaokrąglony pokrój. Jego klapowane liście początkowo są ciemnoróżowe, później stają się pomarańczowo-czerwone, następnie żółte i pomarańczowe na końcach pędów. Jesienią ich kolor zmienia się na pomarańczowo-czerwony, a unerwienie pozostaje żółte. Krzew do sadzenia na słonecznym lub półcienistym stanowisku, odporny na suszę i zanieczyszczenia powietrza. Może rosnąć w umiarkowanie wilgotnej glebie.

SREBRNY MEDAL Nowości 2023

Żywotnik olbrzymi (*Thuja plicata*) 'Golden Whipcord'

Iglasty krzew o ciekawych, żółtych, nitkowatych, zwisających pędach. Osiąga jedynie 50 cm wysokości i szerokości. Zaszczepiony na pniu wygląda bardzo efektownie, jak miniaturowe drzewko o parasolowatej koronie z przewieszającymi się kaskadowo pędami wyrastającymi ze środka korony. Roślina odporna na poparzenia słoneczne, mrozoodporna i dobrze rosnąca na słonecznych stanowiskach. Lubi próchnicze, przepuszczalne podłoże.

Pęcherznica kalinolistna (*Physocarpus opulifolius*) PANTHER

Niewysoki krzew, dorastający do 1-2 m wysokości. Kwitnie w maju na jasnoróżowo i wyróżnia się bardzo ciemnym, niemal czarnym ulistnieniem, na którego tle kwiaty są pięknie wyeksponowane. Ma gęsty pokrój, a jego liście osadzone są na prostych pędach pokrytych ciemnobordową skórką. Odmiana odporna na choroby i szkodniki; mrozoorporna. Może rosnąć zarówno w słońcu, jak i w półcieniu. Jest tolerancyjna w stosunku do gleby.

Tawuła japońska (*Spiraea japonica*) DOUBLE PLAY DOOZIE

Odmiana z serii Double Play o efektownych, różowoczerwonych kwiatach i ulistnieniu, które zmienia barwę w ciągu sezonu z bordowego na ciemnozielone. Krzewy dorastają jedynie do 90 cm wysokości, ale kwitną bardzo obficie od przełomu wiosny i lata aż do wczesnej jesieni. To odmiana łatwa w uprawie, tolerancyjna w stosunku do podłoża, odporna na mróz i dobrze rosnąca na słonecznych stanowiskach.

BRĄZOWY MEDAL Nowości 2023

Zawilec (*Anemone*) 'Garden Breeze Pink Touch' PBR

Bylina o błyszczących, ciemnozielonych liściach oraz dwubarwnych biało-różowych kwiatach, które rozwijają się w luźnych kwiatostanach przez całe lato – od lipca do października. Roślina tworzy kępy, dorastające do 40-100 cm wysokości. Może rosnąć w słońcu lub lekkim cieniu i świetnie radzi sobie w zieleni miejskiej. Nadaje się do uprawy w pojemnikach.

WYRÓŻNIENIE Nowości 2023

Hortensja ogrodowa (*Hydrangea macrophylla*) PINKY BINDER®

Kompaktowa odmiana o nakrapianych, różowych kwiatach. Ma zwarty pokrój i dorasta do ok. 1 m wysokości. Kuliste kwiatostany wyróżniają się na ciemnym tle liści. Kwiaty rozwijają się w lipcu i sierpniu. Początkowo są seledynowo-różowe, później jasnoróżowe do kremowych z nieregularnymi, ciemnymi przebarwieniami w kolorze fuksji. Przebarwienia tworzą oryginalny, marmurkowy wzór. Odmiana do sadzenia na cienistych i półcienistych stanowiskach; preferuje miejsca osłonięte oraz wilgotne, próchnicze i żyzne podłoże.

Wielki urodzaj prezentów

PROLINE®
NARZĘDZIA Z CHARAKTEREM

ZESKANUJ KOD!

eprasa.pl adb461863b

WYRÓŻNIENIE Nowości 2023

Kocimiętka (*Nepeta*) 'Cats Pajamas' PBR

Kompaktowa odmiana kocimiętki, dorastająca do 35 cm wysokości i 50 cm szerokości. Kwitnie od czerwca do września. Ma liczne kwiatostany, przyciągające do siebie owady zapylające. Aromatyczna bylina, idealna na brzeg rabaty, do ogrodów skalnych i do sadzenia w donicach. Wymaga słonecznego stanowiska, toleruje suszę i jest odporna na mróz.

WYRÓŻNIENIE Konkurs Internetowy

Floks wiechowaty (*Phlox paniculata*) 'Skubianka' PBR

Polska odmiana floksa wiechowatego ozdobna z kwiatów i liści. Kwiaty drobne, koloru łososiowo-koralowego wyeksponowane są na tyle dwubarwnych, zielonych liści z kremowymi brzegami. Roślina osiąga 1 m wysokości. Lubi umiarkowanie wilgotne podłoże i powinna rosnąć na stanowisku słonecznym lub lekko zacienionym, niezbyt gorącym. Roślina odpowiednia na rabaty oraz do sadzenia w pojemnikach.

epresa.pl adb461863b

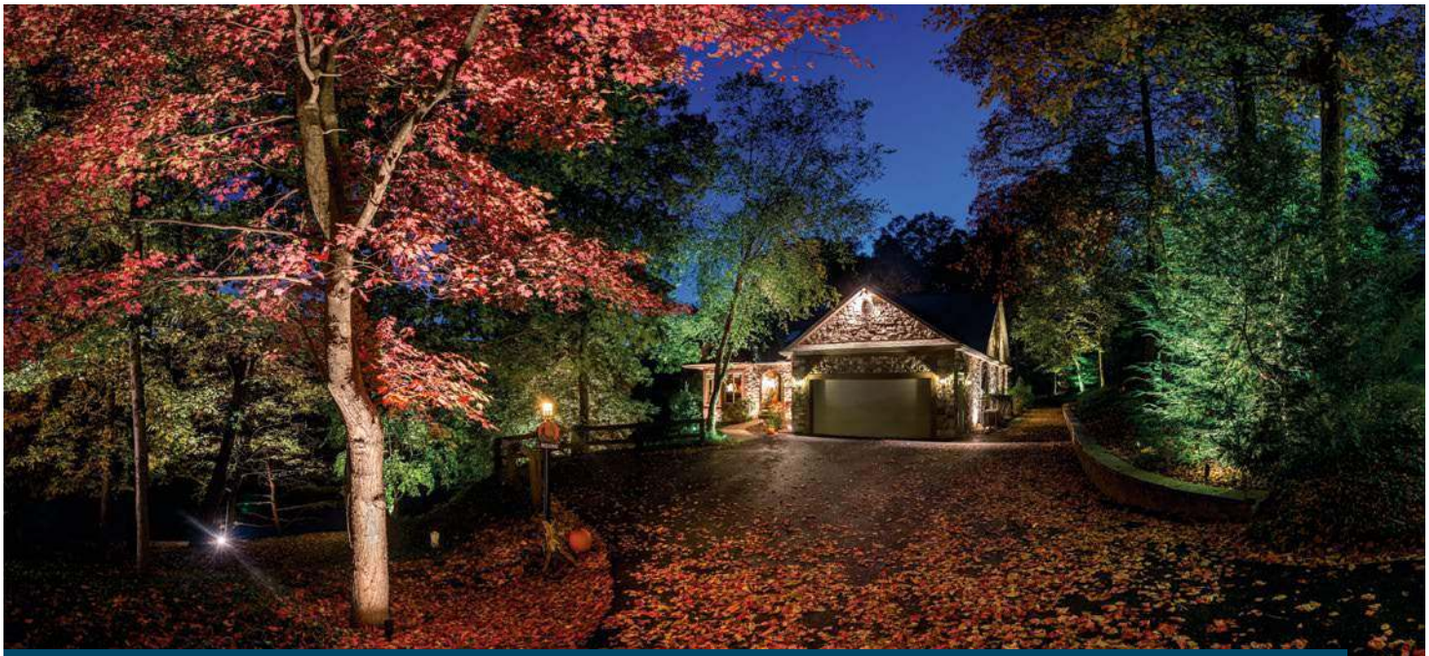

POŁĄCZ WNĘTRZE DOMU Z OGRODEM

Umiejętne wykorzystanie światła pozwala na zatarcie granic pomiędzy wnętrzem domu a ogrodem, integrując przestrzeń zewnętrzną z mieszkaniem. Oświetlenie dopasowane pod kątem wzornictwa oraz kolorystyki powinno zaspakajać nasze poczucie estetyki i tworzyć elegancką, spójną przestrzeń.

Osoby wymagające najwyższego komfortu i wyjątkowości powinny skorzystać z technologii **Luxor**, umożliwiającej spersonalizowanie ustawień oświetlenia, które automatycznie dostosuje się do nastroju użytkownika, bieżącej sytuacji, pory roku lub dnia.

Zapewnienie bezpieczeństwa rodzinie, a zwłaszcza dzieciom, powinno być zawsze priorytetem dla właściciela każdej posiadłości i z tego powodu polecamy instalowanie w ogrodzie wyłącznie oświetlenia o niskim napięciu 15 V, które nawet w przypadku nieprzewidzianych zdarzeń losowych nie stworzy zagrożenia dla bawiących się w ogrodzie dzieci, czworonogów czy odwiedzających nas gości, w przeciwieństwie do tradycyjnych lamp ogrodowych zasilanych z instalacji domowej o napięciu 230 V.

Ciekawostką dla osób zwracających szczególną uwagę na aspekt poszanowania środowiska naturalnego i lęgowisk dzikiej zwierzyny jest możliwość opcjonalnego wyboru unikalnych LED o emisji światła niezakłócającej życia dzikiej przyrody

w ogrodzie i wokół niego, certyfikowanych przez Amerykańską organizację Wildlife Friendly. Stosowanie najwyższej jakości LED o niezwykłej trwałości użytkowej oraz możliwość indywidualnego ściemniania lub selektywnego zdalnego wyłączania każdej lampy ogrodowej znacząco przyczynia się do zmniejszenia zużycia energii, co jest wyrazem troski o zasoby środowiska naturalnego i wkładem w zmniejszenie emisji CO_2 i smogu.

ZALETY SYSTEMU STEROWANIA OŚWIETLENIEM LUXOR

- ✓ nawet 40 gotowych, niepowtarzalnych i indywidualnie dopasowanych sceneriuszy świetlnych, budujących nastrój i emocje poprzez grę światłocienia czy koloru, oraz takich, które sprzyjają odpoczynkowi
- ✓ indywidualna regulacja intensywności światła każdej lampy (do 250 szt.) oraz barwy, co buduje głębię perspektywy i zwiększa uczucie przestronności
- ✓ preferowany scenariusz oświetlenia może być wywołany z dedykowanej aplikacji na smartfonie lub komendą głosową. Może być również zapisanym jako jedna ze scen instalacji Smart Home, gdyż sterownik Luxor potrafi współpracować także z wieloma systemami inteligentnych domów
- ✓ dla zwiększenia komfortu i wygody całe zarządzanie systemem oświetlenia w ogrodzie, sekwencje i godziny włączeń poszczególnych scenariuszy świetlnych można pozostawić automatyce, która wcześniej zaprogramowane i spersonalizowane do naszych potrzeb i oczekiwań scenariusze świetlne będzie włączała adekwatnie do pory dnia – rozróżniając dni tygodnia, weekendy, wakacje, poszczególne miesiące czy pory roku

Firma FX Luminaire, będąca częścią koncernu Hunter Industries, już od 30 lat dostarcza stworzone na miarę i bezpieczne systemy oświetleniowe ogrodów i rezydencji w Kalifornii oraz pozostałych częściach USA, oferując aż 10-letnią gwarancję niezawodności. Od 2022 roku oferta oświetlenia Hunter/FX Luminaire oraz system Luxor® jest dostępna również w Polsce.

Zapraszamy do konsultacji z naszymi specjalistami w punktach sprzedaży lub bezpośrednio
wojciech.rudzinski@hunterindustries.com lub na stronie **www.fxl.com/luxor-2**

Brązowolistna turzyca włosista (*Carex comans*)
Gęste kępy wąskich, czerwono-brązowych liści dobrze wyglądają z rozchodnikami i przebiśniegami.
Wysokość x szerokość 30 cm x 50 cm

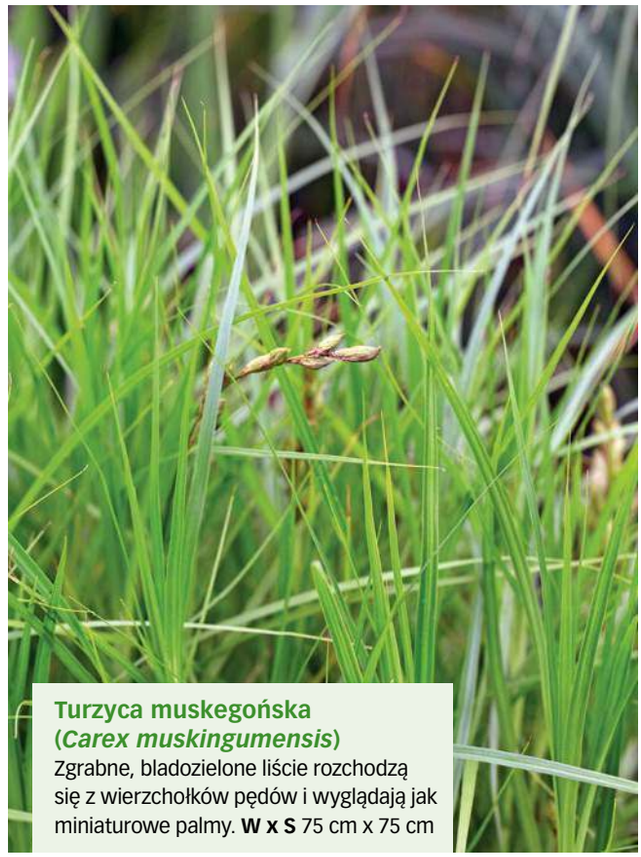

Turzyca muskegońska (*Carex muskingumensis*)
Zgrabne, bladozielone liście rozchodzą się z wierzchołków pędów i wyglądają jak miniaturowe palmy. **W x S** 75 cm x 75 cm

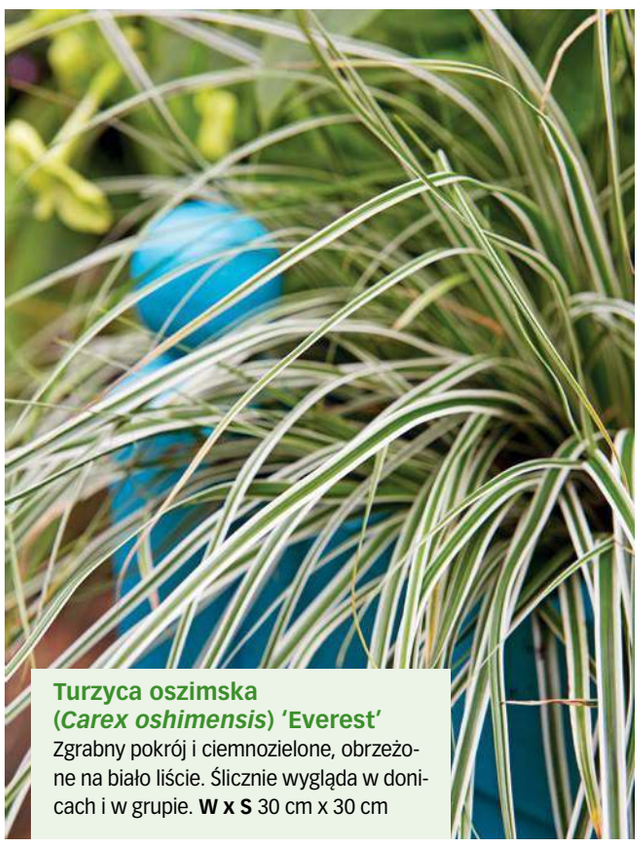

Turzyca oszimska (*Carex oshimensis*) 'Everest'
Zgrabny pokrój i ciemnozielone, obrzeżone na biało liście. Ślicznie wygląda w donicach i w grupie. **W x S** 30 cm x 30 cm

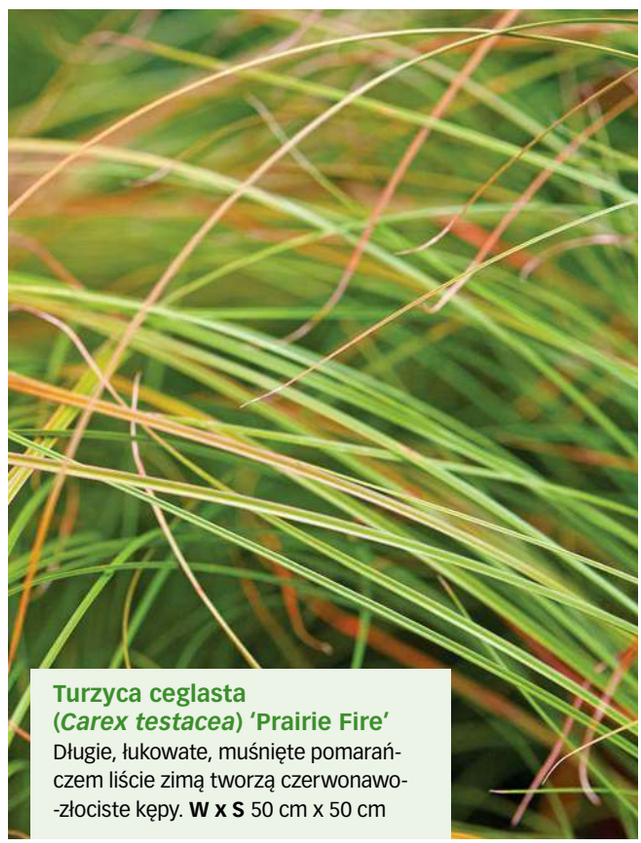

Turzyca ceglasta (*Carex testacea*) 'Prairie Fire'
Długie, łukowate, muśnięte pomarańczem liście zimą tworzą czerwonawo-złociste kępy. **W x S** 50 cm x 50 cm

Turzyca

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Kolorowe liście												
Podział kęp												

ZDJĘCIA: TORIE CHUGG; SARAH CUTTLE

eprasa.pl adb461863b

Turzyca sztywna (*Carex elata*) 'Aurea'
Łukowate liście w kolorze słonecznej żółci i wyprostowane kwiatostany od końca wiosny. Lubi wilgotną glebę.
W x S 70 cm x 50 cm

Eksperci polecają

Turzyce

Może to kontrowersyjne, ale wszechstronna turzyca może wnieść coś ciekawego do każdego ogrodu, przekonuje **Graham Rice**

Gdy w szkółkach zaczęła pojawiać się niekwitnąca roślina o brązowych, zimozielonych liściach, ogrodnicy reagowali dwojako. Jedni krzyczeli: „Jest wspaniała!", a inni: „Ta roślina jest martwa!".

Ze swoimi miedziano-brązowymi, nitkowatymi liśćmi o długości do 90 cm była zdecydowanie interesująca – naprawdę nie było podobnej do niej rośliny – i z całą pewnością nie była martwa. Można ją zresztą było łatwo rozmnożyć i w krótkim czasie szkółki w całym kraju oferowały już roślinę, której niektórzy ogrodnicy nadal nie chcieli widzieć w swoich ogrodach.

Była to brązowolistna turzyca włosista (*Carex comans*), choć jej liście są naprawdę bardziej miedziane niż brązowe. Entuzjazm dla niej rósł, bo trawy i rośliny je przypominające zrobiły się modne, a kilkoro ogrodników, którzy koniecznie chcieli udowodnić, że są w czołówce, z wyższością ogłosiło, że mają jej oryginalną wersję o zielonych liściach, która, szczerze mówiąc, nie jest specjalnie wyjątkowa.

Obecnie uprawiamy ponad sto różnych turzyc, a brązowolistna turzyca włosista wciąż cieszy się popularnością. Prawdziwymi gwiazdami są teraz jednak odmiany o szerszych, biało-zielonych lub jaskrawo ubarwionych liściach. Poszukajcie wyhodowanych w Irlandii turzyc z serii Evercolor – to dziewięć zgrabnych, dobrze sprawujących się odmian okrywowych. Są z pewnością interesujące – i zdecydowanie nie są martwe.

- **Stanowisko** Najlepiej w pełnym słońcu, w wilgotnej glebie.
- **Sadzenie** Sadź gęsto, a zapewnisz sobie doskonale tłamszące chwasty okrycie podłoża. Odmiany o dłuższych liściach mogą przelewać się przez podniesione grządki.
- **Pielęgnacja** Wszystkie dobrze rosną w donicach pojedynczo lub z innymi roślinami – pamiętaj, że ziemia nie może wyschnąć. Wyjmij z ziemi, podziel i zasadź ponownie kępy, które przerzedzają się w środku, ale oceń każdą roślinę co roku, bo niektóre rzadko trzeba dzielić.
- **Gdzie kupić** www.ashwoodnurseries.com; www.crocus.co.uk; www.knollgardens.co.uk

WEJDŹ NA STRONĘ
www.GardenersWorld.com/carex
aby poznać więcej odmian turzycy i wskazówki dotyczące ich uprawy

eprasa.pl adb461863b

„Jeśli chodzi o owoce, jestem ogromnym zwolennikiem ich jedzenia i uprawy we właściwym sezonie”

Owocne doświadczenie

Dołóż starań, aby w przyszłym roku uzyskać najlepsze owoce w dotychczasowej uprawie – Monty udziela specjalistycznych wskazówek dotyczących sadzenia, przycinania i uprawy mnóstwa smakowitych gatunków owoców

Czy masz ambicje, aby mieć sad taki, jak Monty, czy chcesz uprawiać jedynie niewielkie drzewko w donicy na tarasie, zima to idealna pora na sadzenie jabłoni [w Polsce późna jesień – red.]

ZDJĘCIA: JASON INGRAM

epraso.pl

Gdy się nad tym zastanowić, Longmeadow jest niezwykle owocowym miejscem. Nie wynika to z jakiegoś celowego działania – po prostu z czasem zgromadziliśmy różne gatunki owoców w wielu zróżnicowanych formach i teraz zawsze – od pierwszej truskawki w maju (uprawianej w glinianej donicy w szklarni) po ostatnie jabłko ('Norfolk Beefing', które zwykle trzyma się drzewa aż do grudnia), możemy cieszyć się świeżymi, sezonowymi owocami oraz kwiatami, które je poprzedzają.

Jeśli chodzi o owoce, jestem ogromnym zwolennikiem ich jedzenia i uprawy we właściwym sezonie. Agrestowe smakołyki w czerwcu, letnie desery ze świeżo zebranych czarnych porzeczek i malin w lipcu, jeszcze ciepłe truskawki zbierane prosto z rozgrzanego lipcem gruntu, wrześniowe gruszki, z których na palce kapie słodki sok – rozumiecie, o co chodzi. Nic nie jest bardziej wyśmienite od dojrzałych owoców we właściwym czasie i miejscu.

Opcje dla jabłoni i grusz

Mamy w Longmeadow jabłonie i grusze prowadzone w formie kordonów w pobliżu zakątka z owocami miękkimi, drzewka w formie sznurów w warzywniku i grusze prowadzone w postaci szpalerów na Pagórku i w Wiejskim Ogrodzie.

Jabłonie i grusze świetnie poddają się przycinaniu i formowaniu, dzięki czemu mogą rosnąć i wydawać owoce na ograniczonej przestrzeni. Można je formować w łuk lub szpaler wzdłuż ścieżki bądź przy murze (co świetnie poprawia dojrzewanie gruszek). Można je też uprawiać w postaci sznurów wzdłuż rabaty – mają wówczas tylko jedną poziomo prowadzoną gałąź na wysokości kilku stóp nad ziemią, albo kordonów, które mogą rosnąć pionowo, ale zwykle prowadzi się je pod kątem 45 stopni przy płocie lub trwałej podporze z drutu.

Jest to dekoracyjne, a zatem podwaja atrakcyjność uprawy owoców dla osób mających mało miejsca – czyli w zasadzie dla wszystkich. Maksymalizuje też produktywność poprzez zapewnienie wszystkim owocom i pąkom maksymalnej ilości światła i oznacza, że drzewo wkłada większość energii w produkcję owoców, a nie nowego drewna czy liści.

Nawet w przeciętnym ogrodzie jedna zwykłej wielkości jabłoń lub grusza będzie drzewem, które wiosną pokryje się kwiatami, latem zapewni cień i strukturę, a jesienią, przy właściwym zapyleniu, zapewni setki owoców. Warto je mieć w ogrodzie pod każdym względem. Choć uważam, że w każdym ogrodzie jest miejsce na kilka jabłoni – nawet formowanych do najmniejszych rozmiarów – uwielbiam też inne drzewa owocowe, które rosną w Longmeadow. Poza gruszami prowadzonymi w formie szpalerów mamy też w sadzie gruszę nieznanej odmiany, produkującą owoce na wino i dużą gruszę 'Concorde' w ogrodzie naturalnym.

„Jeśli figi przedwcześnie spadają, zwykle gleba jest zbyt sucha"

Grusze potrzebują więcej słońca, niż jabłonie, ale są wytrzymałe i pod wieloma względami łatwiejsze w uprawie, bo tolerują więcej wilgoci, o ile tylko mają przepuszczalną glebę i dobrą cyrkulację powietrza. Ich owoce przechowują się znacznie krócej, więc warto uprawiać kilka odmian o łącznie jak najdłuższym okresie owocowania – po owocujących najwcześniej, np. 'Beth' i 'Bonkreta Williamsa', powinny dojrzewać 'Bera Hardy' i 'Konferencja', a na koniec 'Komisówka' bądź 'Concorde'. Uprawiam je wszystkie i uważam, że najbardziej niezawodną odmianą w naszych warunkach jest 'Bonkreta Williamsa'.

Spragnione figi

Figi należą do rodziny morwowatych – mamy ich osiem i tylko trzy z nich regularnie dobrze owocują. Nie wiem, dlaczego tak się dzieje, bo jedna z tych trzech fig rośnie przy murze z wystawą wschodnią, co nie jest zalecane. Wszystkie należą do odmiany 'Brown Turkey', wyglądają wspaniale, a ich owoce, które zaczynają dojrzewać na początku sierpnia, a kończą w październiku, są niezmiennie przepyszne.

Figi dobrze znoszą mocne cięcie i można je uprawiać w donicach lub przy murze albo płocie. Najlepiej ciąć je w marcu, pamiętając, że owocują na gałęziach ubiegłorocznych – zatem ścięty materiał zastąpią pędy, które będą owocować dopiero w kolejnym roku. W czerwcu przytnij wierzchołki nowych przyrostów.

Gdybym miał więcej murów z wystawą południową, kusiłoby mnie, aby uprawiać więcej odmian fig: 'White Marseilles' czy nawet 'Rouge de Bordeaux', choć obawiam się, że nasze warunki pogodowe byłyby dla nich za trudne, nawet z taką wystawą. Wszyscy wiedzą, że aby figi produkowały więcej owoców, ich korzenie powinny mieć ograniczoną przestrzeń, ale zwykle nie doceniamy ich zapotrzebowania na wodę. Jeśli figi przedwcześnie spadają, zwykle gleba jest zbyt sucha, dlatego porządnie je podlewaj raz w tygodniu, a wiosną szczodrze ściółkuj. Wycinaj liście ocieniające owoce, a jeśli będzie trochę przyzwoitego wiatru i słońca, figi powinny ładnie obrodzić [w Polsce figi można uprawiać w donicach, a zimę powinny spędzić w miejscu wolnym od mrozu - red.].

Nasz sad, zasadzony jakieś 20 lat temu, osiąga swego rodzaju dojrzałość. Dominu-

ZDJĘCIA: MARSHA ARNOLD; PAUL DEBOIS; JASON INGRAM

eprasa.pl adb461863b

Jabłonie i grusze idealnie nadają się do formowania zapewniającego oszczędność miejsca, np. w postaci szpalerów, które są i atrakcyjne, i produktywne

ją w nim jabłonie na silnie i średnio silnie rosnących podkładkach decydujących o ich wzroście; pod nimi mamy narcyzy – w trawie, której pozwalam rosnąć wysoko i kołysać się razem z trybulą leśną i blekotem pospolitym, zanim zacznę ją kosić – co czynię potem co tydzień do jesieni. Od czasu do czasu pasą się u nas pod drzewami jagnięta, a raz, dość destrukcyjnie, robiły to trzy wspaniałe świnie. Są też rabaty kwiatowe, strefa, gdzie rosną owoce miękkie, ule, zagroda dla kurczaków i kilka szop. To „właściwe miejsce", kompletne samo w sobie, otoczone wysokim żywopłotem, za którym rozpościerają się pola. Jest pełne uroku i luksusowe i zajmuje miejsce, które może mu zapewnić jedynie przestrzenny teren ogrodowy na wsi.

Drugi sad jest nieco inny. To cudowna mieszanka: są tam śliwy, drzewka cytrynowe i pomarańczowe, borówki amerykańskie, orzech włoski, brzoskwinia, morwy, jabłonie i kilka drzewek oliwnych. Najwyższe z nich ma półtora metra wysokości, a pozostałe znacznie mniej. Wszystkie drzewa i krzewy rosną tu w donicach ustawionych na płytach chodnikowych. To ruchomy, karłowy, poddający się adaptacjom i na wskroś urzekający

Trzy ulubione gatunki Monty'ego – posadź je teraz

Zima to idealny czas na sadzenie tych wspaniałych gatunków owoców

Drzewa i krzewy z odkrytymi korzeniami należy sadzić, gdy znajdują się w uśpieniu – w zimnych miesiącach między październikiem a marcem. Rosną one w rzędach na polach, mają zatem nieograniczone przez doniczki, dobrze rozwinięte i silne korzenie, które łatwo się przyjmują. Zwykle są też tańsze. Borówki amerykańskie w donicach często przyjmują się lepiej niż te z odkrytymi korzeniami. Figi nie są dostępne z odkrytymi korzeniami, bo sadzimy je po ostatnich przymrozkach. Truskawki w doniczkach można sadzić przez cały rok, ale jesień jest najlepsza z punktu widzenia przyjmowania się roślin z odkrytymi korzeniami.

Maliny z odkrytymi korzeniami

Są dwa rodzaje malin – owocujące latem i owocujące jesienią. Te pierwsze dojrzewają między końcem czerwca a sierpniem. Te drugie też zahaczają o końcówkę sierpnia i w zależności od pogody można je zrywać jeszcze w październiku. Z odmian owocujących latem uprawiam nieco staroświecką odmianę 'Malling Jewel' o dużych owocach, ale niezbyt bujnym wzroście i bujniej owocującą odmianę 'Glen Ample' o mniejszych owocach, która nie ma kolców. Bardzo upraszcza to zrywanie owoców i przycinanie krzewów. Moje maliny owocujące jesienią są przepyszne – to odmiana 'Autumn Bliss'.

Czerwone porzeczki

Czerwone porzeczki są niezwykle smakowite i bardzo proste w uprawie – lubią słabą glebę i cień; znoszą sporo zaniedbania. Krzewy najlepiej prowadzić w formie kielicha, usuwając każdej wiosny wszystkie pędy rosnące ku środkowi, przy murze lub płocie w formie kordonu czy wachlarza. Jedno i drugie chroni przed chorobami grzybowymi, bo najlepszą obroną przed nimi jest jak najlepszy dostęp powietrza. Po zbiorach przycinam czerwone porzeczki o jedną trzecią, aby pobudzić je do wytworzenia krótkich pędów, na których urosną przyszłoroczne plony.

Rabarbar

Uprawa rabarbaru jest bardzo prosta. Roślina lubi żyzną, głęboko uprawioną glebę, ale gdy byłem mały, uprawialiśmy ją na prawie całkowicie kredowej ziemi i też rosła. Wzbogać glebę tym, co masz. Sadź od listopada do początku marca. Młode rośliny warto uprawiać przez kilka sezonów, nie zbierając liści, aby korzenie dobrze się rozwinęły. Przez pierwsze kilka lat zrywaj pędy oszczędnie – i tylko do końca czerwca – aby liście zapewniły korzeniom składniki odżywcze na przyszłoroczne owocowanie. Aby uzyskać bardzo słodkie, delikatne plony, rabarbar można podpędzić. W grudniu lub styczniu zakryj rozety, aby nie docierało do nich światło. Używam tradycyjnego glinianego klosza, ale sprawdzi się stary kosz na śmieci czy duża donica z zablokowanymi otworami w dnie. Liście są gotowe, gdy sięgną do czubka klosza – ale pamiętaj, aby dać roślinie odpocząć i nie podpędzać jej w kolejnym roku, tylko zebrać plony w zwykły sposób.

Zasadź jesienią czerwone porzeczki – w słońcu lub cieniu, w donicy lub w ziemi

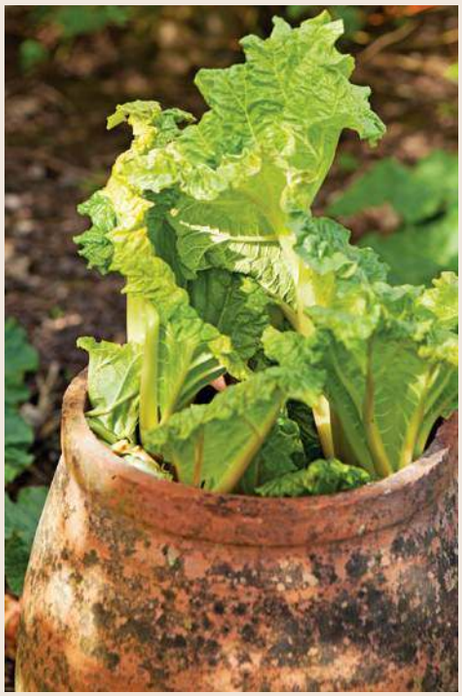

Zakryj rabarbar już teraz dzwonem do pędzenia, aby roślina wyprodukowała wcześniej słodkie i delikatne liście

eprasa.pl adb461863b

Karłowe drzewka umożliwiają uprawę owoców posiadaczom ogródka, balkonu lub nawet paru schodków przed wejściem

sad, który od poprzedniego różni się pod każdym względem, a jednak owoce, które produkuje, są jak najbardziej prawdziwe i w pełni dojrzałości równie smaczne, jak owoce pełnowymiarowych drzew. Często opiewamy walory warzyw z własnej uprawy, ale moim zdaniem za mało podkreślamy radość związaną z posiadaniem własnych owoców – z ich jedzeniem, gdy są doskonale dojrzałe w pełni sezonu. To naprawdę poprawia jakość życia i owe karłowe drzewka umożliwiają zbieranie owoców z prawdziwych, choć miniaturowych drzew wszystkim posiadaczom ogródka, balkonu lub nawet paru schodków przed domem na tyle szerokich, aby pomieścić kilka średniej wielkości donic.

Umożliwiające to techniki są oparte na doborze odpowiednich podkładek i produkcji odmian, a nie na tajnikach związanych z ich pielęgnacją czy cięciem. Coraz powszechniej dostępne karłowe drzewka owocowe są przewidziane do uprawy w donicach, a ich cięcie może być minimalne.

Mnóstwo jagód

Uprawiam borówki amerykańskie w donicach – zarówno w postaci krzewów, jak i drzewek sztamowych, bo to jedyna dla mnie opcja. Niedaleko Longmeadow jest gospodarstwo zajmujące się przemysłową produkcją owoców miękkich – truskawki uprawia się tam pod hektarami polietylenu, a borówki amerykańskie w donicach pod chmurką. Najwyraźniej to dobry biznes, ale borówki muszą rosnąć w donicach nawet przy uprawie na tak wielką skalę, bo aby w ogóle przetrwać, a co dopiero dobrze rosnąć i zapewniać pyszne jagody na śniadanie, potrzebują kwaśnej gleby. Jeśli, jak ja, masz glebę o odczynie zasadowym lub obojętnym, możesz zastosować beztorfowe podłoże do roślin wrzosowatych (zdecydowanie nie ma potrzeby ani powodu, aby stosować tu torf). Równie dobrze sprawdza się podłoże z kory sosnowej lub paproci.

Jeśli nie masz kwaśnej gleby, zasadź borówki amerykańskie w donicach z podłożem do roślin wrzosowatych

Uwielbiam wszystkie owoce miękkie. Mus agrestowy ze śmietanką czyni z nas wszystkich królów. Wszystkie desery z agrestem mają w sobie coś królewskiego. Lody polane gorącym dżemem z czarnej porzeczki to zawsze smakołyk. Galaretka z czerwonej porzeczki poprawi smak każdego mięsa.

Letnie maliny zbieramy w lipcu i zawsze mamy ich mnóstwo. Nie chronimy ich pod siatką, zatem kosy często siadają na pędach i raczą się owocami, ale i tak zawsze mamy ich dla siebie aż nadto. W lipcu zbieramy też agrest i białe oraz czerwone porzeczki, które podobnie jak maliny rosną w cieniu, w słabej glebie i tam, gdzie jest chłodniej. Maliny lubią, gdy jest mokro, ale agrest i czerwone porzeczki (białe to w zasadzie czerwone porzeczki-albinosy) lepiej rosną w trudniejszych warunkach, choć potrzebują dobrej cyrkulacji powietrza, aby uniknąć rośliniarek.

Czarne porzeczki są bardziej wybredne. Hrabstwo Herefordshire to jeden z największych terenów upraw czarnej porzeczki w Wielkiej Brytanii, bo uwielbiają one naszą żyzną, piaszczysto-gliniastą glebę. Daj im najbardziej słoneczne stanowisko i co roku grubo ściółkuj, a pobudzisz je do owocowania. Mają swój własny system cięcia, bo produkują owoce na nowych przyrostach, a nie na starym drewnie, jak czerwone porzeczki czy agrest. Dlatego często zbieram je poprzez wycięcie całych pędów do ziemi – i wnoszę do kuchni naręcza cierpko pachnącego drewna pełnego porzeczkowych gron.

Mam wiśnie szklanki – rosną na podkładce 'Colt' i są prowadzone w formie wachlarzy przy wschodnim murze; zbieram ich owoce w połowie lipca na dżem. Podobnie jak śliwy 'Victoria' i 'Czar', lepiej rosną przy chłodnym, ocienionym murze. Renklody i śliwki dojrzewają między połową sierpnia a połową września, zaś jesienne maliny zaczynają być gotowe do zbioru w sierpniu, gdy ich letnie kuzynki oddają już swojego owocującego ducha.

Nasze ostatnie plony, zwykle pod koniec października, to owoce z trzech pigw rosnących przy stawku. Każdą z nich traktujemy jak skarb i dodajemy dla aromatu do dań z jabłkami, przepysznego, jakby średniowiecznego nadzienia do kurczaka z wytrawnego mięsa i słodkich owoców, a także robimy z nich zarówno gęstą (tak gęstą, że można ją kroić nożem), jak i rzadką galaretkę, która jest najbardziej ekskluzywnym smakołykiem na podwieczorek.

Zupełnie tak, jak w przypadku jabłek, które starannie przechowujemy, robimy z nich też chutneye, dżemy i marynaty, które wystarczają nam do następnego roku, gdy pojawia się młody rabarbar. A wtedy ten owocowy karnawał zaczyna się na nowo.

Przycinaj jabłonie zimą, aby uzyskać więcej produktywnych, obficie owocujących przyrostów

Porady Monty'ego – zimowe cięcie

Zawsze kojarzę zimowe cięcie z okresem pomiędzy Bożym Narodzeniem a Nowym Rokiem. To praca, którą można wykonać nawet przy najgorszej pogodzie – jest nieco medytacyjna i pasuje do zimnej pieczeni z indyka i gorących babeczek z bakaliami – *mince pies*. Choć możemy je zacząć od końca listopada i kontynuować do połowy marca, mam w tym względzie swoją żelazną zasadę: nie zaczynam ciąć, dopóki nie opadną liście i nie kontynuuję, gdy zaczynają się pojawiać.

Drzewa owocowe

Wytnij wszystkie gałęzie, które krzyżują się lub ocierają o siebie. Przytnij zbyt długie i sterczące na wszystkie strony gałęzie do pąka – odrosną bardziej rozgałęzione i energiczne pędy. Nie przycinaj zimą śliw, moreli, brzoskwiń ani czereśni.

Drzewa formowane

Drzewa formowane, np. jabłonie czy grusze prowadzone w formie szpalerów czy kordonów, przycinaj latem, aby ograniczyć ich wzrost i utrzymać odpowiedni kształt. Zimą przycinamy je jedynie, gdy trzeba przerzedzić owocujące pędy lub usunąć pędy psujące kształt rośliny, po zakończeniu wstępnego formowania.

Owoce miękkie

Przytnij maliny owocujące jesienią do ziemi po Nowym Roku – usuń wszystkie pędy. Czerwonym porzeczkom i agrestom wytnij wszystkie krzyżujące się pędy – stwórz otwarty, kielichowaty kształt. Zmniejsz pozostałe pędy o jedną trzecią, tworząc z gałęzi mocny szkielet.

ZDJĘCIA: MARSHA ARNOLD; JASON INGRAM

eprasa.pl adb461863b

Wykorzystaj to, że spadające z drzew liście odsłaniają ogród, a rośliny wieloletnie jeszcze nie zdążyły zniknąć pod ziemią – teraz jest najlepszy czas na przegląd rabat oraz dodanie kilku jesiennych akcentów.

Rozkoszuj się jesienią

Jesień to nie czas na porządki i układanie ogrodu do zimowego spoczynku – twierdzi Adam. Wykorzystaj tę porę roku i odśwież swoje nasadzenia, aby zdobiły ogród przez wiele miesięcy

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE

W tym roku po założeniu nowego ogrodu oraz uporaniu się z suchym i gorącym latem, jesień jest mile widziana bardziej niż kiedykolwiek. Dla mnie to od zawsze czas świętowania i moment, aby zatrzymać się i zachwycić tą porą roku. Mgliste poranki, pokryte rosą pajęczyny i obniżające się na niebie słońce, które samo w sobie może być wykorzystane do dostrzeżenia lub podświetlenia roślin, zaczynają zmieniać nastrój na tyłach domu. Jesień może być szybko zmieniającą się porą roku, kiedy rośliny zaczynają obumierać w różnym tempie. Zaczyna się dziać coś magicznego – liście w intensywnych kolorach, dojrzewające nasienniki i wciąż trwający, piękny pokaz kwiatów. Uwielbiam tę zmianę rytmu.

Dlaczego więc tak wiele osób postrzega jesień jako czas porządków i układania ogrodu do zimowego spoczynku? Jest jeszcze tyle rzeczy, którymi można się cieszyć! A co najważniejsze, jesień to świetny czas, aby przyjrzeć się swojemu ogrodowi oraz zrozumieć strukturę i formę nasadzeń. W projektowaniu nasadzeń mam tendencję do patrzenia na moje ogrody warstwami: od górnego baldachimu większych drzew, poprzez średnie i małe drzewa, a następnie krzewy, byliny i rośliny cebulowe. Nie tylko pomaga mi to zapewnić ogrodowi solidne podstawy, ale także umożliwia mi budowanie ciekawych sezonowych kompozycji. W ramach każdej warstwy nasadzeń, chcę zrozumieć, co każda grupa wnosi do kompozycji, szczególnie gdy sezon chyli się ku końcowi.

Jesienią lubię tworzyć w oparciu o różnorodność tekstur, kształtów i kolorów liści. Kształty kwiatów i nasienników są również ważne, podobnie jak rośliny, które pozostaną w świetnej formie, kiedy nadejdzie zima. Chcę, aby rośliny w moim ogrodzie ciężko pracowały, a nie tylko cieszyły oko pięknem swoich kwiatów.

Co więcej, ogród nie jest tylko dla mnie – jest także dla dzikiej przyrody, z którą go dzielę. Dużą rolę w tym może odgrywać sposób, w jaki utrzymujemy nasze ogrody. Będąc trochę zbyt schludni, możemy przegapić niektóre wspaniałe chwile. Jednym z moich najpiękniejszych wspomnień z zeszłego roku było obserwowanie, jak szczygły żerowały na roślinach z zawiązanymi nasionami, które zostawiłem w ogrodzie.

Wiele z roślin kwitnących późnym latem zamieni kwiaty na dekoracyjne nasienniki zimą. Trawy zapewnią delikatniejsze kolory, które wspaniale współgrają ze światłem. Krzewy i drzewa w miarę upływu sezonu dostarczą intensywnie wybarwionych liści w różnych kolorach: od szkarłatu po złoto. Mróz, zimowe słońce i wiatr mogą dyktować nastrój ogrodu, a związek między tymi czynnikami a naszymi roślinami jest kluczem do każdego udanego planu nasadzeń.

Jeśli, podobnie jak w moim ogrodzie, po lecie na twoich rabatach powstały luki, teraz jest świetny czas na ich uzupełnienie, gdy gleba jest jeszcze ciepła, a w powietrzu unosi się wilgoć. Czy masz miejsca, które nie są dekoracyjne jesienią? Jeśli tak, czytaj dalej, aby odkryć moje ulubione rośliny, które ożywią twój ogród zarówno teraz, jak i w nadchodzących miesiącach zimowych.

Adam poleca: najlepsze rośliny na jesień

Wciąż możesz posadzić każdą roślinę z listy Adama, aby udekorować ogród na jesień i na kolejne lata

Śmiałek darniowy (*Deschampsia cespitosa*)

Rodzima trawa tworząca owłosione kępy ciemnozielonych liści. Jej kwiatostany przypominają chmury. Rośnie dobrze w słońcu lub półcieniu. Pięknie wybarwia się w miarę upływu sezonu – zarówno kwiatostany, jak i liście stają się delikatnie beżowe. Bardzo dobrze komponuje się z bylinami. Aby najlepiej się prezentowała, potrzebuje latem odrobiny wilgoci. **Wysokość x Szerokość** 1,2 m x 75 cm

Mikołajek jukkolistny (*Eryngium yuccifolium*)

Idealny na suche stanowiska – uwielbia mój ogród! Jest to roślina, którą określiłbym mianem dramatycznej i posiadającej dobrą architektoniczną prezencję. Kwiaty znajdują się na wysokości około metra nad mieczowatymi liśćmi. Przypominające oset kwiatostany są zielonkawobiałe i utrzymują się przez całą zimę. Świetnie wyglądają w połączeniu z trawami ozdobnymi. **W x S** 1,2 m x 1 m

Hortensja dębolistna (*Hydrangea quercifolia*)

Imponująca roślina, która stała się dość popularna. Ma zaokrąglony pokrój i duże liście w kształcie liści dębu, które zmieniają kolor na głęboką, intensywną czerwień. Uwielbiam również jej jasnobrązową korę, która wraz z wiekiem rośliny zaczyna się łuszczyć. Jej kremowobiałe kwiaty pojawiają się wczesnym latem, a wraz z nadejściem jesieni stają się różowe, aż w końcu osiągają kolor głębokiej czerwieni. **W x S** 1,5 m x 2 m

Trzęślica modra (*Molinia caerulea*) 'Moorhexe'

Zwarta trawa, która jest wąska i wyprostowana, dzięki czemu dobrze sprawdza się w mniejszych miejscach. Kwitnie latem, a późną jesienią jej liście przebarwiają się na rdzawoczerwony kolor. Ta roślina naprawdę obficie kwitnie. Sadziłem ją w pełnym słońcu lub w półcieniu – nie wydaje się zbyt wybredna co do stanowiska. Upewnij się tylko, że ma zapewnione przepuszczalne podłoże. **W x S** 40 cm x 20 cm

ZDJĘCIA: DANITA DELIMONT, JOSSK, GARDEN GURU /ADOBESTOCK; TORIE CHUGG; SARAH CUTTLE; GETTY/JACKY PARKER PHOTOGRAPHY/PR2IS/SEVEN75

eprasa.pl adb461863b

Aster (*Symphyotrichum turbinellum*)

Roślina ta wytwarza masę drobnych kwiatów, do których zlatują się pszczoły i motyle, ale to, co naprawdę w niej uwielbiam, to prawie czarne łodygi. Sprawdzi się na większości gleb, w słońcu lub półcieniu. Kwitnie do późnej jesieni i dobrze komponuje się z rudbekiami i wyższymi trawami ozdobnymi – idealna jako późno kwitnący akcent na rabacie.
W x S 1,2 m x 60 cm

Rozchodnikowiec (*Hylotelephium*) 'Matrona'

Dla mnie jest to jeden z najlepszych rozchodnikowców. Wyprostowana bylina o dużych, mięsistych liściach z fioletowym rumieńcem, osadzonych na intensywnie czerwonych łodygach. Jasnoróżowe, skupione w kępki kwiaty pojawiają się późnym latem i utrzymują się aż do późnej jesieni. Wraz z nadejściem zimy cała roślina może brązowieć, ale nadal będzie dobrze się prezentować, stanowiąc mocny strukturalny akcent aż do końca roku. **W x S** 75 cm x 30 cm

Proso rózgowate (*Panicum virgatum*) 'Shenandoah'

Kępiasta bylina o efektownych, niebiesko-zielonych liściach, które późnym latem przybierają odcienie fioletu, burgundu i czerwieni, a następnie tworzą sztywne kępy, które utrzymują się przez całą zimę. Drobne fioletowo-czerwone kwiatostany pojawiają się na końcach sztywnych łodyg od późnego lata do jesieni. Lubi stanowiska słoneczne.
W x S 90 cm x 30 cm

Żeleźniak żółty (*Phlomis russeliana*)

Roślina, która dobrze prezentuje się przez cały rok. Ma wspaniałe, stopniowo rozrastające się kępy dużych, miękkich sercowatych liści i kłosy złożone z obfitych, żółtych kwiatów. Ta wytrzymała i długowieczna roślina o naprawdę solidnej strukturze najlepiej prezentuje się zimą, kiedy jej przekwitłe pędy kwiatowe pokrywają się szronem. Najlepiej czuje się na słonecznym stanowisku. **W x S** 90 cm x 75 cm

Sadziec dęty (*Eupatorium dubium*) 'Baby Joe'

Ta niewielka roślina, niższa niż inne sadźce, dobrze się prezentuje. Puszyste, fioletowo-różowe kwiatostany osadzone są na purpurowych łodygach i zdobią roślinę do jesieni. Wyschnięte kwiatostany stanowią zimą piękny akcent. Dobrze komponuje się z trawami, przetacznikowcem oraz jeżówkami. Może rosnąć w słońcu lub w półcieniu.
W x S 1 m x 80 cm

Zawilec mieszańcowy (*Anemone x hybrida*) 'Honorine Jobert'

Ten zawilec ożywia jesienną rabatę niczym późnoletnie słońce. Ma proste, otwarte, białe kwiaty, które od spodu mogą przybierać różowy odcień. Świetnie sprawdzi się jako jesienny punkt centralny kompozycji w dużym pojemniku lub na rabacie. Dobrze czuje się zarówno w pełnym słońcu, jak i w półcieniu.
W x S 1,2 m x 1,2 m

eprasa.pl adb461863b

Perukowiec podolski (*Cotinus coggygria*) 'Grace'

Duży krzew o głęboko purpurowych, owalnych liściach, które świetnie komponują się z innymi nasadzeniami. Kwiatostany przypominające formą kłęby dymu pojawiają się w miesiącach letnich. Jesienią liście przybierają kolor będący wyjątkową mieszanką pomarańczu i czerwieni. To wytrzymała roślina, która dobrze reaguje na intensywne przycinanie co cztery-pięć lat. **W x S** 6 m x 3 m

Świdośliwa Lamarcka (*Amelanchier lamarckii*)

Piękne i wszechstronne małe drzewo, które ma sporo do zaoferowania. Wiosną pojawiają się gwiaździste kwiaty wraz z delikatnymi, miedzianoróżowymi liśćmi, które rozwijają się latem. Kwiaty przekształcają się w owoce, które w miarę dojrzewania stają się purpurowo-czarne. Wraz z nadejściem jesieni liście robią się żółte, a następnie ciemnoczerwone. Toleruje każdy rodzaj gleby. **W x S** 10 m x 6 m

Trzmielina zwyczajna (*Euonymus europaeus*) 'Red Cascade'

Pochodząca z Europy roślina na żywopłot, zapewniająca barwne widowisko przez cały rok. Niewielkie żółte kwiaty zamieniają się w jasne, różowo-czerwone ozdobne owoce, które dojrzewając odsłaniają pomarańczowe nasiona. Moim zdaniem szczególnie wyróżnia się jesienią, kiedy jej zielone liście zmieniają kolor na spektakularne odcienie żółci i czerwieni. **W x S** 3 m x 2,5 m

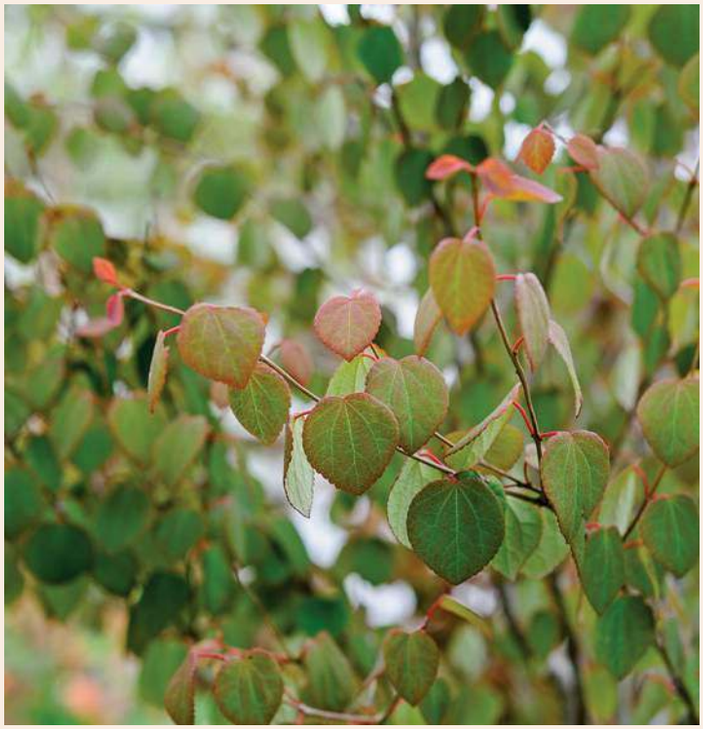

Grujecznik japoński (*Cercidiphyllum japonicum*)

Średniej wielkości drzewo o małych, sercowatych liściach. Młode liście mają różowe przebarwienia, a latem zmieniają kolor na głęboką, jasną zieleń, by jesienią przebarwić się na piękne odcienie żółci, pomarańczu i czerwieni. Najlepsze w nim jest to, że w jesienne dni liście uwalniają słodki zapach waty cukrowej, który unosi się w powietrzu i który jest uwielbiany przez dzieci. Może być uprawiany jako drzewo jedno- lub wielopniowe. **W x S** 10 m x 4 m

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE; GETTY/IVA VAGNEROVA; JASON INGRAM

eprasa.pl adb461863b

„Jeśli po lecie na rabatach powstały luki, teraz, gdy gleba jest ciepła, a w powietrzu unosi się wilgoć, jest czas na ich uzupełnienie"

Jesień to idealny czas na sadzenie i dzielenie bylin – wciąż ciepła gleba oraz częstsze opady deszczu pomagają roślinom się ukorzenić

Spotkaj się z Adamem

Obejrzyj sezon 2022 **Gardeners' World** na BBC iPlayer i posłuchaj Adama w podcaście na **www.GardenersWorld.com/podcast/adam**

ODWIEDŹ www.GardenersWorld.com/autumn-options i odkryj więcej pomysłów na jesienne kolory

eprasa.pl adb461863b

KRÓLOWA WE WSPOMNIENIACH

Rozważając trwającą przez całe życie miłość Królowej do świata natury, **Alan Titchmarsh** wspomina swoje ogrodnicze spotkania ze zmarłą monarchinią

Przez lata miałem wielokrotnie zaszczyt spotkać Królową: m.in. zasadziliśmy razem palmę dla uczczenia setnej rocznicy otwarcia dla zwiedzających znajdującej się na wyspie Wight rezydencji Osborne House – przekazanej narodowi po śmierci królowej Wiktorii, która tam mieszkała, przez króla Edwarda VII. Napisałem „zasadziliśmy" i rzeczywiście Jej Królewska Mość rzuciła kilka łopat ziemi w kierunku rośliny, ale z ochotą oddała mi narzędzie i pozwoliła dokończyć operację, uśmiechając się figlarnie i sugerując moją kompetencję gestem uniesionej ręki – otaczający nas widzowie głośno wyrazili wówczas swoją aprobatę.

Nasze pierwsze spotkanie było nieco bardziej stresujące. W roku 1985 zaprojektowałem dla potrzeb organizowanej przez RHS wystawy kwiatów Chelsea „Wiejski ogród kuchenny" i w dniu monarszej wizyty – a był to poniedziałek otwierający tydzień wystawy – stałem zdenerwowany przy swoim dziele, mając na sobie z powodu, którego już dziś nie pamiętam, marynarkę w kasztanowo-czarne paski, którą znalazłem w lumpeksie, białą koszulę, żółtą muszkę i białe spodnie. Uważałem, że jest bardzo mało prawdopodobne, że mój skromny ogród pełen rabat kwiatowych, z miniaturowym sadem podsadzonym kwiatami polnymi, strumykiem zasilanym wodą wydobywającą się ze starej wiejskiej pompy i warzywami w schludnych rządkach po obu stronach ceglanej ścieżki zostanie zaprezentowany Jej Królewskiej Mości. Myliłem się. Właśnie gdy uznałem, że Królowa zostanie szybko przeprowadzona obok mojego ogrodu, prezes Stowarzyszenia wprowadził Ją do niego przez szeroką połać asfaltu i wypowiedział moje nazwisko. Wtedy to po raz pierwszy zostałem odbiorcą tego słynnego uśmiechu i oprowadziłem jej Królewską Mość po moim dziele. Wydawała się szczerze zainteresowana i wspomniała mój „przystrzyżony *ilex*". Niespodzianka numer jeden: Królowa użyła łacińskiej nazwy ostrokrzewu. Potem jej spojrzenie skierowało się na warzywa.

– Cebule są raczej niewielkie – zauważyła. Nie umiałem wymyślić żadnej wymówki. Nie musiałem się martwić. Po chwili przerwy dodała: – Lubię, jak są małe, bo większe nie mają smaku.

„Alan wielokrotnie cieszył się spotkaniami z Jej Królewską Mością, która podzielała jego miłość do roślin i poczucie humoru"

„Uważałem, że jest bardzo mało prawdopodobne, że mój skromny ogród zostanie zaprezentowany Jej Królewskiej Mości. Myliłem się... Wtedy to po raz pierwszy zostałem odbiorcą jej słynnego uśmiechu"

ZDJĘCIA: COURTESY OF THE DEAN AND CHAPTER OF WESTMINSTER; GETTY/POOL (TIM GRAHAM PICTURE LIBRARY)

eprasa.pl adb46

W roku 2007, dla uczczenia dwustulecia ogrodu RHS Wisley w hrabstwie Surrey, Królowa Elżbieta II otworzyła tam cieplarnię

POSŁUCHAJ opowieści o innych spotkaniach Alana z Królową w naszym nowym darmowym podcaście na Apple, Spotify i na **www.GardenersWorld.com/podcast**

eprasa.pl adb461863b

ZGODNIE Z RUCHEM WSKAZÓWEK ZEGARA, OD GÓRY, OD LEWEJ
Królowa Elżbieta II sadzi z Alanem palmę w rezydencji Osborne House na wyspie Wight w roku 2004; Królowa i książę Filip oglądają teren rezydencji Sandringham House w hrabstwie Norfolk; księżniczki Elżbieta i Małgorzata eksplorują z rodzicami – królem Jerzym VI i ówczesną królową Elżbietą – skałki na terenie rezydencji Royal Lodge w Windsorze; Królowa zwiedzała tegoroczną wystawę kwiatów Chelsea, poruszając się wózkiem golfowym [dotyczy 2022 r. – red]; Katarzyna, księżna Cambridge, opowiada o ogrodzie, który pomogła zaprojektować na wystawę kwiatów Chelsea w 2019 roku; Królowa Elżbieta II na zamku w Balmoral z ukochanym psem rasy corgi

ZDJĘCIA: GETTY/BETTMANN ARCHIVE/PAUL GROVER (POOL)/ KEYSTONE (HULTON ARCHIVE)/GEOFF PUGH (AFP)/LISA SHERIDAN (STUDIO LISA, HUTTON ARCHIVE); IAN JONES

„Uwielbiała pierwiosnki, konwalie i inne skromne kwiaty – co wiele mówi o jej osobowości”

Przez kolejne trzydzieści parę lat moje spotkania z monarchinią stawiały mnie do pionu, ale niemniej zawsze były radosne. Kilkakrotnie miałem przyjemność siedzieć obok Królowej podczas lunchu i zawsze podczas rozmowy była zrelaksowana, zaskakująco pewna swojego zdania i pełna humoru. Gdy była wśród nas, trzymałem się zasady, że prywatne rozmowy z Jej Wysokością pozostają prywatne. Dopiero teraz wydaje się stosowne, aby wspomnieć o tym, co lubiła, a czego nie lubiła.

Dla przykładu przedsięwzięcia ogrodnicze księcia Filipa nie zawsze spotykały się z jej aprobatą. Pamiętam, jak opisała tworzony przez niego między drzewami na południowy zachód od zamku w Balmoral „wodny element dekoracyjny” jako „niezgodny z jej własnym stylem ogrodnictwa”.

– A jaki reprezentuje on styl, Pani? – zapytałem.

– Taki, w ramach którego korzysta się z buldożera – odparła.

Królowa wolała małe bukieciki niż wielkie wiązanki. Gdy po powrocie z pałacu w Windsorze mieszkała w tygodniu w Pałacu Buckingham, ogrodnicy co poniedziałek przysyłali jej na biurko świeży bukiecik kwiatów. Uwielbiała pierwiosnki, konwalie i inne skromne kwiaty zdecydowanie bardziej, niż ekskluzywne gatunki egzotyczne – co wiele mówi o jej osobowości.

eprasa.pl adb461863b

W styczniu 2000 r., po wygłoszeniu przemówienia dla Walnego Zgromadzenia Sandringham Women's Institute, zapytałem Jej Królewską Mość, czy uważa, że zimą jej ogród w Norfolk wygląda monotonnie. Pokręciła głową i odparła: – Lubię oczary, choć są już tak wysokie, że żeby je powąchać, muszę podskoczyć – co zilustrowała niewielkim podskokiem. Gdy wróciłem do domu, zamówiłem pół tuzina młodych oczarów z dostawą do Sandringham i otrzymałem pisemne podziękowanie za ten gest.

Wstępując na tron w 1952 roku, Królowa mianowała księcia Filipa Strażnikiem Wielkiego Parku Windsorskiego i powierzyła mu pieczę nad nowymi nasadzeniami nie tylko tam, ale też na terenie królewskich posiadłości w Balmoral i Sandringham. Gdy w roku 2003 ukazała się moja książka *Royal Gardeners*, wysłałem jeden egzemplarz do pałacu – i otrzymałem podziękowania oraz długi list od księcia Filipa z opisem pominiętych przeze mnie jego przedsięwzięć, takich jak stworzenie alei dębowej w Home Park w Windsorze, przebudowa wschodniego tarasu pałacu czy przedłużenie Alei Lipowej w Sandringham dla uczczenia rocznicy koronacji Królowej wraz z aleją buków o ciemnopurpurowych liściach. Kilka lat później, w 2014 roku, wysłałem Jej Królewskiej Mości egzemplarz mojej kolejnej „królewskiej" książki: *The Queen's Houses* – wyobrażając sobie, że trafiając do rąk adresatki, większość książek, w tym moja, jest kartkowana, a następnie przekazywana dalej. Tymczasem przy naszym kolejnym spotkaniu Królowa powiedziała:

– Czytam Pańską książkę.

– Którą? – dopytałem.

eprasa.pl adb461863b

Królowa Elżbieta i książę Karol w posiadłości Frogmore House w Windsorze w 2021 r.

„Czuję się zaszczycony, że mogłem poznać Królową i księcia Filipa i cieszyć się ich towarzystwem i oddaniem dla uwielbianego przez nich krajobrazu"

– Tę o moich posiadłościach – odrzekła. – Czytam teraz o Sandringham. Nie wiedziałam tego wszystkiego. To fascynujące.

Rumienię się, powtarzając ten komplement, ale idealnie obrazuje on uprzejmość Królowej i jej chęć sprawienia, aby każdy czuł się w jej towarzystwie swobodnie.

Ogród przy Pałacu Buckingham, choć przewspaniały, jest w znacznej mierze „pomieszczeniem funkcyjnym" pod chmurką. Posiadłości w Windsorze, Sandringham i Balmoral są znacznie większe i wraz z przedsięwzięciem The Queen's Green Canopy pokazują zaangażowanie królowej Elżbiety II i jej księcia małżonka, Filipa, Księcia Edynburga, w zazielenianie naszej planety. Czuję się zaszczycony, że mogłem poznać ich oboje i cieszyć się ich towarzystwem, rozmowami z nimi, ich poczuciem humoru i oddaniem krajobrazowi, który kochali.

ZDJĘCIA: ALAMY/PA IMAGES; GETTY/CHRIS JACKSON/ANDREW MILLIGAN (POOL, AFP)/MAX MUMBY (INDIGO)/LISA SHERIDAN (STUDIO LISA, HULTON ARCHIVE)/SANG TAN (WPA POOL)

Ogrodnictwo w życiu Królowej

Podkreślamy kilka istotnych chwil odzwierciedlających niezmienne zaangażowanie Jej Królewskiej mości w ogrodnictwo

1940

■ **1937** W wieku 11 lat, dla uczczenia koronacji swojego ojca, sadzi swoje pierwsze drzewo – cis – na terenie zamku w Glamis w Szkocji, gdzie mieszkała w dzieciństwie.
■ **1940** Wraz z siostrą, księżniczką Małgorzatą, pielęgnuje owoce i warzywa na działce założonej w ramach kampanii 'Dig for Victory' na terenie zamku w Windsorze (po lewej).

1953

■ **1953** W bukiecie koronacyjnym znalazły się konwalie, orchidee, stefanotis i goździki (po prawej).
■ **1955** Pierwsza wizyta na wystawie kwiatowej RHS Chelsea w charakterze królowej.
■ **2000** Mianuje członka zespołu GW, Alana Titchmarsha, Kawalerem Orderu Imperium Brytyjskiego, a jej uwaga „Dał Pan wielu damom mnóstwo przyjemności" przechodzi do legendy.

2009

■ **2009** Przyznaje księciu Karolowi Victoria Medal of Honour (po lewej), najwyższe odznaczenie nadawane przez RHS.
■ **2009** Przy Pałacu Buckingham założona zostaje warzywnik – the Yard Bed – produkujący świeże warzywa i owoce na potrzeby kuchni pałacowych.

2021

■ **2018** Rozmawia o drzewach z sir Davidem Attenboroughem dla programu ITV „Zielona planeta królowej".
■ **2021** Sadzi pierwsze drzewo (po prawej) dla krajowej inicjatywy sadzenia drzew dla uczczenia jej Platynowego Jubileuszu „The Queen's Green Canopy".
■ **2022** W wieńcu pogrzebowym Królowej znalazł się mirt z krzewu, z którego gałązkę włączono do jej bukietu ślubnego, rozmaryn jako symbol pamięci i dąb jako symbol siły (po prawej).

2022

eprasa.pl adb461863b

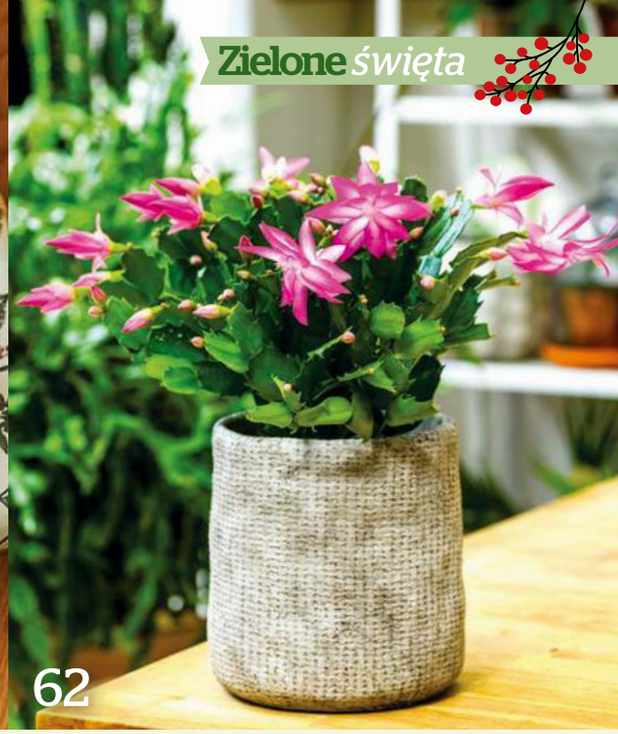

Zielone święta

46 Plan Alana na magiczny ogród zimą
Jak stworzyć świąteczną atmosferę w ogrodzie

52 Świąteczne dekoracje z ogrodu
Jak wykonać stylowe dekoracje z roślin zebranych w ogrodzie

62 Odkryj rośliny doniczkowe kwitnące zimą
Jak pielęgnować poinsecje, grudniki i inne rośliny kwitnące zimą

67 Prezenty dla ogrodniczek i ogrodników
Nasze propozycje na prezenty dla bliskich ci miłośników roślin

74 Gwiazdy betlejemskie w kompozycjach
Pomysły na siedem dekoracji z poinsecjami

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE; GETTY/ANNA DENISOVA (EYEEM); JASON INGRAM; RYLAND PETERS & SMALL/CLARE WINFIELD

eprasa.pl adb461863b

Zimowa kraina cudów

Spraw, by twój ogród wyglądał magicznie w święta Bożego Narodzenia, korzystając z przewodnika Alana Titchmarsha po jego ulubionych dekoracyjnych roślinach

“Utrzymanie ogrodu w dobrym stanie zimą wcale nie musi być kosztowne ani pracochłonne”

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE
LOKALIZACJA: RIPLEY MILL, HAMPSHIRE

Alan zbiera gałązki irgi, jemioły i świerku na świąteczne dekoracje

Zimowa struktura

Oczywiście, że mógłbyś zamknąć ogród na cztery spusty i nie zaglądać tam aż do wiosny. Wszak niewiele będzie się w nim teraz działo, prawda? Zimą natura zwalnia swój rytm, jednak stwierdzenie, że nic ciekawego się tam teraz nie wydarza to przyznanie, że w twoim planie nasadzeń są jakieś braki. Być może w święta niewiele będzie okazji do leżakowania na świeżym powietrzu, lecz widok z okien może być bardziej inspirujący, niż ci się wydaje – pod warunkiem, że uprawiasz rośliny, które w okresie okołoświątecznym mają najwięcej do zaoferowania.

Każdego roku w dzień Bożego Narodzenia przechadzam się po ogrodzie z kieliszkiem lub kubkiem w ręku i podliczam gatunki roślin, które wprawiają mnie w dobry humor o tej mrocznej porze roku. Jest ich więcej niż mogłoby się wydawać – z jaskrawymi, pachnącymi kwiatami, połyskującymi pędami, lśniącymi jagodami lub o wiecznie zielonej szacie, zapewniającej szczególnie docenianą o tej porze roku w ogrodzie strukturę.

Rośliny, które teraz dobrze się prezentują pozostaną w tej kondycji jeszcze przez miesiąc lub dłużej. To, że rosną wolniej oznacza, że będą zdobić twój ogród jeszcze długo po zdjęciu dekoracji. Utrzymanie ogrodu w dobrym stanie zimą wcale nie musi być kosztowne ani pracochłonne. Przemyśl dobrze plan nasadzeń, a twój ogród nabierze świątecznego uroku.

Postaw na formy

Po jesiennym cięciu bylin na rabatach ogród traci swoją objętość, dlatego powinna znaleźć się w nim roślinność, która będzie tworzyć jego stałą strukturę. Podczas gdy pergole, łuki i inne elementy małej architektury urozmaicają płaski teren ogrodu, nowego znaczenia nabierają w nim teraz rośliny zimozielone, szczególnie te formowane. Bukszpan może sprawiać problemy ze względu na ćmę bukszpanową i choroby grzybowe, lecz cis jest niezawodny. Nie musisz nadawać mu kształtu pawia lub słonia – wystarczą proste formy, takie jak stożki lub piramidy.

> *„Przemyśl dobrze plan nasadzeń, a twój ogród nabierze świątecznego uroku”*

Jeśli odpowiednio je rozmieścisz, będą niczym gnomony (wskazówki zegara słonecznego) rzucające na trawnik długie cienie w słoneczne zimowe dni. Wykorzystaj dwa z nich do obramowania widoku lub ścieżki, albo stwórz z nich krótką alejkę, która poprowadzi w wybrane przez ciebie miejsce.

Jeśli nie podobają ci się rośliny zimozielone w postaci ciętej, pozwól im swobodnie rosnąć – w dalszym ciągu będą przez cały rok pełniły funkcje ozdobne: czojsia (meksykańska pomarańcza) ma liście, których lśniąca powierzchnia odbija słońce, co niezwykle podnosi na duchu. Podobnie jak wawrzyn, z tą różnicą, że ma on grubsze liście i bardziej pasuje do krajobrazu miejskiego niż wiejskiego.

1

2

3

4

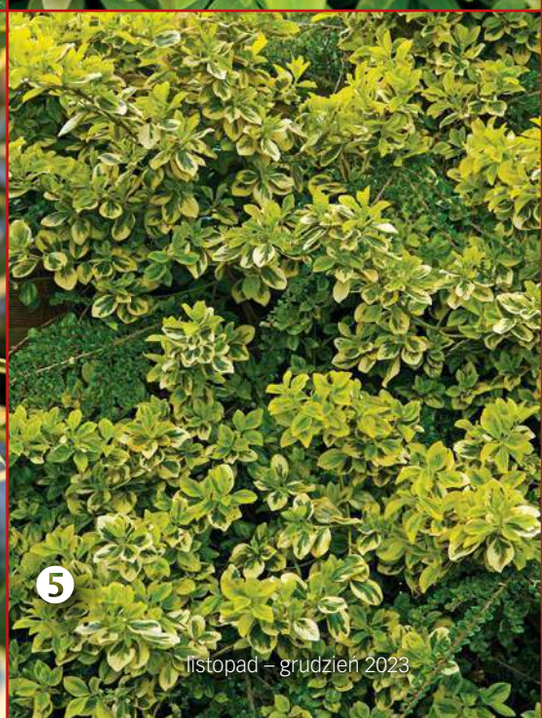

5

Twój plan zimowych nasadzeń

Chcąc ożywić ogród na święta, wcale nie musisz całkowicie go przeorganizowywać. Wystarczy wybrać w nim kilka miejsc, w których roślina, drzewo lub krzew o wyrazistej, zdefiniowanej formie znacząco wpłynie na wygląd ogrodu i w miarę upływu kolejnych miesięcy wkomponuje się w przechodzący naturalne zmiany krajobraz nasadzeń.

Zimowa struktura

Przyjrzyj się strukturze ogrodu i zaobserwuj, czego w nim brakuje, kiedy większość roślin zrzuciło już liście. Nie ma potrzeby obsadzania go zbyt wieloma ciemnozielonymi gatunkami zimozielonymi, ryzykując tym samym nadanie mu nieco cmentarnego charakteru – wybierz te, które przez cały rok będą przykuwały uwagę swoimi walorami ozdobnymi i zapewniały w nim strukturę. Umieść je tam, gdzie w okresie paskudnej pogody będziesz mógł widzieć je przez okno, bez potrzeby wychodzenia z domu, a także w głębszej części ogrodu, aby zachęcały do jego eksploracji.

Poszukaj drzew i krzewów, które mają trochę bardziej rozłożysty pokrój, nawet jeśli twój ogród jest nieduży. Kiedy liczy się każdy centymetr powierzchni, wybierz te, które można przyciąć. Jest wiele gatunków, które świetnie się sprawdzą w przypadku ograniczonej powierzchni.

5 niezbędnych roślin

1. **Cis japoński lub pospolity** o kolumnowym pokroju. **Sadzenie** Listopad – grudzień lub marzec **W x S** 3 m x 3 m
2. **Brzoza Ermana (*Betula ermanii*)** **Sadzenie** Listopad – styczeń [w Polsce X/XI – red.] lub marzec **W x S** 20 m x 12 m
3. **Czojsia trójlistkowa (*Choisya ternata*) 'Sundance'** **Sadzenie** Maj – wrzesień **W x S** 2,5 m x 2,5 m
4. **Ostrokrzew (*Ilex* x *altaclerensis*) 'Golden King'** **Sadzenie** Listopad – styczeń [w Polsce X/XI – red.] lub marzec **W x S** 6 m x 3 m
5. **Trzmielina (*Euonymus*) 'Emerald 'n' Gold'** **Sadzenie** Listopad lub marzec [w Polsce X/XI i III – red.] **W x S** 1 m x 2,5 m

Świąteczny blask

Niektóre gatunki charakteryzują się niezwykłą dekoracyjnością, czy to w postaci jaskrawo przebarwionych liści, czy pięknych kwiatostanów. Rozmieść je pomiędzy roślinami na rabatach i grządkach, aby odgrywały rolę świątecznych ozdób w miejscach, które w przeciwnym razie stanowiłyby ponury widok za oknem.

5 niezbędnych roślin

1. **Klon palmowy (*Acer palmatum*) 'Bi hoo'** **Sadzenie** Wrzesień – listopad **W x S** 2 m x 2 m
2. **Kosaciec bezbródkowy (*Iris unguicularis*)** **Sadzenie** Grudzień – marzec [w Polsce X/XI – red.] **W x S** 50 cm x 50 cm
3. **Cyklamen dyskowaty (*Cyclamen coum*)** **Sadzenie** Wrzesień – październik **W x S** 8 cm x 10 cm
4. **Ciemiernik mieszańcowy (*Helleborus* x *hybridus*)** **Sadzenie** Maj – wrzesień **W x S** 45 cm x 45 cm
5. **Bluszcz pospolity (*Hedera helix*) 'Goldheart'** **Sadzenie** Październik – grudzień **W x S** 8 m x 5 m

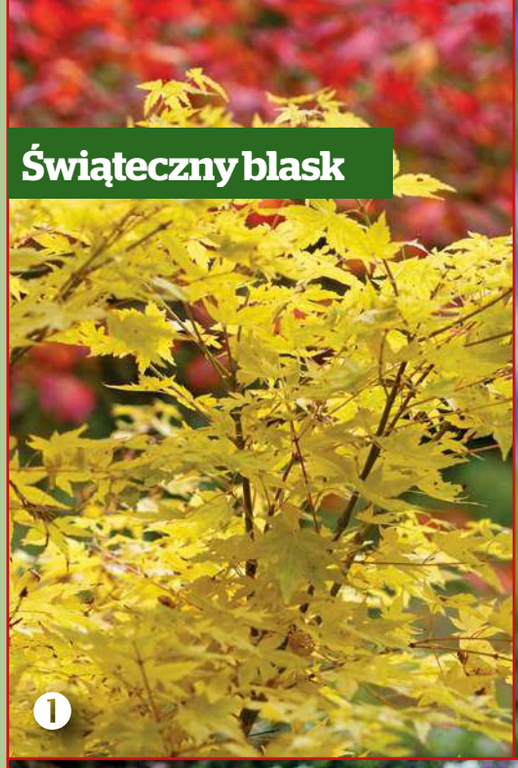

ZDJĘCIA: PIPAPUR/ADOBESTOCK; SARAH CUTTLE; GETTY/BEEKEEPX; JASON INGRAM; TIM SANDALL

eprasa.pl adb

Ostrokrzew przynosi podwójną korzyść – ma błyszczące, wiecznie zielone liście i owoce o jaskrawej barwie

Cudowna, czerwonobrązowa kora łuszczy się, pozwalając zimowemu słońcu ją prześwietlać, co daje efekt witrażu

Ostrokrzew przynosi podwójną korzyść: zimozielone (czasami dwubarwne) liście oraz czerwone, pomarańczowe lub żółte jagodokształtne owoce, w zależności od odmiany. Pamiętaj jednak, że w większości przypadków kwiaty żeńskie i kwiaty męskie występują na oddzielnych roślinach, dlatego jeśli chcesz, aby ostrokrzew owocował, konieczne jest posadzenie ich obok siebie. Podobnie jak cis – dobrze znosi cięcie i pasuje do małego ogrodu.

Sarkokoka ma małe, błyszczące liście i drobne białe kwiaty o słodkim zapachu. Nie zawsze zakwita na święta, ale możesz na nią liczyć przed nastaniem nowego roku. Nie pomijałbym jej.

Zachowaj torebki nasienne

Nie spiesz się z przycinaniem roślin rosnących na rabatach – ich torebki nasienne nie tylko będą wyglądały przepięknie w postaci wysuszonej lub pokryte szronem, lecz staną się również źródłem pokarmu dla ptaków i owadów. Szczególnie wartościowe są tu trawy ozdobne. Nie ulegaj pokusie porządkowania i wstrzymaj się do lutego z przycinaniem ich do ziemi [w Polsce do marca – red.].

Ważną rolę ogrywają również ustawione na tarasach, schodach i balkonach dekoracyjne doniczki i skrzynki, obsadzone gatunkami roślin, które dobrze się prezentują w okresie świąt. Podczas zakupów w lokalnym centrum ogrodniczym zajrzyj do części z przecenionymi roślinami, aby sprawdzić, czy nie ma tam czegoś ciekawego. Rośliny świąteczne to nie tylko poinsecje i różaneczniki indyjskie, które upiększają nasze wnętrza; znajdziesz tam również gatunki odpowiednie do uprawy na zewnątrz, od jesiennych bratków i fiołków po wrzosy i kwitnące w okolicach Bożego Narodzenia ciemierniki.

Drzewa stanowią całoroczną ozdobę ogrodu – na przykład brzoza pożyteczna (*Betula utilis*) 'Jacquemontii' o śnieżnobiałej korze lśni w zimowym słońcu. Ja każdej zimy myję pień swojej, starając się sięgnąć jak najwyżej, aby usunąć zielony nalot, który się na niej zbiera i odsłonić nieskazitelną, lśniącą korę.

Klon strzępiastokory (*Acer griseum*) cieszy oczy odcieniami rdzy, a wiśnia tybetańska (*Prunus serrula*) – której pień i konary mają barwę czerwonobrązową – cudowną korą, która łuszczy się, pozwalając zimowemu słońcu ją prześwietlać, co daje efekt witrażu.

Kiedy przestrzeń jest ograniczona, wybierz miniaturowy gatunek, jakim jest klon palmowy (*Acer palmatum*) 'Sango Kaku', którego młode pędy mają kolor pomarańczowy i różowy, oraz posadź rozłożystą odmianę derenia (*Cornus*), taką jak 'Midwinter Fire', której przepiękne barwy wprawią cię w osłupienie. Sadź je w żyznej, przepuszczalnej glebie, a w marcu przytnij krzewy niemal przy samej ziemi, aby pobudzić je do wypuszczania barwnych, młodych pędów.

Postaraj się również znaleźć miejsce do siedzenia pośród wszystkich tych nowych nasadzeń, gdzie otulony w ciepły, wełniany sweter będziesz mógł je podziwiać, trzymając w dłoniach kubek gorącej herbaty lub kawy. Szybko dostrzeżesz zalety posiadania ogrodu, w którym da się poczuć świąteczną atmosferę.

ODWIEDŹ www.GardenersWorld.com/christmas, aby odkryć więcej pomysłów na świąteczne nasadzenia i dekoracje

eprasa.pl adb461863b

Magia jemioły

Święta Bożego Narodzenia nie byłyby kompletne bez jemioły. Jeśli posiadasz w swoim ogrodzie odpowiednie drzewo-gospodarza, masz okazję zaoszczędzić pieniądze, uprawiając własną. Kluczem do sukcesu jest wykorzystanie w tym celu dojrzałych owoców. Otrzymanie jemioły z nasion pobranych z egzemplarzy kupionych w sklepie rzadko kiedy kończy się sukcesem, ponieważ zazwyczaj zbiera się je w marcu lub kwietniu, kiedy owoce nie zdążyły dojrzeć w sposób naturalny.

Jemioła zasiedla wiele gatunków roślin. W ogrodach najczęściej znajdziesz ją na jabłoniach, lecz porasta również topole, lipy i głóg. Chcąc osiągnąć najlepsze rezultaty, uprawiaj ją na tym samym gatunku drzewa, z którego została zebrana. Chociaż jest pasożytem, rzadko kiedy osłabia swojego żywiciela, a gdy jesienią z drzew opadną liście, staje się dekoracją ogrodu mimo, że pierwsze owoce pojawią się najprawdopodobniej dopiero po pięciu latach od wykiełkowania.

Wiosną, kiedy owoce jemioły dojrzeją, z pomocą ostrego noża natnij w kilku miejscach korę na dolnej części silnej gałęzi, rosnącej wysoko na dojrzałym drzewie. Wybierz nasiona z owoców i wciśnij po kilka w powstałe w wyniku nacięć kieszonki w korze. Nie wszystkie wykiełkują, a te, którym się to uda, powoli wytworzą charakterystyczne, kuliste kępki owalnych liści, na których z czasem pojawią się białe, lekko przezroczyste owoce. Powodzenia!

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE; GETTY/LURII GARMASH, JRG/ADOBESTOCK

eprasa.pl adb461863b

Przywitaj swoich gości zawieszonym na drzwiach wejściowych świątecznym wieńcem, wykonanym z gałązek i nasienników znalezionych w ogrodzie

Inspirowane naturą

Stwórz piękne dekoracje, korzystając z zimowej obfitości swojego ogrodu – **Amber Partner** pokazuje, jak wykonać proste, eleganckie, przyjazne środowisku ozdoby, obok których nie będzie można przejść obojętnie

ZDJĘCIA JASON INGRAM

Ze względu na srebrzyste liście i przyjemny zapach, eukaliptus jest jedną z ulubionych roślin Amber

Okres świąteczny jest idealnym czasem na obudzenie w sobie ducha kreatywności i – korzystając z obfitości, jaką niesie za sobą natura – zrobienie dekoracji do swojego domu. Począwszy od wieńców świątecznych na drzwi wejściowe po girlandę na kominek – wszystkie są proste w wykonaniu, przepiękne, przyjazne środowisku i nadają się do recyklingu.

Nie ma żadnych ograniczeń co do roślin, które możesz wykorzystać. Świeże czy suszone – wszystkie da się przemienić w efektowne dekoracje. Najpiękniejsze jest również to, że większość potrzebnych materiałów znajdziesz w swoim ogrodzie lub w ogrodach twoich przyjaciół – oczywiście za ich pozwoleniem!

Pokażę ci kilka prostych sztuczek, dzięki którym twoje samodzielnie wykonane ozdoby świąteczne wniosą do twojego domu piękno prosto z natury.

Amber jest właścicielką Howe Farm Flowers w pobliżu Aylesbury, gdzie w sposób zrównoważony uprawia sezonowe rośliny na kwiaty cięte. Farma oferuje możliwość samodzielnego zbioru kwiatów oraz warsztaty: **@howefarmflowers** i **www.howefarmflowers.com**

Zeskanuj kod QR, aby zobaczyć na filmie, jak wykonać świąteczny wieniec

eprasa.pl adb461863b

Dziki z natury

Ta dzika i rustykalna kompozycja jest bardzo różnorodna: w bazę z gałązek roślin zimozielonych zebranych w ogrodzie wpleciono nasienniki i suszone kwiaty, które wzbogacają kształt i kolorystykę całości. Szyszki sosny, pędy wierzby, osty i puszyste owocostany powojników jeszcze bardziej uwydatniają dziki, naturalny wygląd wieńca.

CO BĘDZIE POTRZEBNE

- Podkład (obręcz) do wianka z gałązek wierzby
- Sekator
- Zielony sznurek jutowy
- Gałązki z ogrodu, np. wawrzynu, eukaliptusa, bluszczu i drzew iglastych
- Owocostany i torebki nasienne, np. powojnika, budlei, czarnuszki, ostów, traw, itp.
- Szyszki sosny
- Suszone kwiaty, np. lawendy
- Gałązki wierzby babilońskiej
- Wstążka do powieszenia

eprasa.pl adb461863b

Jak wykonać własny wieniec

Postępując zgodnie z poniższymi wskazówkami przygotujesz świąteczne wieńce w różnych stylach, kształtach i rozmiarach.

1 **UMIEŚĆ PRZED SOBĄ WSZYSTKIE MATERIAŁY.** Zbierz liście w pęczki według rodzaju i przygotuj wszystkie dodatki. Przywiąż sznurek jutowy do wieńca podwójnym węzłem; nie ucinaj go.

2 **SKRÓĆ GAŁĄZKI Z LIŚĆMI** na długość 10-15 cm. Zrób z nich małą wiązkę, układając je, jedna na drugą, i wykorzystując przynajmniej dwa lub więcej rodzajów liści. Im więcej dodasz gałązek, tym wieniec nabierze większej gęstości.

3 **UMIEŚĆ WIĄZKĘ** na podkładzie z gałązek tak, by liście były skierowane na zewnątrz. Owiń sznurek trzy razy wokół łodyg oraz podkładu i mocno pociągnij. Powtórz proces, przygotowując kolejną wiązkę i umieszczając ją na podstawie tak, by lekko zachodziła na poprzednią. Zabezpiecz sznurkiem, ponownie owijając go trzykrotnie wokół łodyg wiązki i podkładu.

4 **DODAWAJ NASTĘPNE WIĄZKI** wokół podkładu z gałązek wierzby. Kiedy dotrzesz do pierwszej, unieś jej górną część, aby móc pod nią przymocować tę ostatnią. Utnij sznurek i przywiąż jego końcówkę do obręczy, robiąc supeł. W górnej części węzła przymocuj pętlę ze wstążki. Następnie przytnij łodygi z torebkami nasiennymi i suszonymi kwiatami na długość 15 cm. Wsuń je w pęczki liści, starając się rozmieścić je równomiernie wokół wieńca. W przypadku szyszek, owiń sznurek dookoła ich podstawy, przywiązując go jednocześnie do obręczy.

5 **WYKOŃCZ WIENIEC,** przytwierdzając do niego puszyste owocostany powojnika i wsuwając kręcone gałązki wierzby w obręcz. Powieś wieniec, aby sprawdzić, czy dekoracje są rozmieszczone równomiernie. W razie potrzeby wypełnij puste miejsca i skróć nadmiernie wystające gałązki.

eprasa.pl adb461863b

Kojąca zieleń

Bazą kolorystyczną tego wieńca jest klasyczne połączenie zieleni i bieli. W jego skład wchodzi kilka rodzajów liści zebranych w ogrodzie, razem tworzących piękny, bujny wieniec. Ponadto są w nim również suszone kwiaty, które jeszcze wiosną rosły w ogrodzie, a także atrakcyjne torebki nasienne, które dodają całości interesującej struktury. Jeśli nie udało ci się wysuszyć kwiatów, możesz je kupić z centrach ogrodniczych lub sklepach internetowych. Cały wieniec sam pięknie się zasuszy. *Zerknij na poprzednią stronę, aby zobaczyć jak krok po kroku samodzielnie go wykonać.*

CO BĘDZIE POTRZEBNE

- **Podkład do wianka z gałązek wierzby**
- **Sekator**
- **Zielony sznurek jutowy**
- **Gałązki z ogrodu, np. wawrzynu, eukaliptusa, drzew iglastych i bluszczu**
- **Suszone białe kwiaty, np. zatrwian wrębny, gomfrena kulista, gipsówka i złocień maruna oraz świeży biały wrzos**
- **Nasienniki czarnuszki, ostu, traw, itp.**
- **Wstążka do powieszenia**

eprasa.pl adb461863b

Naturalny wieniec świąteczny można wykonać z zebranych gałązek i dekoracyjnych torebek nasiennych – sprawdź, co możesz znaleźć w swoim ogrodzie

Zbuduj gęstą bazę z zielonych liści, aby wyeksponować urodę białych kwiatów

eprasa.pl adb461863b

Dobrze zapakowane

Przymocowane do opakowania, samodzielnie wykonane stroiki sprawią, że podarowane przez ciebie prezenty będą jeszcze bardziej wyjątkowe

eprasa.pl adb461863b

Jak wykonać dekorację prezentu

Zrób kieszonkę na przedzie prezentu i wsuń w nią ozdobne gałązki lub inne naturalne dekoracje. Ta metoda sprawdzi się doskonale w przypadku podarunków w pudełkach oraz książek.

CO BĘDZIE POTRZEBNE

- **Papier do pakowania prezentów**
- **Taśma klejąca**
- **Gałązki roślin zimozielonych, np. ostrokrzewu, eukaliptusa i rozmarynu**
- **Inne naturalne dekoracje, np. suszone kwiaty, szyszki sosny, suszone pomarańcze i laski cynamonu**

1 **WYTNIJ** z papieru ozdobnego duży kwadrat, po czym umieść na środku prezent. Owiń papierem na górze i na dole, po czym zegnij boki, zaczynając od górnego rogu w dół, aby powstała trójkątna klapka, a następnie zegnij w ten sam sposób dolną część.

2 **ZEGNIJ** wszystkie cztery klapki do środka, tak by na siebie zachodziły. Przymocuj je taśmą, tworząc kieszonkę.

3 **WETKNIJ** do środka gałązkę z liśćmi, suszone kwiaty lub inną dekorację świąteczną.

Udekoruj prezenty, ozdabiając je naturalnymi, aromatycznymi dodatkami

eprasa.pl adb461863b

Rozświetl świąteczną ucztę dekoracją pełną nakrapianych liści, kwiatów i świec

W centrum uwagi

Jak zrobić stroik na stół

Stwórz elegancką i długotrwałą ozdobę, aby upiększyć stół na czas trwania świątecznego okresu

CO BĘDZIE POTRZEBNE

- Głęboka miska
- Przeźroczysta taśma florystyczna lub klejąca
- Gałązki roślin zimozielonych, np. czojsi, aukuby japońskiej, trzmieliny japońskiej i ostrokrzewu
- Białe kwiaty, np. suszone kwiaty suchlinu lub świeże narcyzy
- Świeczki (opcjonalnie)

1 **ZBIERZ GAŁĄZKI ROŚLIN ZIMOZIELONYCH,** wybierając odmiany o różnych kształtach liści i kolorach. Następnie wybierz głęboką miskę i zrób na niej kratkę z przeźroczystej taśmy florystycznej (lub klejącej). Napełnij miskę wodą.

2 **PRZYTNIJ GAŁĄZKI,** tak by miały różne długości, po czym umieść je w misce, tworząc różne wysokości oraz przewieszając część gałązek przez boki miski, zasłaniając w ten sposób taśmę. Wetknij też dużo suszonych lub świeżych kwiatów. W razie potrzeby dodaj świece.

eprasa.pl adb461863b

Spleć zielone gałązki z sezonowymi kwiatami, tworząc roślinną, wijącą się wzdłuż stołu rzekę

Roślinna rzeka

ODWIEDŹ www.GardenersWorld.com/christmas po całe mnóstwo pomysłów na dekoracje świąteczne do samodzielnego wykonania oraz porad, co teraz posadzić w ogrodzie

Jak zrobić świąteczną girlandę

Ta wszechstronna i kolorowa girlanda pięknie ozdobi kominek, stół lub inną płaską powierzchnię

CO BĘDZIE POTRZEBNE

- Gałązki roślin zimozielonych, np. wawrzynu, cisu, bluszczu, drzew iglastych i eukaliptusa
- Kwitnący wrzos w kolorze różowym
- Zielony sznurek jutowy

1 **ZRÓB MAŁY PĘCZEK** z gałązek zimozielonych i wrzosu. Wykorzystaj w tym celu przynajmniej pięć gałązek, przyciętych na długość 15-20 cm. Zwiąż je sznurkiem jutowym.

2 **ZRÓB DRUGI PĘCZEK** w ten sam sposób, po czym umieść go na końcówkach pierwszego, aby je przykryć. Owiń sznurek wokół końcówek obydwu pęczków. Kontynuuj dodawanie i przywiązywanie pęczków, aż girlanda osiągnie preferowaną przez ciebie długość.

eprasa.pl adb461863b

Poinsecje są dostępne w wielu kolorach, od limonkowej zieleni po biel, ale tradycyjnym świątecznym klasykiem jest czerwień

Moc świątecznych kwiatów

W pierwszej z sześciu części naszej nowej serii poświęconej roślinom domowym, Sarah Gerrard-Jones pokazuje, jak dbać o rośliny kwitnące w pomieszczeniach w okresie Bożego Narodzenia.

Choć jestem wdzięczna za bukiet kwiatów, to wolałabym otrzymać w prezencie kwitnącą roślinę domową. Kwiaty cięte więdną i obumierają po kilku tygodniach, a ich komercyjna uprawa może mieć poważny wpływ na środowisko. Często są pryskane pestycydami, pakowane w folię i importowane, czasem nawet z dalekiej Kenii, z wykorzystaniem energochłonnych chłodni.

Kwitnące rośliny domowe, wnosząc witalną plamę koloru do domu, mogą stać się prostym sposobem na poprawę nastroju w ponurych miesiącach. Możesz nawet mieć różne rośliny kwitnące przez cały rok. Nie zniechęcaj się, jeśli wcześniej nie udało ci się sprawić, by rośliny domowe zakwitły lub nawet przetrwały. W tej serii podzielę się moimi wskazówkami dotyczącymi wyboru, uprawy i czerpania radości z kwitnących roślin domowych przez cały rok.

Sarah Gerrard-Jones, autorka „The Plant Rescuer" – książki, którą rośliny domowe chcą, abyś przeczytał; samouk i miłośniczka roślin domowych. Na swoim koncie na Instagramie **@theplantrescuer** dostarcza tysiącom ludzi na całym świecie wskazówek, jak utrzymać rośliny domowe w doskonałej kondycji.

ZDJĘCIA: JASON INGRAM; GETTY/ANNA OSTANINA

eprasa.pl adb461863b

pasa.pl adb481863b

Poinsecja

Wilczomlecz nadobny (*Euphorbia pulcherrima*)

Poinsecja to jedna z najpopularniejszych roślin domowych w okresie bożonarodzeniowym, ale jak narodziła się ta tradycja? W rodzimym Meksyku, już w XIII wieku, wilczomlecz nadobny (*Euphorbia pulcherrima*) był ceniony przez Azteków za swój intensywny czerwony kolor, symbol czystości. W XVI wieku zaczęła być kojarzona z Bożym Narodzeniem i była używana jako ozdoba podczas meksykańskich wydarzeń adwentowych i jasełkowych.

Trzy wieki później, amerykański miłośnik botaniki Joel Roberts Poinsett wprowadził ją do Stanów Zjednoczonych i został uwieczniony w nazwie zwyczajowej rośliny. Z biegiem lat gwiazda betlejemska stała się typową rośliną świąteczną, a o tej porze roku trudno nie zauważyć jej popularności, gdy każdy sklep oraz centrum ogrodnicze oferuje oszałamiający wybór odmian. Chociaż sama celowo wybrałbym tę, która najbardziej potrzebuje pomocy, zdaję sobie sprawę, że nie każdy chce prowadzić projekt ratunkowy.

Aby wybrać dobry okaz, szukaj takiego, który ma równomiernie ciemnozielone liście aż do kolorowych przylistków oraz kwiaty, które nie są w pełni otwarte w środku. Zabierając roślinę do domu, staraj się ją w miarę możliwości ochronić przed zimnem. Następnie umieść roślinę na jasnym, wolnym od przeciągów parapecie od strony południowej, wschodniej lub zachodniej.

Regularnie sprawdzaj palcem wilgotność podłoża w doniczce i podlewaj tylko wtedy, gdy jest prawie suche. Jeśli liście zaczną żółknąć, może to oznaczać, że podlewasz ją zbyt często. Odpowiednio pielęgnowana poinsecja może kwitnąć przez sześć do ośmiu tygodni lub dłużej, jeśli zapewni się jej dobre oświetlenie, wilgotne powietrze oraz prawidłowe podlewanie.

Podlewaj poinsecję oszczędnie – tylko wtedy, gdy powierzchnia podłoża jest sucha

Poinsecja nie tylko na Boże Narodzenie...

Nie wyrzucaj poinsecji, gdy kolorowe przylistki zwiędną i opadną. Przytnij łodygi na długość 10-12 cm, pozostawiając po kilka liści na każdej z nich. Gdy zauważysz nowe przyrosty, zacznij nawożenie rośliny i powtarzaj raz na kilka tygodni.

Przesadź roślinę w maju lub czerwcu do świeżej ziemi, a w okresie letnim wystaw ją na zewnątrz, do półcienia. W miarę wzrostu uszczykuj wierzchołki pędów, aby pobudzić tworzenie pędów bocznych.

We wrześniu przenieś poinsecję do domu i rozpocznij jej przygotowania do świąt Bożego Narodzenia. Gwiazda betlejemska potrzebuje 14 godzin całkowitej ciemności każdej nocy, spędzonych w ciepłym, całkowicie ciemnym miejscu. Każdego ranka wynoś ją na jasny parapet z dala od przeciągów oraz ogranicz nawożenie.

Do połowy listopada powinny pojawić się kolorowe przylistki, a wraz z nimi – niesamowita radość z odniesionego sukcesu.

Jasne, ale rozproszone światło pomaga przedłużyć kwitnienie

Rośliny trzymaj z dala od przeciągów i w temperaturze powyżej 13°C przez cały rok

ZDJĘCIA: ROKFELER/ADOBESTOCK; GETTY/VESNA ARMSTRONG, ANNA DENISOVA/EYEEM

eprasa.pl adb461863b

Chociaż jest kaktusem, *Schlumbergera* pochodzi z wilgotnych lasów deszczowych, a nie z pustyni

ZDJĘCIA: JASON INGRAM

Wypróbuj także

Grudnik

Kaktus bożonarodzeniowy (*Schlumbergera truncata*)

Jeśli szukasz zapierającej dech w piersiach dekoracji kwiatowej, wybierz kaktusa bożonarodzeniowego. Od końca września do stycznia wytwarza efektowne kwiaty w odcieniach czerwieni, żywego różu lub bieli.

Pochodzący z brazylijskich gór grudnik (*Schlumbergera*) ma inne wymagania pielęgnacyjne niż kaktusy pustynne. Podczas gdy jego kochający suszę kuzyni mogą przetrwać miesiące bez wody, ten mieszkaniec lasów deszczowych wymaga częstszego podlewania i bardziej rozproszonego światła – ale to nie oznacza, że można umieścić go w zacienionym miejscu i w przemoczonym podłożu.

Najlepiej ustawić go na parapecie wychodzącym na wschód lub zachód. Daj mu odpocząć po kwitnieniu i do końca marca podlewaj tylko tyle, aby zapobiec całkowitemu wyschnięciu podłoża, a następnie zwiększ częstotliwość podlewania. Trzymanie rośliny na zewnątrz w okresie letnim do momentu, aż temperatura spadnie do 10°C, a następnie przeniesienie jej z powrotem do środka, może pomóc pobudzić ją do kwitnienia.

Po kwitnieniu przytnij roślinę, co zachęci ją do rozgałęziania się.

eprasa.pl adb461863b

Jak rozmnożyć grudnika

Rozmnażanie nie mogło być prostsze – wystarczy, że odetniesz lub odłamiesz fragment zdrowej łodygi w miejscu łączenia segmentów. Pozostaw segment do wyschnięcia na kilka dni, a następnie delikatnie wciśnij w lekko zwilżone podłoże do kaktusów i sukulentów. Po dwóch lub trzech tygodniach ukorzeniania na wierzchołku powinny pojawić się nowe przyrosty.

Oderwij fragment rośliny w miejscu łączenia, a następnie pozostaw odciętą część do wyschnięcia na kilka dni

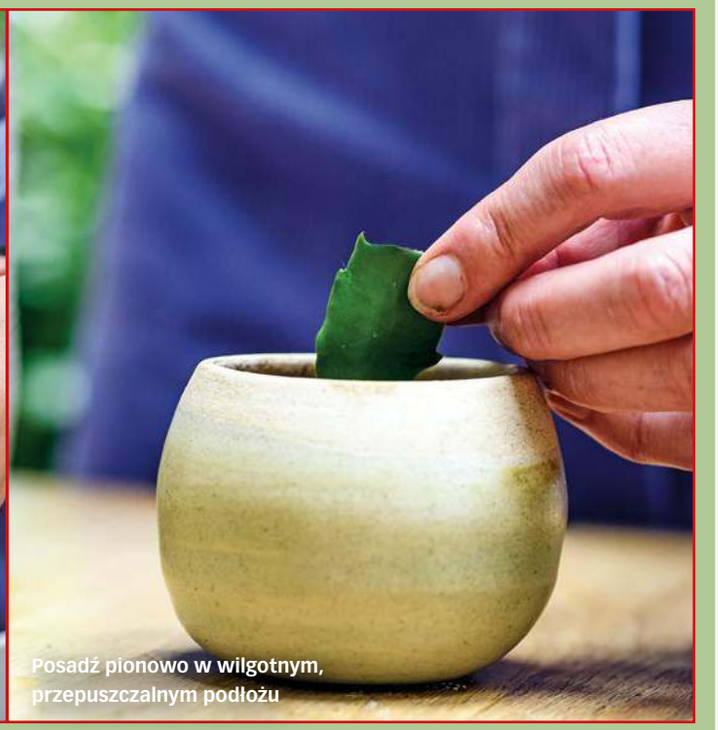

Posadź pionowo w wilgotnym, przepuszczalnym podłożu

3 inne rośliny na święta

❶ **Cyklamen** Ma liście, które są równie atrakcyjne jak kwiaty, więc trudno nie skusić się na tę radosną, przyciągającą wzrok roślinę. W pomieszczeniach cyklamen potrzebuje jasnego miejsca i niższych temperatur, co czyni go idealnym wyborem do ogrodu zimowego lub na parapet.

❷ **Amarylis** Nie wyrzucaj cebulki, gdy jego ogromne trąbkowe kwiaty zwiędną. Odetnij kwiaty i podlewaj, gdy podłoże wyschnie. We wrześniu przestań podlewać i pozwól liściom obumrzeć. Odetnij je, a następnie przechowuj cebulę w chłodnym, ciemnym miejscu przez osiem tygodni.

❸ **Skrzydłokwiat** Charakteryzująca się eleganckimi białymi plamkami i błyszczącymi zielonymi liśćmi roślina poinformuje cię, gdy zapomnisz ją podlać, dramatycznie więdnąc. Staraj się nie dopuścić do tego etapu, ale jeśli już do tego dojdzie, skrzydłokwiat powinien ponownie ożywić się po dokładnym podlaniu.

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE; PAUL DEBOIS; JASON INGRAM; GETTYI/THEADESIGN; SOME PLANTS PROVIDED BY AYLETT NURSERIES AYLETTNURSERIES.CO.UK

Gdzie kupić

■ www.bloomandwild.com ■ www.crocus.co.uk/indoor-plants ■ www.dibleys-shop.com ■ www.farmergracy.co.uk ■ www.hortology.co.uk ■ www.houseplant.co.uk ■ www.jparkers.co.uk ■ www.plants4presents.co.uk

eprasa.pl adb461863b

Prezenty pod choinkę

dla miłośników roślin domowych

▼ Zestaw do uprawy Żywe kamienie

Kompletny zestaw do uprawy przygotowany z myślą zarówno o miłośnikach roślin i zapalonych hodowcach, jak i o nowicjuszach. Zawiera wszystko, czego potrzebujesz – od doniczki i nasion po pałeczkę nawozową i opryskiwacz, który ułatwi podlewanie.
www.gardenguru.pl

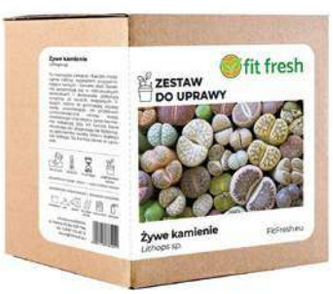

◀ Kwietnik z donicami

Zestaw dwóch bambusowych stojaków na donice oraz donic na rośliny. Ze względu na swój kolor produkt idealnie sprawdzi się we wnętrzach w stylu boho. Stojaki wykonane są z naturalnych materiałów, dlatego też każda sztuka może lekko się od siebie różnić.
www.h-design.pl

▶ Nawilżacz ultradźwiękowy

NU9 Atmo to wydajny ultradźwiękowy nawilżacz powietrza. W zasięgu jego działania będą rośliny znajdujące się na powierzchni 35 m². Urządzenie ma wbudowany jonizator, czujnik wilgotności oraz wskaźnik temperatury powietrza.
www.eldom.eu

▼ Rozsadnik

Rozsadnik Nature składa się z tacy ociekowej, przezroczystej pokrywy, tacy do sadzenia ze 144 przegródkami i maty kapilarnej. Zapewni roślinom właściwe proporcje temperatury, wilgotności, powietrza i światła.
www.vidaxl.pl

▼ Widocznie wzmocnij Nawóz do roślin doniczkowych

Stosowany regularnie napowietrza glebę w doniczce, rozluźniając jej strukturę. To ułatwia obieg substancji odżywczych, sprawiając że roślina pobiera ich więcej, dzięki czemu jest silniejsza i zdrowsza. Obornik owczy stopniowo uwalnia substancje próchnicze i składniki mineralne.
www.sklep.plantlover.pl

◀ Podłoże do storczyków Seramis

Seramis to innowacyjne podłoże przeznaczone dla storczyków. Składa się z kawałków kory sosnowej oraz granulek z wypalonej gliny. Dzięki naturalnemu składowi jest idealne dla alergików.
www.sklep.zielonymdogory.net.pl

◀ Rękawice z mikrofibry do odkurzania roślin

Rękawice do odkurzania z mikrofibry można szybko założyć i uzyskać zielone, błyszczące liście w mgnieniu oka. Można używać ich na sucho lub na mokro. Miękki materiał przyciąga kurz i zatrzymuje go między włóknami.
www.bloomling.pl

▶ PreBio Humus

Naturalny stymulator wzrostu lub aktywności pożytecznych mikroorganizmów w glebie. Poprawia strukturę i żyzność gleby, pomaga utrzymać jej właściwą wilgotność, wzmacnia rozwój systemu korzeniowego.
www.sklep.probiotics.pl

▶ Kwietnik metalowy wiszący

Zawieszana na łańcuszku osłonka na doniczkę. Można uprawiać w niej kwiaty, ale równie pięknie będą prezentować się zioła. Czarny kolor dobrze współgra z zielenią roślin. Utrzymana w industrialnym stylu typu loft.
www.strado.pl

eprasa.pl adb461863b

Podaruj książkę

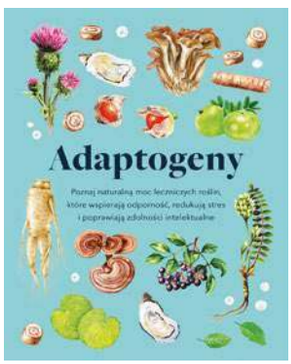

▶ Adaptogeny
Melissa Petito
Buchmann, 2023
Poznaj naturalną moc leczniczych roślin, które wspierają odporność, redukują stres i poprawiają zdolności intelektualne. Przewodnik przedstawia ponad 50 najpopularniejszych adaptogenów oraz zawiera pyszne, bogate w składniki odżywcze przepisy, pomagające funkcjonować „z wyższą częstotliwością".

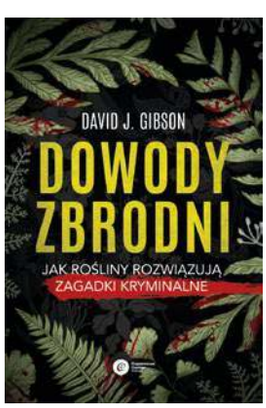

◀ Dowody zbrodni Jak rośliny rozwiązują zagadki kryminalne
David Gibson
Copernicus Center Press, 2023
Ciało pewnego mężczyzny znaleziono tylko dzięki temu, że ze znajdującego się w jego żołądku nasiona wyrósł nietypowy dla tego obszaru figowiec. Książka Davida Gibsona zdecydowanie nie jest lekturą dla wrażliwych. Natomiast prawdziwi wielbiciele zagadek kryminalnych przeczytają ją z zapartym tchem

▶ Relaks zamiast roboty Jak tworzyć ogrody odporne na suszę
Annette Lepple
Zysk i S-ka, 2022
Sięgnij po mistrzów sztuki przetrwania. Susza latem już nie da ci się we znaki. Za to będziesz mieć więcej czasu, by cieszyć się swoim ogrodem. Odkryj pomysły na efektowne kompozycje z traw i bylin, okryte zielenią murki i nowoczesne aranżacje ogrodów. Posadź na rabatach rośliny o nieprzemijającej urodzie, które nie zwiędną podczas pierwszych letnich upałów.

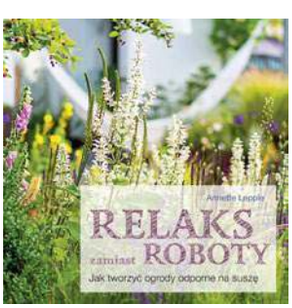

▶ Trawy ozdobne
Alicja Maj
Multico, 2023
Swą urodą, łatwością uprawy i wszechstronnym zastosowaniem trawy ozdobne wzbudzają powszechny zachwyt. W książce znajdują się szczegółowe opisy 70 gatunków traw ozdobnych – rodzimych i pochodzących z różnych zakątków świata – wraz z ich odmianami, które można z powodzeniem uprawiać w polskim klimacie.

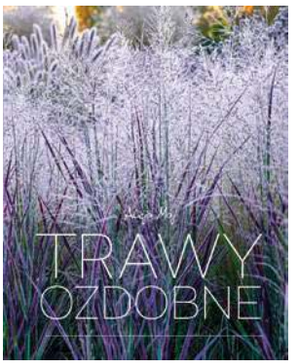

◀ Ogród Bellingham Jak uprawiać ogród w zgodzie z naturą
Katarzyna Bellingham
Wytwórnia, 2023
Autorka zaprasza czytelników do swojej zielonej oazy, pokazuje krok po kroku jak założyć i uprawiać ogród w zgodzie z rytmami natury, jak rozumieć przyrodę, żeby mądrze pomagać roślinom rosnąć nie niszcząc przy tym środowiska naturalnego. Dzieli się swoim doświadczeniem i zaraża entuzjazmem.

▶ Ogrody przyszłości Czas na zmianę
Piet Oudolf, Noel Kingsbury
Wytwórnia, 2023
Ogrody Pieta Oudolfa wprawiają w oszołomienie i nie dają się zaszufladkować. Tchną spokojem, a zarazem są pełne niespodzianek; sprawiają wrażenie, jakby ich uprawa nie wymagała wysiłku. Niniejsza książka, prezentując oryginalne plany nasadzeń Oudolfa, po raz pierwszy w przejrzysty sposób pokazuje, jak powstają ogrody i założenia krajobrazowe niderlandzkiego mistrza.

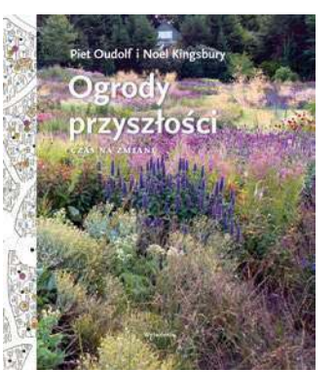

◀ Naród roślin Manifest zielonego supermocarstwa
Stefano Mancuso
Libra, 2023
„Na podstawie kilkudziesięciu już lat doświadczeń w pracy z roślinami wyobraziłem sobie, że te drogie towarzyszki podróży przez życie zachowują się jak troskliwi rodzice, którzy widząc, że nie potrafimy sami zadbać o to, by przetrwać, przychodzą nam z pomocą. Ogłaszają swój manifest, zbiór praw, na mocy których będziemy mogli budować przyszłość pełną szacunku do Ziemi i zamieszkujących ją stworzeń" – twierdzi autor.

eprasa.pl adb461863b

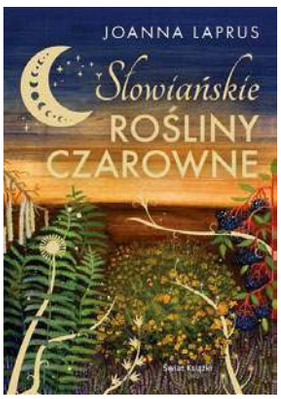

◀ Słowiańskie rośliny czarowne

Joanna Laprus
Świat Książki, 2022

Joanna Laprus zabiera czytelnika w podróż pełną magii, przepełnioną rusałkami i dziwożonami do czasów, gdzie na rozstajach dróg stawiano święte kapliczki, ale spotykały się tam również czarownice. Gdzie łączy się przestrzeń widzialna i ta niewidzialna. To pięknie snuta opowieść o ziołach, gdzie zaklęcia mieszają się z siłami nadprzyrodzonymi i istotami z pogranicza światów.

▶ Wizje roślin czyli 50 roślin leczniczych i jeden grzyb

Robert Rient
Świat Książki, 2023

Barwna, pełna ludowej magii i najnowszych badań naukowych opowieść o drzewach, kwiatach, ziołach oraz tajemnych roślinach mocy. Jak wiele zawdzięczamy roślinom? Będziecie zdziwieni! One znają Ziemię miliony lat dłużej niż my, są świadkami ewolucji i wymierania gatunków.

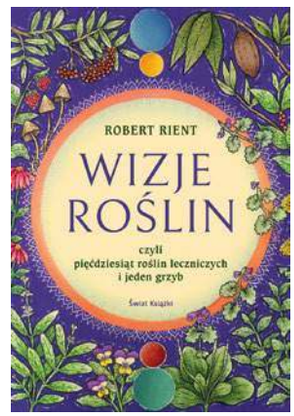

▶ Jadalne zioła i owoce lasów, łąk i pól – jak je rozpoznawać

Rudi Beiser
Amber, 2023

Jedyny taki przewodnik – kieszonkowy format, wiedza jak z encyklopedii! 140 gatunków jadalnych dzikich ziół i owoców oraz ich trujących sobowtórów. Rozpoznawanie dzikich ziół i owoców nigdy nie było tak łatwe, a zbieranie tak przyjemne. Odkryj pasję zbierania dzikich ziół i owoców!

▼ Wielki Ogród

Gilles Clément i Vincent Gravé
Wytwórnia, 2023

Wielkoformatowy, ilustrowany album, który łączy artystyczny rozmach z ważnym przekazem edukacyjnym. Autorzy tej książki, niczym czarodzieje, zabierają czytelnika tam, gdzie rośliny i zwierzęta żyją w harmonii. Tu życie nigdy nie zamiera, a każdy miesiąc obfituje w cudowne zdarzenia.

▼ Cztery strony drzewa

Iza Klementowska
Marginesy, 2023

Iza Klementowska udaje się w różne strony świata i poznaje ludzi, których więź z przyrodą, głównie drzewami, daleko wykracza poza zwyczajność. Którzy wykorzystują tę więź do leczenia nie tylko innych ludzi, ale również całego ekosystemu. Rodzaj i siła tych relacji są czasem trudne do wytłumaczenia, a nawet zrozumienia.

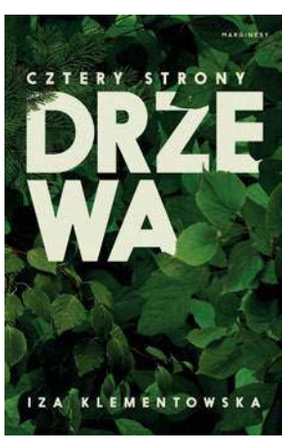

▲ Sadź, uprawiaj i baw się dobrze

Alys Fowler
Znak, 2023

Jak samodzielnie wyhodować pędy groszku na drugie śniadanie? Z czego zbudować domek dla rodziny biedronek? Ile godzin trzeba czekać, żeby z pestki awokado wyrosło drzewko? I jakie kwiatki zasiać, żeby przyleciały do nich pszczoły? Poznaj 30 pomysłów na kreatywne i inspirujące zabawy z roślinami.

◀ Zielona magia Przewodnik po zielarstwie, kuchni naturalnej i magii domowej

Cecilia Lattari
Bellona, 2023

Wybierz się na wycieczkę z przewodnikiem po ziołach, kwiatach, roślinach, trujących roślinach, miksturach, olejkach, herbatach, nalewkach i remediach. Naucz się uprawiać, zbierać i suszyć zioła. Obserwuj, jak cztery żywioły: powietrze, ziemia, ogień i wiatr przenoszą wiadomości z natury poprzez różne rodzaje roślin. Obudź swoją wewnętrzną wiedźmę!

eprasa.pl adb461863b

Upominki do domu

▲ Różowa wiertarko-wkrętarka
Lekkie i poręczne narzędzie, które dzięki solidnemu wykonaniu i wysokiej jakości materiałom będzie służyło przez długie lata. Ma wbudowaną diodę LED, która oświetla obszar pracy i sygnalizuje o niskim poziomie naładowania akumulatora. Idealnie sprawdzi się przy wkręcaniu śrub w drewno i metal. Przyda się także podczas skręcania mebli, przy domowych i ogrodowych modernizacjach lub małych remontach.
www.makita.pl

▶ Dziadek do orzechów
Ręcznie malowany dziadek do orzechów to idealna ozdoba na czas Adwentu i Świąt. Wprowadzi odrobinę nostalgicznej i bajkowej atmosfery do każdego domu. Wykonany z drewna, dostępny w rozmiarach od 20 do 106 cm i w szerokiej kolorystyce.
www.aurora-garden.pl

◀ Wózek do składowania drewna Costway
Stojak na kółkach sprawdzi się jako element ozdobny do wnętrz lub do zastosowania zewnętrznego. Solidna, stalowa konstrukcja zapewnia wózkowi stabilność i długoletnią wytrzymałość. Powierzchnia została pokryta specjalną farbą zapobiegającą rdzewieniu. Klasyczny design ze zdobieniami dodaje pomieszczeniu szyku i elegancji.
www.costway.pl

▶ Serwis obiadowy ÅSA's CHRISTMAS White 6 elementów
Wyjątkowy serwis obiadowy, zdobiony 18-karatowym złotem, idealny dla osób ceniących piękno i elegancję w swoim domu; wyprodukowany z najwyższej jakości porcelany, dostępny także w wersji czerwonej. Niezwykle delikatne wzornictwo oraz klasyczna biel nadają temu serwisowi niepowtarzalny charakter. Doskonale komponuje się z różnorodnymi wnętrzami oraz stylami aranżacji.
www.fyrklovern.pl

▲ Jej wysokość Porcelana
Obdaruj swoich bliskich odrobiną luksusu. Kubki z angielskiej porcelany kostnej Dunoon to idealny wybór. Postaw na nowoczesne lub tradycyjne wzornictwo, albo tematyczne lub humorystyczne. Kubek, filiżanka czy czajnik ucieszą każde oko, a przyjemność wypicia aromatycznej kawy lub herbaty osłodzi każdy dzień.
www.atut-primar.pl
www.domprezentow.pl

▶ Rzemieślnicze, wegańskie mydła inspirowane naturą
Zanurz się w luksusie naturalnej pielęgnacji z mydłem rzemieślniczym powstałym we współpracy z marką Organique. Ta wyjątkowa kompozycja olejowa, wegańska i ręcznie robiona, transformuje codzienne rutyny, takie jak mycie dłoni czy ciała, w zmysłowe doznania.
www.botaniki.pl

▶ ÅSA's CHRISTMAS Serwis kawowy z filiżanką, 12 elementów
Ten uroczy zestaw zdobiony 18-karatowym złotem, doskonale sprawdzi się w każdej okazji i dodatkowo ożywi twoje popołudniowe chwile relaksu. 6 filiżanek z podstawkami o pojemności 200 ml, które świetnie leżą w dłoni i umożliwiają komfortowe picie kawy, 6 talerzyków z tym samym świątecznym wzorem, na którym każde ciasto będzie smakowało wyśmienicie.
www.fyrklovern.pl

eprasa.pl adb461863b

▶ Zasłona zaciemniająca Welur ESTI Śliwkowa moc
Gładki materiał o jednolitym kolorze to dekoracja, która doskonale sprawdzi się zarówno we wnętrzach klasycznych, jak i nowoczesnych. W zasłonie zastosowano przelotki do powieszenia zasłony na drążek, które ułatwiają ułożenie się zasłon.

▲ Latarnia z lampkami LED
Latarnia z lampkami LED to dekoracyjny element, który doskonale sprawdzi się na świątecznym stole i zwróci uwagę gości. Wykonana z bardzo wysokiej jakości materiałów gwarantuje długie użytkowanie, bez zmartwień o wyblakły kolor lampionu. Świeci pięknym, ciepłym światłem.

◀ Koc Ginkgo
Modny koc ze złotej kolekcji GINKGO Gold o wymiarach z wysokiej jakości mikroflaneli. Produkt charakteryzują złote wzory, które na miękkiej powierzchni wyglądają wyjątkowo elegancko, dzięki czemu uzupełnią każde wnętrze w wersji glamour.

▶ Zasłona zaciemniająca Welur ESTI Klasyczny beż
Zasłona z miękkiego materiału oraz o subtelnym połysku to idealne dopełnienie wystroju wnętrza, które uwydatnia jego styl i elegancję. Gładki materiał o jednolitym kolorze to dekoracja, która doskonale sprawdzi się zarówno we wnętrzach klasycznych, jak i nowoczesnych.

◀ Zasłona Welur Diament Ciemna zieleń
Pięknie zdobiona zasłona z miękkiego materiału oraz o subtelnym połysku. Struktura tkaniny, z której wykonana jest zasłona powoduje, że odbija ona światło i prezentuje się efektownie po zawieszeniu. Zasłona uszyta jest na taśmie marszczącej do powieszenia jej na żabkach.

▲ Poduszka dekoracyjna Jelonek
Wyjątkowa poduszka dekoracyjna z pięknie mieniącymi się cekinami będzie stanowić dopełnienie każdego wnętrza. Kolor wzoru zmienia się po przeczesaniu ręką.

▼ Obrus świąteczny Wstążki
Obrus z zimowej kolekcji z uroczym motywem świątecznym w kolorze czerwonym. Wzór jest drukowany co zapewnia trwałość i wyrazistość kolorów oraz łatwość w użytkowaniu.

◀ Firanka żakardowa Śnieżynka
Nietuzinkowa żakardowa firanka z najnowszej kolekcji świątecznej, która odmieni każde wnętrze. Delikatny wzór wprowadzi świąteczny klimat do każdego domu.

Wszystkie prezenty z tej strony zamówisz na **www.sklep.wisan.pl**

eprasa.pl adb461863b

Niespodzianki dla niej i dla niego

◀ Grzybnia Borowiki
Innowacyjny preparat oparty na wyjątkowych zdolnościach grzybów mikoryzowych. Zawiera w swoim składzie wyselekcjonowane, żywe strzępki grzybni oraz zarodniki grzybów gotowe do natychmiastowego zasiedlenia korzeni rośliny.
www.grzybnie.pl

▶ „Dziękuję" – kartka upominkowa z nasionami
Kartka z rosnącego papieru: nie tylko życzenia, ale i kwiaty w jednym! Zawiera nasiona maciejki, rumianku i stokrotki. Wystarczą doniczka i ziemia, by z twojego podarunku wyrosła zielona niespodzianka. Idealna dla eko-świadomych i miłośników przyrody.
www.botaniki.pl

▲ Palenisko ogrodowe Costway
Wykonane ze stali palenisko ogrodowe może służyć jako ognisko, grill lub wiaderko z lodem. Sprawdzi się doskonale podczas imprez plenerowych z przyjaciółmi i rodziną. Konstrukcja jest odporna na działanie wysokiej temperatury. Zdejmowana pokrywa z siatki chroni przed latającymi odłamkami drewna czy iskrami.
www.costway.pl

◀ Garnek żeliwny Norden Grill Chef
Funkcjonalne naczynie do gotowania w plenerze, które zmieni każdego w szefa ogrodowej kuchni. Wyróżnia go unikalna powłoka mineralna Thermium™, czyli rozwiązanie, które wpływa na jego trwałość, ułatwia pielęgnację i czyszczenie, a także sprawia, że dania nie przywierają do dna garnka.
www.fiskars.pl

▲ Ekologiczna budka lęgowa dla sikorek
Ścianki o grubość 15 milimetrów gwarantują optymalną izolację. Budka posiada boczne otwarcie ułatwiające czyszczenie. Została wykonana z drewna sosnowego z certyfikatem FSC.
www.stokrotka33sklep.pl

▶ Kompaktowa wiertarko-wkrętarka
Dzięki kompaktowej budowie i małej wadze to urządzenie jest łatwe i wygodne w użyciu. Doskonale nadaje się do wkręcania śrub w drewno i metal. Dioda LED oświetla obszar roboczy, a dodatkowo ma funkcję opóźnionego wygaszania. Wiertarka ma też system ochrony akumulatora i automatycznie wyłącza zasilanie, gdy poziom jego naładowania jest zbyt niski.
www.makita.pl

▲ Narzędzia ogrodowe Opinel w skrzynce
W skład zestawu wchodzą: nóż ogrodniczy, nóż sierpak i kolorowa piła. Narzędzia francuskiego producenta Opinel będą służyć latami. Rączki wykonane z drewna bukowego.
www.eprezenty.pl

▼ Elektryczne nożyce do żywopłotu Tryton
Teraz twoje ręce są bezpieczne dzięki osłonie i dwuręcznemu chwytowi! Osłona z tworzywa zapobiega urazom dłoni. Dodatkowy otwór i zaczep na przedłużacz zapobiega rozłączeniu przedłużacza z elektrycznymi nożycami do żywopłotu.
www.narzedzianonstop.pl

▶ Poidełko dla owadów w kształcie motyla
Urocze ceramiczne poidełko w żółtym kolorze, które po napełnieniu wodą pomoże napoić pszczoły, motyle i ptaki żyjące w ogrodzie.
www.szykownyogrod.pl

eprasa.pl adb461863b

▼ Pościel Leśna Polana i poszewki na poduszki

Jeśli marzysz o spokojnym, komfortowym śnie, otoidealne rozwiązanie. Lniana pościel to połączenie natury i elegancji. Produkty lniane znane są z właściwości antyalergicznych i przeciwbakteryjnych, co wpływa korzystnie na zdrowie i kondycję skóry.
www.lnianyzaulek.com

▲ Torba na laptopa Vintage Flowers

Wielofunkcyjna torba wykonana z wytrzymałej tkaniny poliestrowej z pięknym kwiatowym wzorem przypadnie do gustu osobom, które kochają klasykę i minimalizm, a jednocześnie chcą się wyróżnić. Wnętrze torby wyłożone jest pianką, dzięki czemu laptop oraz przedmioty do niej schowane są odpowiednio zabezpieczone.
www.baggage.pl

▶ Bluza z kapturem Kwiaty przydrożne

Ciepła bluza to idealne rozwiązanie na chłodne dni. Uszyta i zaprojektowana w Polsce. Kolorowy i wytrzymały nadruk DTF przedstawia kwiaty koniczyny, cykorii i brodawnika.
www.botaniki.pl

▶ Buciki EkoTuptusie

Bawełniane kapcioszki idealne dla małych stópek. Miękkie i bardzo lekkie buciki ręcznie szyte w Polsce wykonywane ze 100% bawełny najwyższej jakości. Nie obciążają stopy i pozwalają jej oddychać.
www.fiorino.eu

▼ Nerka Porzeczka

Nerka to średni format torby – można do niej włożyć portfel, telefon i klucze. Posiada odpinany i regulowany pasek z czarnej taśmy nośnej o szerokości 4 cm. Metalowy regulator i karabińczyki stanowią ciekawy element dekoracyjny.
www.dziendobrysklep.com

▼ Wesołe skarpetki Roślina i konewka

Pielęgnacja roślin domowych to nowoczesne i ciekawe hobby. Prawdziwy miłośnik roślin powinien mieć kolorową konewkę do podlewania swoich zielonych przyjaciół. Zrób miłą niespodziankę w postaci wesołych skarpetek z motywem roślinnym.
www.dedoles.pl

▲ Fartuch kuchenny Liście monstery

Kolorowy fartuszek to również niebanalny pomysł na praktyczny prezent. Posiada trwały i niepowtarzalny wygląd, uniwersalny rozmiar któremu zapewniają wiązania na plecach w obwodzie. Dzięki temu idealnie dopasowuje się do każdej sylwetki i daje swobodę noszenia.
www.tanieobrusy.pl

◀ Kalosze w kolorowe kwiaty

Kalosze idealnie ochronią stopy przed wilgocią, działaniem wody, błota i innymi zanieczyszczeniami. Przeznaczone głównie do prac na działce lub w gospodarstwach domowych, ale nadaje się również do spacerów po lesie.
www.narzedziowastrefa.pl

eprasa.pl adb461863b

GWIAZDY BETLEJEMSKIE

w modnych kompozycjach

Otwórz swoje mieszkanie dla tych olśniewających roślin i razem z nimi pod koniec roku wprowadź do wnętrza wyraziste kolory. Wystarczy ustawić kilka poinsecji, aby w domu zapanowała świąteczna atmosfera. Pokazujemy, jak za sprawą kilku dodatków nadać kompozycjom charakter i przy okazji spędzić miło czas przy tworzeniu ozdób.

Źródło: **Stars Unite Europe / Stars for Europe**

Pionowa dekoracja w białej ramie wita gości mocnym akcentem. Jaskrawoczerwone poinsecje zostały zestawione z roślinami o ozdobnych liściach – fitonią różową, zroślichą o jasnobrązowych liściach, zwisającą trzykrotką, asparagusem, cissusem pasiastym oraz nagółką jarzębolistną.

eprasa.pl adb051863b

Przytulne pokrowce

Osłonki z wełny lub polaru w łatwy sposób przekształcą zwykłe doniczki w urocze ozdoby, kojarzące się z zimą. Wystarczy sięgnąć po niepotrzebne ubrania, nożyczki, pistolet do klejenia na gorąco i kilka guzików. W ten sposób w kilka chwil można wykonać miłą dla oka dekorację.

Złoto i róż

Poinsecje nadają świąteczny ton temu eleganckiemu wnętrzu w stylu lat 50. XX wieku. Dominuje wyraziste złoto i róż w postaci roślin oraz subtelnych dodatków – tekstyliów oraz ozdób na choince.

Wulkan w wazonie

Kipiąca kolorami i rozmaitością kształtów kompozycja roślinna, której głównym elementem są ciekawie wybarwione miniaturowe poinsecje. Bazę stanowią gałązki sosnowe, silnie kontrastujące z delikatną strukturą jasnoróżowych dodatków (eukaliptusów oraz asparagusów).

Puch i korale

Nieoczywiste zestawienie zaledwie trzech elementów – kulistych owoców ostrokrzewu (*Ilex verticillata*), delikatnych kwiatostanów trawy ozdobnej oraz miniaturowych poinsecji wstawionych do fiolek florystycznych. Kompozycja ustawiona na parapecie może pełnić nawet rolę bożonarodzeniowego drzewka.

epress.pl adb461863b

Misa pełna energii

Rozjaśni każde wnętrze i będzie miłym akcentem podczas Świąt. Klasyczna czerwień zawsze się sprawdza i przyciąga uwagę.

1 Do wykonania takiej dekoracji przygotuj: szeroką misę z tworzywa, miniaturowe poinsecje, gałązki ostrokrzewu z owocami, ziemię do roślin doniczkowych, mech, gruby i cienki drut florystyczny, wiertarkę i sekator.

2 W górnej krawędzi misy wywierć otwory w odstępach co ok. 5 cm. Zachowaj też odpowiedni odstęp między otworami a krawędzią misy.

3 Potnij złoty drut na 25 cm kawałki (tyle kawałków, ile otworów w misie). Wszystkie kawałki zegnij po kolei na pół i przełóż przez otwory. Uformuj pętlę, aby druty się nie wysuwały.

4 Zegnij druty na boki i skręć ze sobą sąsiadujące kawałki, a następnie połącz w połowie druty wychodzące z tego samego otworu, tworząc drucianą siatkę.

5 Wsyp do misy ziemię i posadź poinsecje. Przestrzeń pomiędzy roślinami wypełnij mchem.

6 W oczka siatki wpleć gałązki ostrokrzewu (umieszczaj wszystkie po kolei w tym samym kierunku). Przymocuj końcówki pędów do siatki cienkim drutem florystycznym, aby na zewnątrz było widać jedynie owoce.

eprasa.pl adb461863b

Kokedama ze świecami

Ta adwentowa kokedama może zastąpić klasyczny wieniec adwentowy. Lewitujące kule z mchu to oryginalna dekoracja. Sosnowa gałązka nadaje całości charakteru i dynamiki.

1. Do wykonania dekoracji przygotuj: plaster drewna, czerwone, miniaturowe poinsecje, mech, złoty drut florystyczny, trzy świeczniki na szpikulcach, trzy długie świece, drewniane patyczki do szaszłyków, gałązkę sosny, wiertarkę i sekator.
2. Wywierć w plastrze drewna otwory na świeczniki i patyczki. Kokedamy zostaną umieszczone na drewnianych patyczkach później; teraz upewnij się, że otwory są równomiernie rozmieszczone.
3. Włóż świeczniki i drewniane patyczki do wywierconych otworów.
4. Wyjmij miniaturowe poinsecje z doniczek, owiń bryły korzeniowe mchem i zabezpiecz je złotym drutem florystycznym. Wskazówka: podlej rośliny wcześniej, aby korzenie roślin były wilgotne.
5. Delikatnie wciśnij drewniane patyczki w kokedamy z poinsecjami, tak aby wszystkie znalazły się na tej samej wysokości.
6. Dodaj do aranżacji gałązkę sosny. Możesz ją również podwiązać do wbitych w drewno świeczników.
7. Na koniec umieść dekorację w wybranym miejscu i zapal świece.

DOBRA RADA:
Miniaturowe poinsecje w kokedamach podlewaj delikatnie od góry niewielką ilością wody lub zanurzaj co kilka dni owinięte mchem bryły korzeniowe w naczyniu z niewielką ilością wody. Następnie dobrze odsącz i umieść z powrotem na drewnianych patyczkach.

Gardens of the Year
COMPETITION 2022

sponsor JORDANS

WYRÓŻNIONE OGRODY

„Spędzamy tu czas nawet zimą – grillujemy wtedy na śniegu”

Ten mały tropikalny ogród z pieczołowicie zaplanowanymi nasadzeniami i własnoręcznie stworzonymi konstrukcjami, które skłoniły naszych sędziów do przyznania mu nagrody Highly Commended 2022, jest prawdziwym klejnotem północy.

ZDJĘCIA NEIL HEPWORTH **TEKST** ADAM DUXBURY

Anthony Manning, Nottinghamshire

„Przed rozpoczęciem prac nad tym ogrodem, nie miałem żadnej wiedzy ogrodniczej – po prostu uczyłem się w trakcie tworzenia”

Bujna tropikalna roślinność znajdująca się w ogrodzie Anthony'ego zachęca do odkrywania każdego zakamarka

Anthony Manning był jednym z kilku ogrodników, którzy zgłosili do konkursu ogród pełen tropikalnych roślin. Jednak to, co naprawdę zrobiło wrażenie na naszych sędziach, to to, jak gęsto posadzone i zdrowe były jego wrażliwe na mróz rośliny. A niesamowita architektura ogrodu – w całości zaprojektowana i zbudowana przez niego samego – naprawdę oddaje jego poświęcenie i pasję do tworzenia ogrodu, którym Anthony, jego żona Helen i ich dwaj synowie cieszą się przez cały rok.

Jak wyglądał ogród, gdy się tu przeprowadziliście?

Zaczęliśmy od pustej kartki – dosłownie. Był tu spadek o wysokości około dwóch metrów, sięgający patio oraz trawnika. Przez lata stworzyliśmy kilka różnych wersji ogrodu, aby dotrzeć do miejsca, w którym jesteśmy teraz. Oczko wodne pojawiło się tu jako pierwsze. Wcześniej mieliśmy tylko mały ogród, ale kiedy tylko zobaczyliśmy ten, pomyślałem, że naprawdę możemy tu coś stworzyć, a ja zawsze chciałem mieć oczko wodne. Potem musiałem zredukować nachylenie powierzchni o kilka poziomów i uczynić ogród płaskim, aby dzieci mogły się bawić. W tamtym ogrodzie był letni domek, domek na drzewie, zjeżdżalnie – mnóstwo rzeczy do zabawy!

Przed pierwszą kwarantanną ogród zmienił się i wyglądał ładnie, ale nie tak jak teraz. Wciąż był tam trawnik, a część wypoczynkową stanowił otwarty taras z miękkiego drewna, które miejscami zaczynało się rozpadać. Postanowiłem więc wszystko wymienić i pomyślałem: skoro już to robię, to zrobię to porządnie. Sporo czytałem na temat różnych rodzajów drewna i wzorów, ale nie mogłem znaleźć niczego, co by mi odpowiadało. Postanowiłem więc stworzyć coś nowego – tak powstał ten projekt. Wykorzystałem twarde drewna: ipe i meranti.

Tata Helen bardzo nam pomagał. Był w swoim żywiole: w każdą sobotę przychodził o 9 rano i bez przerwy pracowaliśmy nad tarasem. Nigdy wcześniej nie robiłem czegoś takiego, ale z biegiem lat przekonałem się, że jeśli coś widzę i rozumiem teorię, która stoi za stworzeniem danej rzeczy, to zazwyczaj jestem w stanie ją wykonać. Może mi to zająć dziesięć razy więcej czasu, ale zawsze staram się tworzyć rzeczy wysokiej jakości. Wykonanie wszystkich listew wokół boku tarasu zajęło całe wieki; myślę, że są tam 43 warstwy. Pod koniec prac byliśmy już w tym bardzo dobrzy – zażartowałem, że musimy zacząć te listwy sprzedawać.

Plan ogrodu

Ten osłonięty ogród, mający 14 m długości i 11 m szerokości, jest wypełniony setkami niesamowitych roślin

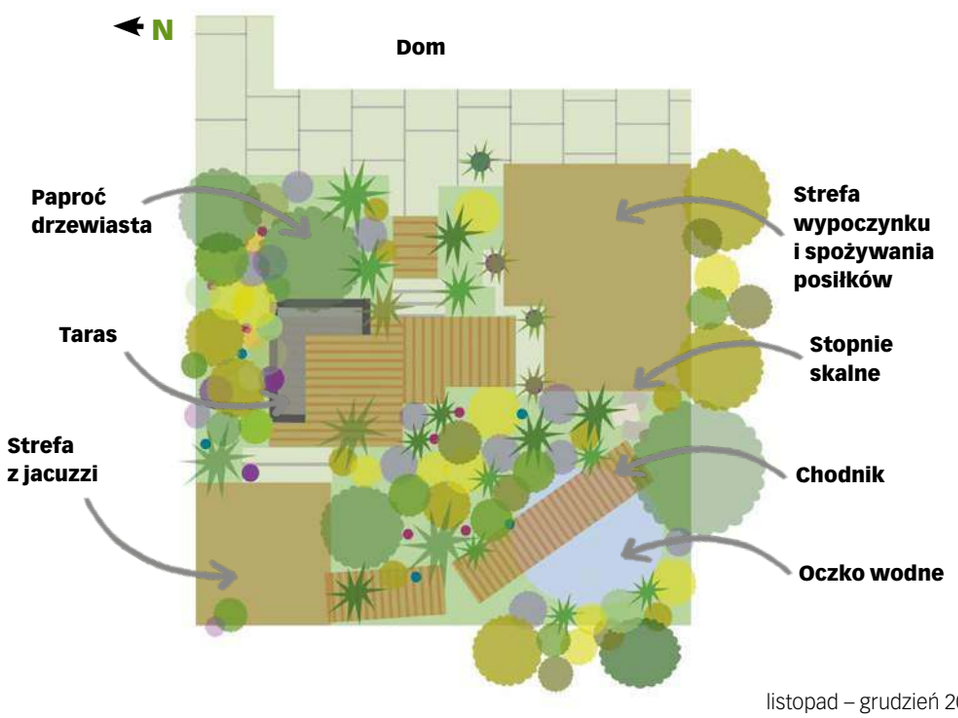

eprasa.pl adb461863b

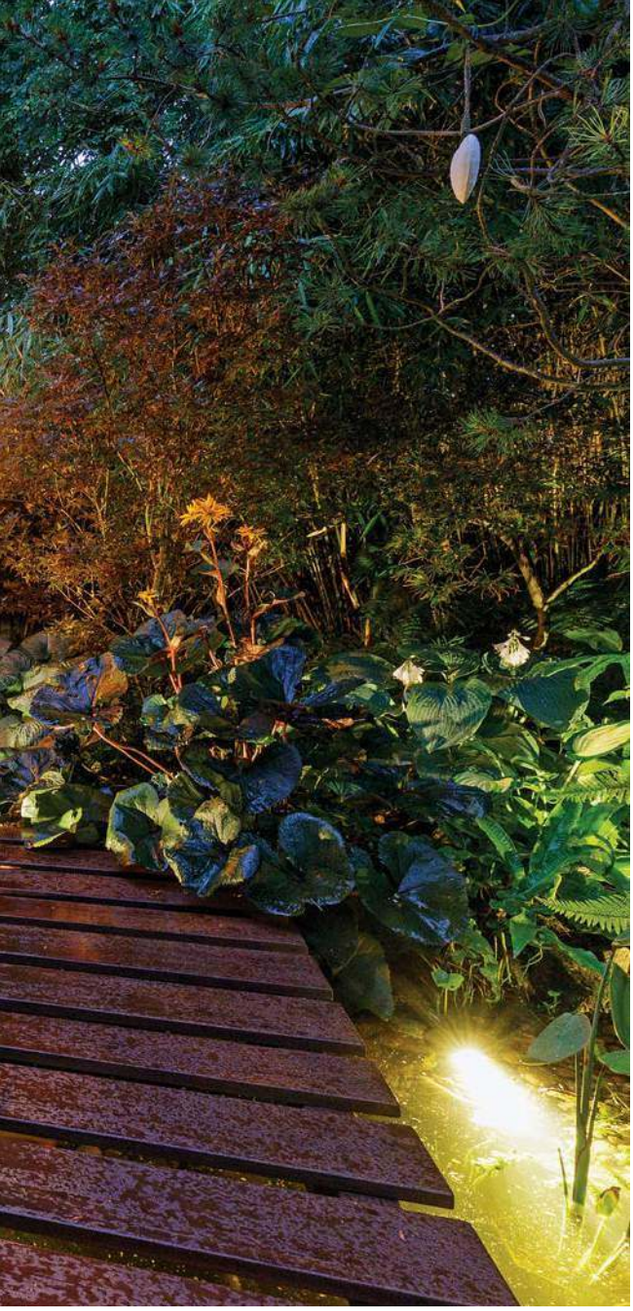

Czy miałeś jakieś doświadczenie ogrodnicze?

Zawsze lubiłem spędzać czas na świeżym powietrzu. Lubię wędrówki, biwakowanie i uwielbiam przebywać na wsi. Od dziecka fascynowała mnie też woda, a w szczególności oczka wodne – dlatego to właśnie oczko było pierwszą rzeczą, która przyszła mi do głowy. Wizyty w egzotycznych ogrodach również stanowiły inspirację do nasadzeń, ale tak naprawdę nie miałem żadnej wiedzy ogrodniczej przed rozpoczęciem pracy nad tym ogrodem. Uczyłem się więc w miarę upływu lat.

Pamiętam, że na początku 2000 roku zobaczyłem paproć drzewiastą w programie Gardeners' World. A może to było w programie Ground Force? Było to zanim paprocie drzewiaste stały się tak popularne. Nigdy wcześniej ich nie widziałem, ale bardzo chciałem mieć jedną. Wtedy posadziliśmy już kilka kordylin i szorstkowców, więc dodaliśmy ją do tej tropikalnej aranżacji.

„Chcę mieć taki ogród – jest zdumiewająco udany oraz pełen dojrzałych i szczęśliwych roślin"

Alan Titchmarsh

1. **Taras otoczony ścianami z listew zapewnia zarówno schronienie, jak i widok na ogród oraz stanowi serce tego rodzinnego ogrodu**
2. **Deptak z twardego drewna łączy dwa miejsca wypoczynku i został ręcznie wykonany przez Anthony'ego**
3. **Z góry łatwo zauważyć, jak wiele różnych roślin udało mu się zmieścić na tej skromnej przestrzeni**

PLAN OGRODU: NEIL DARBY

eprasa.pl

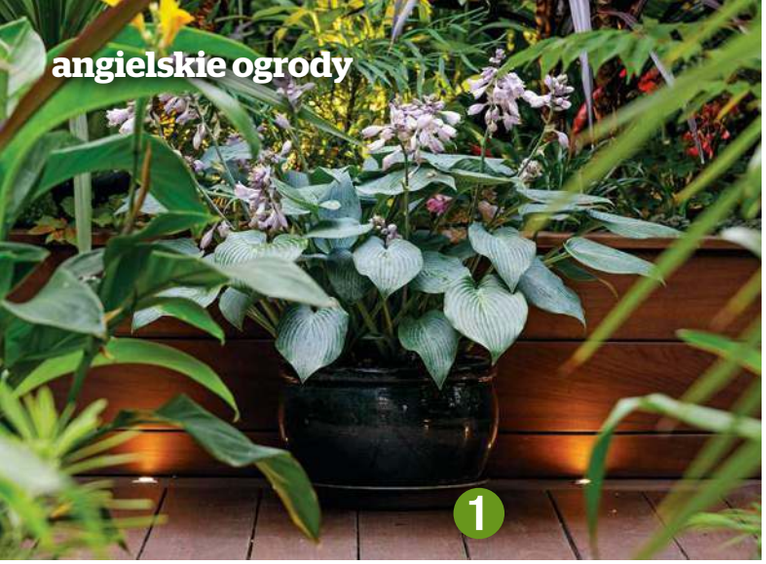

W 2010 mieliśmy naprawdę paskudną zimę, która dosłownie zrównała wszystko z ziemią. Temperatura spadła do -18°C i to całkowicie przemroziło paproć drzewiastą, mimo że ją okryłem. Kordyliny obumarły, ale przetrwały i odrosły wielopniowe, więc prawdopodobnie wyglądają teraz lepiej niż kiedykolwiek. Tak naprawdę ta zima sprawiła, że musieliśmy zrobić krok w tył, ponieważ zainwestowaliśmy dużo pieniędzy i czasu w rośliny. Niedługo potem te rośliny powróciły do ogrodu, ale ta sytuacja zniechęciła mnie do wprowadzania innych gatunków wrażliwych na mróz. Teraz gęste nasadzenia stworzyły odrobinę mikroklimatu. Od kilku lat nie okrywałem nawet paproci drzewiastej. Poza tym, że musieliśmy wnieść kanny, nie mieliśmy w ogrodzie zbyt wielu problemów. Jestem jednak pewien, że będziemy musieli być ostrożni podczas naprawdę mroźnej zimy.

1 Doniczki są wykorzystywane jako uzupełnienie podniesionych grządek i pozwalają Anthony'emu dodawać sezonowego koloru

2 Schody prowadzą z domu do środka ogrodu i odsłaniają wspaniały widok na liściasty baldachim

3 Kanny, agapanty, drzewo papierowe (*Tetrapanax*), lilie oraz bananowce pomagają stworzyć tropikalny nastrój

„To jak przebywanie w tropikalnej dżungli. Czujesz się odosobniony i otoczony roślinami. Chcę ciągle siedzieć w tym ogrodzie!"

Nadine Mitschunas, zdobywczyni Nagrody Jury w konkursie Ogrody Roku 2021

Jakie były główne wyzwania podczas tworzenia ogrodu?

Spędziłem dużo czasu na odpowiednim przygotowaniu gleby. Znaczna część roślin rośnie w dużych wysokich donicach, które są zakopane pod powierzchnią, w ziemi – uważam, że dlatego rośliny dobrze się rozwijają. Pierwotnie ziemia była ciężka, gliniasta i pełna gruzu budowlanego, więc przywiozłem tu tony ziemi, aby ją poprawić. Poza tym, wyzwaniem był czas, który musiałem na to poświęcić. Pamiętam, jak pewnego razu Helen śmiała się, gdy w końcu przyszedłem do domu około drugiej nad ranem skończywszy pracę na tarasie, która zajęła mi cały dzień i większość nocy!

W jaki sposób twoja rodzina lubi korzystać w ogrodu?

Jesteśmy w nim dosłownie cały czas. Przychodzimy tu nawet zimą. Grillujemy wtedy, czasem w śniegu. Zazwyczaj uwielbiamy spędzać tu czas popijając drinki. Latem lubię spędzić w ogrodzie przynajmniej godzinę każdego wieczoru, zwyczajnie krzątając się i usuwając przekwitłe kwiatostany, aby następnie usiąść z piwem i podziwiać rośliny, które ciągle mnie fascynują. Wieczorami udaje nam się nawet odciągnąć naszych nastoletnich chłopców od telewizora. Dzieci odwiedzających nas przyjaciół uwielbiają odkrywać i przyglądać się wszystkim dużym liściom i dzikim zwierzętom w oczku.

Czy zapraszasz do swojego ogrodu dziką przyrodę?

Zdecydowanie! Tak jak mówiłem, fascynuje mnie woda, więc mamy tu żaby, ropuchy i traszki. Latem mieliśmy gniazdo pszczół tuż pod tarasem – cudownie było je obserwować. Były zajęte od świtu do zmierzchu, wlatując i wylatując. Mamy też jeża, który zawsze wychyla głowę. Chociaż nie ma tu wiele rodzimych roślin, to myślę, że dzikie stworzenia zawsze się pojawią, jeśli posadzisz kilka bogatych w nektar kwiatów.

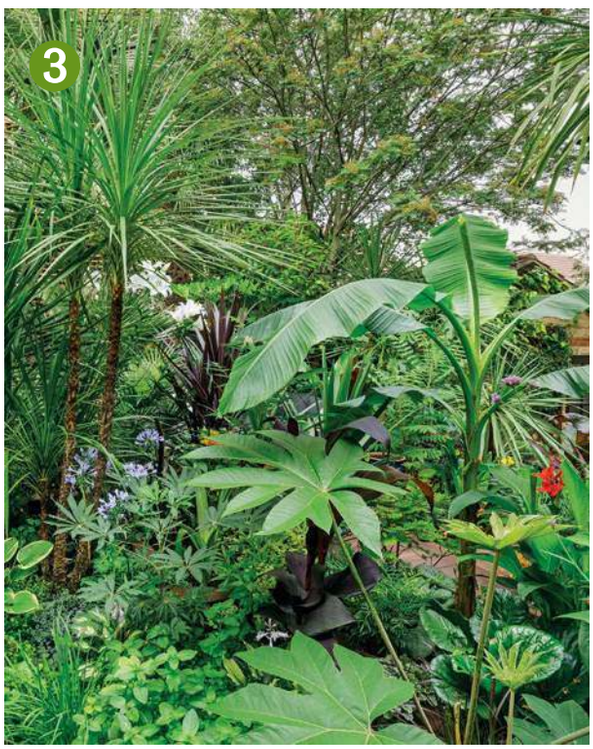

eprasa.pl adb461863b

Teatr traw

Trawy ozdobne szturmem wkroczyły na rabaty i nigdzie się z nich nie wybierają, bo ich popularność ciągle rośnie. Są wszechstronne, uniwersalne, efektowne i łatwe w pielęgnacji. Mogą pełnić pierwszoplanową lub drugoplanową rolę, podkreślając urodę kwiatów. Zapewniają wspaniałe tło i współtworzą ogrodową scenografię. Przedstawiamy ponad 20 sposobów na wykorzystanie traw ozdobnych w ogrodzie.

TEKST ŁUKASZ SKOP **ZDJĘCIA** BOŻKA PIOTROWSKA

eprasa.pl adb461863b

10 pomysłów na trawy ozdobne

1 Stwórz **żywopłot** z wysokich traw. Najlepiej nadają się do tego wysokie miskanty posadzone w dwóch, naprzemiennych rzędach.

2 Dodaj trawy do **kompozycji kwiatowych w donicach**. Wykorzystaj puszystą rozplenicę, niebieską kostrzewę lub podobną do traw sitniczkę zwisłą (*Isolepis cernua*)

3 Zbierz i **zasusz kwiatostany traw ozdobnych** zanim zakwitną, aby nie osypywały się w suchych bukietach, wiankach i innych dekoracjach

4 Zaprojektuj **rabatę preriową**, która jest odporna na suszę i nie wymaga dużo pielęgnacji, wykorzystując trzcinnik ostrokwiatowy (*Calamagrostis acutiflora*) 'Karl Foerster'

5 **Uzupełnij luki w rabatach** wielobarwnym schizachyrium miotlastym (*Schizachyrium scoparium*), które w trakcie kwitnienia przypomina tryskającą wodę

6 Posadź trawy **na pionowych powierzchniach**, wykorzystując doniczki modułowe lub kieszeniowe – stworzą wspaniałą zieloną ścianę. Obsadź krawędzie rabat niską seslerią jesienną (*Sesleria autumnalis*) i połącz ją z kwitnącą na fioletowo liriope szafirkową (*Liriope muskari*)

7 Pozwól trawom ozdobnym **rozsiać się w nieoczekiwanych miejscach** – przy kompostowniku, na zielonym dachu, pomiędzy warzywami

8 Wykorzystaj **rośliny o trawiastych liściach** – np. liliowce lub konwalniki – aby **płynnie połączyć trawy z atrakcyjnymi kwiatami**

3

Alicja Maj ze szkółki roślin ozdobnych Daglezja w Rykach, specjalizującej się w trawach ozdobnych, prezentuje pióropusz i wachlarz wykonane z kwiatostanów miskantów przez florystkę Jolantę Supel. Trawy można wykorzystywać nie tylko na rabatach, ale także do żywych i suszonych bukietów oraz różnego rodzaju dekoracji florystycznych

6

Miejski mural w ciekawy sposób wykorzystujący turzycę włosistą – wąsy namalowanej postaci wykonano z żywej rośliny rosnącej w donicach umieszczonych w zagłębieniu w ścianie

9 Większość traw ozdobnych zasycha na zimę, lecz podobne do nich **turzyce są zimozielone** – dodaj je do nasadzeń dla większej różnorodności

10 Zamiast trawnika lub łąki kwietnej, **posadź rozległy łan** traw ozdobnych, wybierając jeden gatunek – jesienią dadzą niesamowity efekt

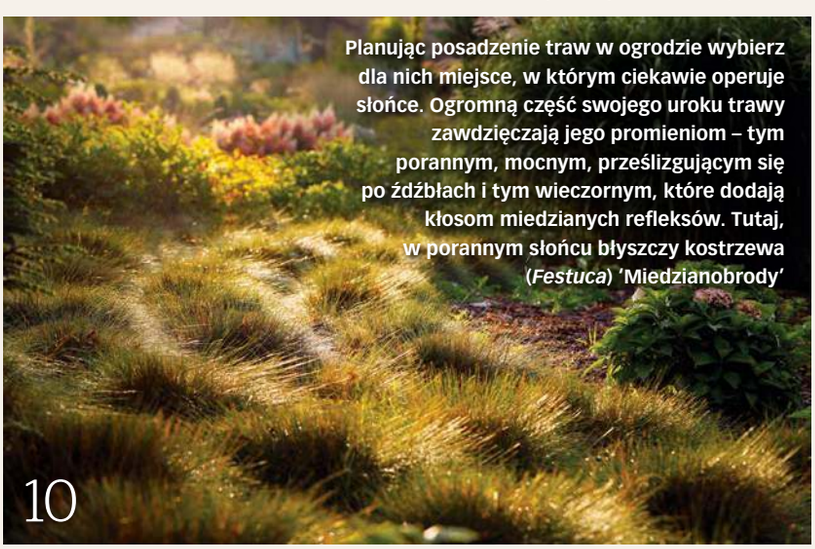

10

Planując posadzenie traw w ogrodzie wybierz dla nich miejsce, w którym ciekawie operuje słońce. Ogromną część swojego uroku trawy zawdzięczają jego promieniom – tym porannym, mocnym, prześlizgującym się po źdźbłach i tym wieczornym, które dodają kłosom miedzianych refleksów. Tutaj, w porannym słońcu błyszczy kostrzewa (*Festuca*) 'Miedzianobrody'

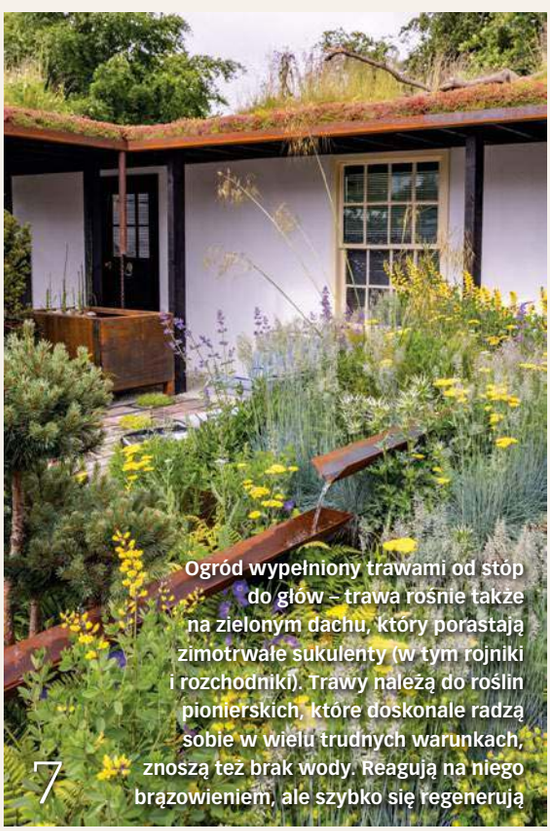

7

Ogród wypełniony trawami od stóp do głów – trawa rośnie także na zielonym dachu, który porastają zimotrwałe sukulenty (w tym rojniki i rozchodniki). Trawy należą do roślin pionierskich, które doskonale radzą sobie w wielu trudnych warunkach, znoszą też brak wody. Reagują na niego brązowieniem, ale szybko się regenerują

eprasa.pl adb461863b

Cztery pory roku z trawami

Większość traw zasycha na zimę, przez co – niesłusznie – uważane są za rośliny ozdobne sezonowo, szczególnie na przełomie lata i jesieni, w porze kwitnienia. W tym czasie zakwitają te najbardziej spektakularne gatunki, jak miskanty czy kortaderie (trawy pampasowe), ale trawy potrafią być całoroczną dekoracją ogrodu – turzyce utrzymują zielone liście przez cały rok, a śmiałki, kostrzewy czy ostnice kwitną już w czerwcu. Mają zróżnicowany pokrój i wysokość – osiągająca 15-30 cm wysokości zimozielona turzyca rzędowa (*Carex siderosticha*) wygląda jak karzełek przy miskancie nadbrzeżnym (*Miscanthus lutarioriparius*), który dorasta do zdumiewających 6 m wysokości, każdego roku startując z poziomu gruntu. Trawy sprawdzają się na rabatach i w donicach, w których mogą rosnąć przez wiele lat. Jedne są ekspansywne i rozrastają się przez podziemne rozłogi (imperata, trzcina, niektóre miskanty), a pozostałe tworzą zwarte kępki i nie uciekają z miejsc, w których zostały posadzone. To wszystko sprawia, że trawy to idealne rośliny na wszystkie cztery pory roku.

WIOSNA Trawy ozdobne zaczynają intensywny wzrost. Zanim pojawią się pierwsze zielone przyrosty, należy wyciąć suche źdźbła z poprzedniego roku. Można zastosować nawóz o wysokiej zawartości azotu, który przyspieszy zagęszczanie się kęp i wybarwianie liści na intensywny zielony kolor. Pod koniec wiosny trawy wypełniają już ściśle luki na rabatach, tworzą tło dla pierwszych letnich kwiatów i zasłaniają puste miejsca po znikających wiosennych roślinach cebulowych.

LATO W czerwcu kwitną już najwcześniejsze gatunki traw, jednak większość zakwitnie na przełomie kalendarzowego lata i jesieni. Latem trawy dodają rabatom świeżości i lekkości. Dobrze komponują się z okazałymi kwitnącymi bylinami – tutaj z bodziszkami, szałwiami i kocimiętką. Pomagają też zróżnicować wysokość rabat i rozmyć plamy intensywnych kolorów kwiatów. Zmiękczają ostre krawędzie nisko skoszonego trawnika.

JESIEŃ Trawy wychodzą na pierwszy plan. Płynnie łączą się z jesiennymi kwiatami i nie odwracają od nich uwagi, ponieważ same nie mają tak intensywnych barw. Wypełniają nasadzenia formą i strukturą, ale też ruchem i dźwiękiem, bo poruszają się majestatycznie przy najlżejszym wietrze, wydając przy tym przyjemny szelest. Na puszystych kwiatostanach rankiem zatrzymuje się rosa, a wieczorem podświetla je zachodzące słońce.

ZIMA Wraz z pozostawionymi na rabatach suszkami kwiatów trawy ozdobne wciąż zdobią ogród, opierając się śniegom i wiatrom. Zapewniają schronienie dzikim stworzeniom i dostarczają im pożywienia w postaci ziaren. Osłaniają także bardziej wrażliwe gatunki roślin posadzonych w ich sąsiedztwie. Pod koniec zimy, gdy śnieg i mróz ustąpią, zaschnięte źdźbła należy wyciąć 10-15 cm nad ziemią, aby zrobić miejsce dla świeżych przyrostów.

eprasa.pl adb461863b

Jak uzyskać taki efekt?

Dryfujące kule

Ostnica cieniutka (*Stipa tenuissima*) 'Pony Tails' wytwarza puszyste, zwiewne kwiatostany już od czerwca, kiedy kwitną czosnki ozdobne. Trawa zasłania zasychające liście czosnków i tworzy fale, na których wydają się unosić ich purpurowe kwiatostany. W drugim przypadku pośród ostnicy umieszczono kule z metalowym stelażem wypełnione podłożem i obsadzone gęsto sukulentami – rojnikami i eszewerią. Rabatę uzupełniają kraspedia kulista i czosnek główkowaty o kulistych kwiatostanach.

Trawiasty potok

Największy efekt dają trawy posadzone w dużych łanach. Tutaj stworzono szemrzącą na wietrze rzekę z imperaty cylindrycznej (*Imperata cylindrica*) 'Red Baron', meandrującą pomiędzy rozkwitniętymi hortensjami (po lewej) oraz obwódkę okalającą krętą żwirową ścieżkę z hakonechloi smukłej (*Hakonechloa macra*) 'Albovariegata' (po prawej). Imperata rozmnaża się przez podziemne kłącza, więc dla uzyskania gęstego łanu nie należy jej sadzić w agrotkaninie.

Czysta matematyka

Proste linie, geometryczne kształty i gładkie powierzchnie tworzą sterylny, niezwykle uporządkowany ogród (po lewej). Ażurowa chmura kwitnących polnych traw, poprzetykana złocieniami, z której wyłaniają się posągowe łubiny, zmiękcza wszystkie silne kontrasty. Jesienna purpurowo-seledynowa rabata (po prawej) bazuje na różnych odcieniach tych samych kolorów. Swój udział mają w niej imperata cylindryczna i proso rózgowate (*Panicum virgatum*) 'Hänse Herms', a także upodabniające się do żółknących traw liście liliowców.

eprasa.pl adb461863b

zrób to sam: zaplatanie traw ozdobnych

Giętkie i elastyczne źdźbła traw ozdobnych, nawet tych najwyższych, są niezwykle odporne na silny wiatr i rzadko ulegają wyłamaniu. Pod wpływem ulewnego deszczu mogą się mocno przytulić do ziemi, jednak gdy tylko otrząsną się z wody, to szybko odzyskują swój wyprostowany pokrój. Dopóki trawy są zielone, zwykle nie wymagają podpierania czy związywania. Dopiero późną jesienią, kiedy liście traw zasychają, stają się kruche i podatne na wyłamanie. Aby temu zapobiec można je związać sznurkiem lub zapleść źdźbła w warkocze i stworzyć trawom wyjątkowe fryzury. Zaplatanie traw, chociaż może wydawać się zupełnie niewinną czynnością, budzi wiele kontrowersji – ma tylu zagorzałych zwolenników, co przeciwników. Dla jednych związane trawy wyglądają estetycznie i schludnie, a dla innych tracą wówczas swój naturalnie luźny pokrój i dziki charakter. Związywanie w snopki może zabezpieczyć kępy przed deszczem i mrozem, ale może też ograniczyć cyrkulację powietrza i wysychanie zawilgoconych wcześniej roślin, co ostatecznie będzie sprzyjać pojawianiu się chorób grzybowych. Najlepiej sprawdzić na własnych roślinach, czy trawiaste fryzury wyglądają lepiej i czy zaplatanie im służy, co w dużym stopniu zależy od panujących w ogrodzie warunków. Zobacz, jak zapleść koronę na kępie turzycy sabińskiej (*Carex umbrosa* subsp. *sabynensis*).

Krok po kroku

1 Wybierz gęstą kępę trawy o miękkich liściach. Liście rosnące na krawędziach kępy zaczesz palcami na zewnątrz, a te wyrastające w środku zbierz w kitkę.

2 Zacznij pleść warkocz, rozpoczynając w dowolnym miejscu. Chwyć trzy pasma liści – częściowo tych rosnących przy krawędziach, a częściowo tych rosnących w środku.

3 Na zmianę dobieraj liście raz ze środka, a raz z krawędzi kępy, posuwając się wokół coraz chudszej wewnętrznej kitki liści. Każde pasmo zaplataj nieco wyżej.

4 Zaplataj liście na tyle wysoko, na ile pozwoli ci ich długość. Kiedy będziesz już w połowie kępy, zaplataj dalej na tej samej wysokości.

5 Kiedy zabraknie już nowych pasm liści, zakończ zaplatanie warkocza i ciasno zwiąż jego końcówkę sznurkiem lub kilkoma źdźbłami.

6 Końcówkę warkocza wpleć w jego nasadę, aby uformować zgrabną fryzurę. Zaplatanie traw wymaga trochę wprawy, dlatego nie zrażaj się początkowymi niepowodzeniami.

eprasa.pl adb461863b

1
2
3
4

Ciepłe barwy zimy

Ożyw taras, próg lub balkon dzięki tym kolorowym i sezonowym kompozycjom w donicach stworzonym przez Boba Purnella

ZDJĘCIA JASON INGRAM

Letni czas obfitości dawno minął, lecz ogrody – chociaż kwiatów jest coraz mniej, a liści opadających z drzew jest coraz więcej – w dalszym ciągu urzekają swoim pięknem. Pojemniki w prosty, skuteczny i niedrogi sposób umożliwiają uprawę i ekspozycję gatunków, które w danym sezonie mają najwięcej do zaoferowania, ożywiając nawet najmniejsze ogródki.

Słońce wędrujące nisko po niebie prześwietla przebarwione liście niczym witraże, podświetlane od tyłu kwiatostany sprawiają wrażenie przeźroczystych, a pierzaste trawy hipnotyzują otoczone świetlną aureolą. Każda z naszych kompozycji została stworzona tak, by maksymalnie wykorzystać tę specyfikę jesieni, dlatego warto ustawić je w miejscu, gdzie będą w pełni wystawione na światło słoneczne.

Pomimo że jesienne nasadzenia w donicach nie są tak doceniane jak ich letnie odpowiedniki, przedstawione poniżej aranżacje zostały skomponowane w taki sposób, by uprzyjemnić nam wkroczenie w nadchodzącą zimę oraz urozmaicić krajobraz podczas najzimniejszych miesięcy w roku.

Starannie wybraliśmy rośliny, tak aby wszystkie – z wyjątkiem bratków – przetrwały kilka lat w donicach lub w gruncie. Prezentujemy jedynie niewielki asortyment popularnych gatunków zdobiących ogród jesienią: do wyboru masz jeszcze mnóstwo traw ozdobnych, roślin zimozielonych oraz długo kwitnących bylin.

Uchwyć światło, pobudź zmysły

Trawy, dzięki swojej różnorodności, są prawie nie do przebicia, jeśli chodzi o tworzenie długotrwałych jesiennych kompozycji i nawet w swoim zimowym przybraniu – kiedy ich źdźbła wyglądem przypominają słomę – wnoszą do ogrodu strukturę, teksturę i subtelne kolory.

Hakonechloa smukła uprawiana w pojemnikach wygląda niezwykle efektownie – jej szeleszczące, łukowato wyginające się liście najpierw żółkną, a następnie, gdy więdną, przybierają barwy ciemnego brązu i ochry. Także paprocie, pod warunkiem, że nie ulegną przesuszeniu lub przegrzaniu, są niezawodnymi komponentami nasadzeń w pojemnikach.

Miękkie, pierzaste liście paprotnika kontrastują tutaj z hakonechloą, a całości dopełnia zawciągowiec zwyczajny. Niezwykłe błękitne kwiaty tego ostatniego utrzymują się bardzo długo, a małe, zaokrąglone liście przybierają najróżniejsze odcienie czerwieni, od koloru cynobrowego po szkarłat.

Trwała barwiona donica wykonana ze specjalnie wypalanej gliny sprawia, że całość robi jeszcze większe wrażenie, warta jest więc każdej złotówki. Dzięki temu, że kompozycja spędziła zeszłe lato w miejscu z dala od najostrzejszego słońca, w tym roku prezentowała się jeszcze lepiej, jednak w końcu trzeba będzie ją rozmontować. Wiosną wyrwij lub przytnij uschnięte liście trawy oraz paprotnika, aby odsłonić młode pędy.

CO BĘDZIE POTRZEBNE

1. **Zawciągowiec zwyczajny** (*Ceratostigma griffithii*) x 1
2. **Hakonechloa smukła** (*Hakonechloa macra*) x 1
3. **Paprotnik szczecinkozębny** (*Polystichum setiferum*) x 1
4. **Donica gliniana Oceanstone** (59,99 £, www.crocus.co.uk)

sa.pl adb461863b

Szelest i fala

Gdy lato zmienia się w jesień, zielone liście pełnej wdzięku wietrznicy Lessona przybierają odcienie rudego, brązu i miedzi, a zimą lśnią w promieniach słońca.

Ta kompozycja najefektowniej prezentuje się w przestrzeni otwartej, gdzie trawy wraz z płożącymi pędami wilczomleczu będą falowały dynamicznie pod wpływem podmuchów wiatru. Pod koniec lata eleganckie, wzniesione kwiatostany hesperanty szkarłatnej wystrzelą spomiędzy kępek trawiastych liści i utrzymają się na roślinie przez kilka kolejnych tygodni, tworząc wraz z jesiennie zabarwioną trawą kompozycję o swobodnym, naturalistycznym charakterze.

Proste, szkliwione donice ceramiczne, w przeciwieństwie do jaskrawo zabarwionych lub wzorzystych odpowiedników, mają swój ponadczasowy urok i pasują do przeróżnych rodzajów roślinnych kompozycji i nasadzeń. Są przy tym zazwyczaj bardzo trwałe, dlatego będą cennym nabytkiem. Idealnie wyeksponują liście wietrznicy i wilczomleczu. Wiosną podziel kępy na pojedyncze rośliny i posadź je w ogrodzie lub przesadź do nowej doniczki.

CO BĘDZIE POTRZEBNE

1. **Hesperanta szkarłatna** (*Hesperantha coccinea*) 'Oregon Sunset' x 1
2. **Wietrznica Lessona** (*Anemanthele lessoniana*) x 2
3. **Wilczomlecz** (*Euphorbia*) 'Blue Haze' x 1
4. **Donica ceramiczna szkliwiona Richmond, Mims Pottery,** średnica 36 cm (ok. 25 £ w centrach ogrodniczych)

Hesperanta kwitnie, gdy większość innych roślin zamiera na jesień i zimę

Borówka i dąbrówka

Borówka amerykańska – jako jeden z łatwiejszych w uprawie krzewów owocowych, atrakcyjny nie tylko ze względu na jagody, ale także walory dekoracyjne – stanowi idealną roślinę do uprawy pojemnikowej. Z drobnych, zebranych w grona kwiatów latem wykształcają się smaczne owoce, które tego lata, gdy tylko dojrzały, zebraliśmy i zjedliśmy, wygrywając wyścig z ptakami. Wraz z nadchodzącą jesienią liście borówki przybierają kolory ognistej czerwieni i pozostają na roślinie znacznie dłużej niż w przypadku innych roślin.

Chociaż większość odmian borówki amerykańskiej jest samopylna – co jest idealne, gdy masz mało miejsca – wyższe plony uzyskasz, gdy posadzisz więcej niż jedną roślinę, wykorzystując do tego podłoże do roślin wrzosowatych. Kompaktowa odmiana 'Northcountry' jest niezawodna i może spędzić cały swój żywot w doniczce.

Na dłuższą metę borówka amerykańska nie lubi konkurencji, lecz na początku możesz uprawiać ją z roślinami o płytkim systemie korzeniowym u jej podstawy. Ta mieszanka dąbrówek sprawdza się tu doskonale, podobnie jak kwitnący jesienią cyklamen bluszczolistny. Oba te gatunki możesz wiosną przesadzić do ogrodu lub innych doniczek.

CO BĘDZIE POTRZEBNE

1. **Borówka amerykańska** (*Vaccinium*) 'Northcountry' x 1
2. **Dąbrówka rozłogowa** (*Ajuga reptans*) 'Braunherz' x 2
3. **Cyklamen bluszczolistny** (*Cyclamen hederifolium*) x 2
4. **Dąbrówka rozłogowa** (*Ajuga reptans*) 'Burgundy Glow' x 3
5. **Donica z terakoty** o średnicy 34 cm (ok. 24 £ w centrach ogrodniczych)

Nawet jeśli cyklameny wytworzą małą ilość kwiatów, same liście będą równie piękną ozdobą

Blask złota

Dzięki temu, że umieściliśmy tę kompozycję w osłoniętym zakątku, wchodzące w jej skład rośliny wyglądały równie świeżo i efektownie w kwietniu, jak i w październiku, kiedy ją stworzyliśmy.

Terakota sprawdza się tu doskonale, podkreślając ciepły blask bijący od tej pełnej wdzięku aranżacji roślinnej.

Chociaż wraz ze spadkiem temperatur kwitnienie bratków spowalnia, wiosną na powrót witają ocieplenie kolorową feerią kwiatów. Pomóż im, przycinając żółknące liście i przekwitłe kwiatostany. Rozważ także wykorzystanie ich barwnych płatków do przybrania zimowych sałatek lub spróbuj zrobić bratki w cukrze (krystalizowane), które posłużą za jadalną ozdobę ciast i deserów.

Punktem centralnym tej kompozycji jest przyciągająca uwagę, otoczona drobnym tymiankami kępa barwnej libercji – zimozielonej byliny, której przypominające trawę wąskie liście ułożone są w kształcie wachlarza. Tymianki należą do najchętniej sadzonych w donicach roślin, a odmiana 'Silver Posie' jest jedną z piękniejszych. Chcąc utrzymać ją w dobrej kondycji, wystarczy od czasu do czasu ją przyciąć i oberwać kilka gałązek do wykorzystania w kuchni.

CO BĘDZIE POTRZEBNE

1. **Libercja** (*Libertia ixioides*) 'Goldfinger' x 1
2. **Macierzanka tymianek** (*Thymus*) 'Silver Posie' x 2
3. **Macierzanka tymianek** (*Thymus*) 'Archer's Posie' x 2
4. **Bratek** (*Viola*) 'Sorbet Honeybee' x 5
5. **Klasyczna kwadratowa donica z terakoty** 30 cm x 30 cm, zwężana u dołu, Mims Pottery (ok. 25 £ w centrach ogrodniczych)

Ustaw bratki na słonecznym stanowisku, aby w pełni wyeksponować ich piękno

Jak obsadzić sezonową donicę

1 Napełnij donicę do połowy dobrej jakości uniwersalnym podłożem bez torfu. Unieś ją z ziemi, podkładając pod spód cegły lub nóżki i upewnij się, że w dnie znajduje się wystarczająca ilość otworów umożliwiających swobodny odpływ wody.

2 Posadź najpierw największą roślinę: w tym przypadku jest to umieszczona na środku libercja. Ostrożnie wyjmij ją z pojemnika, w którym została kupiona, delikatnie w nią stukając. Rozplącz korzenie, jeśli są mocno splątane. Kiedy roślina będzie już na miejscu, obsyp ją dokoła ziemią.

3 W rogach pojemnika posadź tymianki, aby ich pędy przewieszały się przez krawędź. Dopełnij kompozycję bratkami, sadząc je dosyć gęsto, aby uzyskać natychmiastowy efekt dekoracyjny.

4 Podlej obficie, aby ustabilizować nasadzenie. Chociaż jesienią i zimą rośliny w doniczkach nie wymagają częstego podlewania może się zdarzyć, że podłoże wyschnie, dlatego sprawdzaj je przynajmniej raz w tygodniu. Regularnie usuwaj przekwitłe kwiaty i uszkodzone liście.

Zadbaj o pojemniki zimą

■ Wystarczy odrobina troski, aby donice oraz inne pojemniki do uprawy roślin przetrwały jesień oraz zimę i w doskonałym stanie były gotowe do użycia wiosną. Dobrym punktem wyjścia są wysokiej jakości pojemniki mrozoodporne, które bez pęknięć przetrwają nieprzewidywalną zimę oraz niekorzystne warunki atmosferyczne. Pomimo że nie są tanie, stanowią dobrą inwestycję i powinny posłużyć ci nawet przez całe życie.

■ Jeśli twoje donice nie są mrozoodporne lub nie jesteś tego pewien, dobrym pomysłem będzie przeniesienie ich w jak najbardziej osłonięte miejsce lub owinięcie ich jutową tkaniną lub folią bąbelkową, aby zabezpieczyć je w okresie niskich temperatur. Najlepiej wykonaj obie te czynności. Chociaż wiele roślin jest w stanie przetrwać krótkie okresy w zamarzniętym podłożu, to owinięcie donic pomoże je uchronić przed tego rodzaju stresem. Gatunki narażone na uszkodzenia wywołane mrozem należy przykryć agrowłókniną, lecz postaraj się nie zostawiać jej na nich dłużej niż to potrzebne, ponieważ materiał ogranicza przepływ powietrza. Jeśli masz kilka doniczek, zgrupuj je blisko siebie, aby się wzajemnie osłaniały.

■ Rośliny potrzebują znacznie mniej wody zimą niż o innych porach roku, a podłoże wysycha znacznie wolniej, lecz nie zakładaj, że podlewanie w ogóle nie będzie potrzebne. Najlepiej sprawdzaj donice raz w tygodniu.

■ Standardowe zabiegi pielęgnacyjne, takie jak usuwanie przekwitłych kwiatów oraz więdnących lub uszkodzonych liści można teraz wykonywać znacznie rzadziej, lecz nadal o nich pamiętaj i przeprowadzaj je w regularnych odstępach czasu.

■ Planując jesienne i zimowe kompozycje w donicach pomyśl o tym, aby przedłużyć ich dekoracyjność, dodając do nich podczas sadzenia kilka cebul kwiatowych. Nie potrzeba ich wiele – wystarczy kilka miniaturowych kosaćców, szafirków i miniaturowych narcyzów.

eprasa.pl adb461863b

CZĘŚĆ 13 Początki

Od czego zacząć?

Ogród przyjazny dzikiej przyrodzie

Tworzenie ogrodu od podstaw może zniechęcić początkujących ogrodników. W tej ekskluzywnej serii Alan Titchmarsh dzieli się swoim doświadczeniem, aby pomóc ci opanować najważniejsze umiejętności.

W tym miesiącu dowiesz się jak dbać o ogród z korzyścią dla siebie i dzikiej przyrody. Postępuj zgodnie z radami Alana, aby nauczyć się postrzegać ogród jako cenny ekosystem, w którym i szkodniki, i zapylacze mogą znaleźć dom.

Dowiesz się:

- ✓ Jak stworzyć ogród przyjazny dzikim stworzeniom
- ✓ Jak rozpoznawać dzikie zwierzęta
- ✓ Jak odróżnić szkodniki od zapylaczy

„Ogrody to żywe organizmy, które mogą – i powinny – sprzyjać dzikiej przyrodzie"

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE

eprasa.pl adb461863b

Drobne czynności, takie jak dokarmianie ptaków, zaskoczą cię różnicą, jaką zrobią w twoim ogrodzie

REKLAMA

HOME OF
CONSUMER GOODS

christmasworld

26 – 30. 01. 2024
FRANKFURT NAD MENEM

ONE FOR ALL
SEASONS

Dekoracje świąteczne i okolicznościowe

Doświadcz wyjątkowej różnorodności podczas pobytu na Christmasworld! Tylko tu czeka na Ciebie największa oferta dekoracji świątecznych i okolicznościowych oraz wyjątkowy program towarzyszący: Trendy 24+, które zainspirują kolorami, materiałami oraz wzornictwem, a prezentacja Decoration Unlimited wraz z praktycznymi wskazówkami ekspertów odkryje nowy wymiar PoS.

info@poland.messefrankfurt.com
tel. (22) 49 43 200

Już teraz zarezerwuj kartę wstepu!

messe frankfurt

eprasa.pl adb461863b

eprasa.pl adb461863b

Ogród przyjazny dzikiej przyrodzie

Wychodzisz z domu tylnymi drzwiami i słyszysz ciszę. Powietrze ani drgnie. Zero ruchu. Nie słychać śpiewu ptaków ani szelestu liści. Nie ma mszyc na twoich różach, ani ślimaków zjadających hosty. Oto ogród idealny. O nie, wcale nie! To nie jest ogród. To pustynia pozbawiona życia. Ogrody to żywe organizmy, które mogą – i powinny – **sprzyjać dzikiej przyrodzie**. Każda żywa istota na twojej grządce jest częścią **złożonego łańcucha pokarmowego**, który ogrodnicy mają obowiązek utrzymywać, a obowiązek ten wiąże się z wieloma nagrodami: będziesz podziwiać śpiew kosa, brzęczenie ważki nad stawem i dżdżownice, które wzbogacają ziemię w materię organiczną. Mszyce karmią biedronki, a **ślimaki są zjadane przez żaby** i drozdy. Uczymy się tolerować tę irytującą dziką przyrodę, aby mieć tętniący życiem, zdrowy ogród.

Uprawiaj rośliny o pojedynczych kwiatach, takie jak kosmosy, które przywabią zapylacze i dostarczą im nektaru

Ogrodowy ekosystem

Jak każdy ogrodnik, miewam momenty w których dzika przyroda zaczyna mnie irytować. Bez niej mógłbym wieść szczęśliwsze życie. Kretowisko na trawniku, zielone mszyce na różach czy króliki obgryzające korę młodego drzewka… Znalazłem jednak sposób na pogodzenie się ze wszystkimi „złoczyńcami" i nauczyłem się minimalizować ich działania, aby stworzyć ogród, w którym żyją pszczoły, ptaki i małe ssaki, sprawiające mi przyjemność i, co ważniejsze, które pomagają mi zamienić ogród w miniaturowy rezerwat przyrody. Nie wystarczy oglądać Sir Davida Attenborougha w jakimś egzotycznym miejscu; musimy mieć pewność, że nasz rezerwat przyczyni się do poprawy ogólnej sytuacji, a to możemy osiągnąć poprzez ogrodnictwo przyjazne dzikiej przyrodzie.

Na początek trzeba zrezygnować z chemii. Przetrwanie każdego stworzenia zależy w pewnym stopniu od przetrwania innego. Zniszcz część tego złożonego łańcucha pokarmowego za pomocą pestycydów, a wpłynie to na coś innego. Zawsze będą występować wahania w populacjach mączlików, ogrodowych ptaków i płazów, takich jak żaby czy ropuchy, ale natura zazwyczaj dość dobrze radzi sobie z utrzymywaniem równowagi. Od około 40 lat pielęgnuję swój ogród wyłącznie naturalnymi sposobami. Osiągnięcie równowagi zajmuje trochę czasu, jeśli wcześniej ciągle pryskałeś to czy tamto, ale w moim ogrodzie nie ma wielkich katastrof, bo pełno jest ptaków, pszczół, motyli, owadów i mikroskopijnych stworzeń, których nie widzę, ale które spełniają kluczową rolę w tym złożonym mechanizmie.

Sadź dużo roślin o pojedynczych kwiatach (tych z otwartymi środkami), bogatych w pyłek i nektar, aby przyciągnąć owady, takie jak pszczoły, które zapewnią dobre zbiory grochu, fasoli, jabłek i gruszek. Motyle też się na nie skuszą. Dokarmiaj ogrodowe ptaki, zwłaszcza zimą. Ich obecność nie tylko sprawia przyjemność, ale także odgrywa kluczową rolę w zwalczaniu szkodników – posłuchaj stukania drozda śpiewaka rozbijającego muszlę ślimaka i zjadającego jej delikatną zawartość! Budki lęgowe przyciągną sikorki, które żywią się owadami-szkodnikami.

Mały zbiornik wodny przywabi do twojego ogrodu niezliczone formy życia. Nartniki pojawią się znikąd. Gdzie dowiedziały się, że właśnie założyłeś oczko? Żaby, ropuchy i traszki ogląda się z przyjemnością i pomagają zwalczać szkodniki. Obecność wody będzie sprzyjać obecności ptaków i jeży, które przyjdą się napić.

Zamiast stosować na warzywach środki owadobójcze (mało apetyczne), zastosuj zwalczanie mechaniczne: zarzuć siatkę o drobnych oczkach na marchewkę, aby powstrzymać połyśnicę marchwiankę; nieco mniej gęstą siatkę na kapustę i inne rośliny kapustne, aby zapobiec składaniu jaj przez motyle bielinków i wydziobywaniu przez gołębie. Uprawiaj maliny i truskawki w metalowych klatkach, aby dać znać ptakom, by żywiły się gdzie indziej. Dzięki takim działaniom zyskasz owoce i warzywa nieskażone szkodliwymi opryskami.

Uprawa współrzędna to metoda znana od lat – jedną roślinę sadzi się obok drugiej dla obopólnych korzyści. Spróbuj posadzić drobnokwiatowe aksamitki w tej samej ziemi, co pomidory. Zauważyłem, że pomagają odstraszyć mączlika. Silny zapach cebuli posadzonej wśród marchwi zmyli połyśnicę marchwiankę. Wraz ze zmianą pór roku zmienia się także populacja dzikich zwierząt w twoim ogrodzie. Niektóre ptaki – np. jaskółki – migrują do cieplejszych krajów, inne – np. droździki – przylatują zimą w poszukiwaniu pożywienia. Możemy cieszyć się tym bogactwem dzikiej przyrody, jeśli tylko zadamy sobie trochę trudu, aby jej pomóc.

Stosuj uprawę współrzędną, aby odstraszyć szkodniki, takie jak mączliki, od pomidorów

ZDJĘCIA: GETTY/ANTAGAIN, MYPURGATORYYEARS; JASON INGRAM

eprasa.pl adb461863b

Stwórz kryjówki dla dzikich zwierząt, np. dla jeży, jeśli chcesz ich mieć więcej w ogrodzie

STWORZENIA MAŁE I DUŻE

Miej oko – i ucho – na tych gości w ogrodzie. Im bardziej przyjazny dla dzikich stworzeń będzie twój ogród, tym więcej ich zobaczysz

■ Kos

Wspaniale śpiewa, szczególnie wieczorem, gdy siada na kominach. Wydziobuje pędraki z trawnika, pod warunkiem, że trawa jest nisko skoszona.

■ Jeż

Częściej spotyka się go na obszarach miejskich. Żywi się dżdżownicami i bezkręgowcami. Daj mu schronienie budując specjalny domek i nigdy nie rozpalaj ogniska bez uprzedniego sprawdzenia, czy nie schronił się w stercie gałęzi.

■ Żaba

Pomaga zwalczać ślimaki i inne szkodniki. Żaby ucieszą się ze zbiornika wodnego, w którym na płyciznach późną zimą i wczesną wiosną złożą ikrę – to świetny sposób, aby dzieci zachwyciły się cudami natury.

■ Dżdżownica

Jest niezbędna do uzyskania zdrowej gleby. Poprawia przepuszczalność podłoża i wzbogaca ziemię rozkładającą się materią organiczną. Jest pożywieniem ptaków ogrodowych.

■ Motyl

Są tak piękne i jest ich tak dużo – od rusałek pokrzywników i admirałów po pierwsze w sezonie cytrynki i rusałki osetniki. Przywabią je pojedyncze kwiaty z dużą ilością pyłku i nektaru, ale niezbędne są także rośliny żywicielskie dla gąsienic. Kępa pokrzyw rosnąca w nasłonecznionym miejscu wyżywi kilku różnych gatunków.

■ Pszczoła

Bez pszczół jesteśmy zgubieni. Są niezbędnymi zapylaczami kwiatów – umożliwiają zawiązanie nasion i obfite zbiory owoców i warzyw. Nie usuwaj zbyt skrupulatnie chwastów z trawników, takich jak koniczyna czy mniszek lekarski, które są bogatym źródłem nektaru.

■ Osa

Nie jest wrogiem, za jakiego wielu ją uważa. Osy mają duży apetyt i dokładają wszelkich starań, aby ograniczyć liczbę mszyc i innych szkodników kwiatów, owoców i warzyw.

■ Pająk

Jak każde dziecko wie, pająki zjadają muchy, a muchy mogą być ogrodowymi szkodnikami, ale są dobrym pożywieniem dla innych stworzeń. Posrebrzana rosą pajęczyna to jedna z nagród za wczesne wstawanie.

■ Traszka

Oczka wodne stały się ostoją traszek – płazów przypominających jaszczurki, które są jednym ze skarbów naturalnego ogrodu, oferując (zwłaszcza dzieciom) wyobrażenie czasów dinozaurów!

■ Rudzik

Przyjaciel ogrodnika. Żarłoczny pogromca owadzich szkodników i stały towarzysz każdego, kto uprawia ziemię. Bez rudzika nasze ogrody byłyby o wiele uboższe, zarówno wizualnie, jak i biologicznie.

ZDJĘCIA: GETTY/ CARLP778, COATESY, IAIN LAWRIE,

DOBRE RADY ALANA

Jak długo to trwa?

Możesz przeznaczyć tyle czasu, ile tylko chcesz – mało lub dużo – na przemianę ogrodu w taki, który będzie przyjazny dzikiej przyrodzie. Ja każdego ranka poświęcam kwadrans na napełnianie karmników i sprawdzanie, czy ptaki mają świeżą wodę, ale stało się to raczej przyjemnym sposobem na rozpoczęcie dnia niż przykrym obowiązkiem. Niektóre działania wymagają jednorazowego zaangażowania, np. zawieszenie budek lęgowych (chociaż dobrym pomysłem jest czyszczenie ich każdej jesieni, aby zapobiec zimowaniu szkodników). Ogrodnictwo przyjazne dzikiej przyrodzie polega na zmianie sposobu dbania o ogród i nie powinno zabierać dużo czasu, bo nie dokładasz sobie nowych obowiązków, tylko niektóre rzeczy robisz inaczej.

zł Jak zaoszczędzić pieniądze?

Ogród przyjazny dzikim stworzeniom wcale nie będzie bardziej kosztowny, tylko tańszy. Zamiast usuwać rozkładające się liście spod żywopłotu lub pozbywać się kłód po przycinaniu drzew, ułóż je w stos – to będzie raj dla owadów i innych zwierząt. Owady, które znajdą w nich schronienie, są pożywieniem dla innych dzikich zwierząt. Karma dla ptaków może być kosztowna, a za budki lęgowe płacisz niewiele i tylko jednorazowo. Poza tym przyjemność, jaką ci zapewnią, znacznie przewyższy poniesione koszty.

? Czego mogę się spodziewać?

Mam nadzieję, że szybko zauważysz różnicę w swoim ogrodzie. Z biegiem czasu ta różnica będzie jeszcze mocniej zauważalna. Dzikie stworzenia – owady, ptaki, ssaki czy płazy – są oportunistami i jeśli tylko udogodnienia i warunki będą im odpowiadać, z pewnością cię odwiedzą. Ich głównym celem jest przetrwanie, więc jeśli możesz zaoferować im środki do osiągnięcia tego celu, to okażą swoją wdzięczność, wprowadzając się w coraz większej liczbie.

eprasa.pl adb461863b

Zmień kawałek drewna w prosty domek, w którym pszczoły założą gniazda

Stwórz domek dla pszczół samotnic

Pszczoły samotnice są pożytecznymi zapylaczami, które uwielbiają zakładać gniazda na drzewach i krzewach w miejscach z martwym drewnem. Możesz im pomóc znaleźć bezpieczne miejsce do gniazdowania, budując ten prosty domek.

Będziesz potrzebować:

- Kawałka surowego drewna
- Wiertła (o średnicy od 1 do 10 mm)
- Wkrętu do przymocowania hotelu do słupka ogrodzeniowego
- Papieru ściernego

1 Połóż drewno na twardej powierzchni i wywierć w nim otwory o różnej wielkości, używając różnych wierteł.

2 Zwiń papier ścierny w rurkę i wygładź nim każdy otwór, aby pozbyć się wszystkich zadziorów.

3 Dokładnie wygładź także powierzchnię całego kawałka drewna, aby owady nie zaczepiły się o drzazgi. Następnie przykręć domek wkrętem do słupka i poczekaj na przybycie gości.

PRZYJACIEL CZY WRÓG?

W żadnym ogrodzie nie ma idealnej równowagi pomiędzy przyrodą, która jest przyjazna i piękna, a jej bardziej niepożądanymi formami, które przyprawiają o ból głowy. Staraj się podejść do tego realistycznie i nie kontroluj zbytnio wszystkiego w nadziei na osiągnięcie doskonałości.

Jeśli na twoich różach nie będzie kilku mszyc, to jak modraszki wykarmią swoje młode i jak biedronki i złotooki będą mogły przetrwać? Nikt poza ropuchami i drozdami nie kocha ślimaków, ale środki mechaniczne (miedziane taśmy i ostry żwir) zmniejszą szkody, które wyrządzają. Można też posadzić rośliny mniej podatne na ich ataki. Dżdżownice są niezbędne dla zdrowia ogrodu – ich irytujące odchody można przed koszeniem zmieść z trawnika brzozową miotłą, aby nie zamieniły się w błoto.

W wielu przypadkach jest to kwestia dostosowania sposobu myślenia, aby stworzenia, które postrzegasz jako szkodniki, stały się mniej ważne od wielu ptaków, motyli, pszczół i ssaków niezbędnych do istnienia twojego ogrodu i w ogromnym stopniu przyczyniających się do przyjemności jego doglądania.

Owiń pojemniki miedzianą taśmą, aby ochronić hosty przed zjedzeniem przez ślimaki

POSŁUCHAJ praktycznych porad Alana, dotyczących małych kroków, które możesz podjąć, aby stworzyć ogród przyjazny dzikim stworzeniom oraz rozmowy naszej redaktorki ds. dzikich zwierząt Kate Bradbury i Chrisa Packhama o jego przydomowym rezerwacie. Wejdź na stronę **www.GardenersWorld.com/podcast**

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE; TIM SANDALL

eprasa.pl adb461863b

Poznaj dzikie **zwierzęta**

Listopad w ogrodzie jest ponurym, mokrym miesiącem, jedynie sporadycznie przyprawiającym nas o uśmiech słońcem wychodzącym zza chmur. Kilka gatunków motyli, takich jak rusałki admirały, rusałki pokrzywniki i rusałki pawiki w dalszym ciągu jest aktywnych – możesz je zaobserwować, jak żerują na długo kwitnących roślinach, takich jak astry gawędki. Ptaki, m.in. zięby i kosy, już niemal całkowicie zniknęły z ogrodu. Jest to normalne zjawisko – pobocza dróg oraz żywopłoty wabią je teraz obfitością nasion i orzechów. Dlatego nie martw się, jeśli ostatnio nie widziałeś u siebie żadnych ptaków i bądź wdzięczny, że mają czym się pożywić w środowisku naturalnym. W okresie ich nieobecności wyczyść budki lęgowe, karmniki i poidełka, aby zapewnić im bezpieczeństwo, kiedy za kilka tygodni w ogrodzie ponownie będzie ruch.

TEKST KATE BRADBURY

Możesz spotkać...

Kwiczoła (*Turdus pilaris*)

Kwiczoł jest jednym z większych drozdów, z brązowym grzbietem i kremowożółtym brzuchem pokrytym czarnymi smugami. Ogon ma czarny, skrzydła brunatne, głowa i kuper są szare. Podobnie jak nasz rodzimy drozd śpiewak i paszkot, często przybiera bardzo wyprostowaną postawę i porusza się po ziemi krótkimi, zwinnymi skokami.

Te towarzyskie ptaki przylatują z Rosji i Europy wschodniej w październiku, rzadko kiedy występują w pojedynkę. Czasami tworzą ogromne stada, często razem z droździkami. Większość czasu spędzają w sadach, pożywiając się jabłkami, które spadły z drzew. Poza tym spotkasz je pośród krzewów i drzew o owocach w postaci jagód. Podczas śnieżnych lub wyjątkowo srogich zim kwiczoły przenoszą się do ogrodów.

Gniazdują w Europie kontynentalnej i Skandynawii (bardzo rzadko w Szkocji), najczęściej w lasach i zagajnikach, czasami zakładając małe kolonie. Samice składają do sześciu jaj, a następnie młode karmione są przez oboje rodziców.

W słoneczne dni w dalszym ciągu możesz spotkać bzygi, np. gnojkę wytrwałą (*Eristalis tenax*)

Latem odżywiają się mięczakami, owadami i dżdżownicami, a zimą jagodami i nasionami.

Wypatruj też...

- Bzygów, których aktywność możesz nadal zaobserwować w słoneczne dni.
- Nietoperzy, zwłaszcza karlika malutkiego, będącego popularnym gatunkiem spotykanym w ogrodach. W cieplejsze noce nadal wylatuje z kryjówek, jednak wkrótce przejdzie w stan hibernacji.
- Modraszek zwyczajnych, które przyłączają się do stad bogatek zwyczajnych i innych małych ptaków, takich jak mysikróliki, w grupach przenoszących się z miejsca na miejsce w poszukiwaniu pokarmu.

“Kwiczoły większość czasu spędzają w sadach, pożywiając się jabłkami, które spadły z drzew. Poza tym spotkasz je pośród krzewów i drzew o owocach w postaci jagód. Podczas wyjątkowo srogich zim przenoszą się do ogrodów”

Wraz z nadejściem jesieni pojawiają się u nas kwiczoły, aby w czasie stosunkowo łagodnej brytyjskiej zimy objadać się jagodami i owocami

ZDJĘCIA: PAUL DEBOIS; GETTY/SANDRA STANDBRIDGE, WEISSCHR

eprasa.pl adb461868b

eprasa.pl adb461863b

Ogrodnicy
dla planety

Drzewa mają MOC

Drzewa zapewniają cień, osłonę i strukturę, są magnesem dla dzikich stworzeń i pomagają walczyć z zanieczyszczeniem środowiska. A najlepsze jest to, że drzewo zmieści się nawet w najmniejszym ogrodzie – przekonuje Tony Kirkham

ILUSTRACJE ELIN BROKENSHAW

Tony Kirkham jest specjalistą od drzew i byłym kierownikiem arboretum w Królewskich Ogrodach Botanicznych w Kew

Kiedy sadzimy drzewo lub krzew w swoim ogrodzie, najprawdopodobniej robimy to ze względu na jego walory ozdobne w przynajmniej jednej porze roku, ale rośliny te przynoszą wiele innych korzyści ludziom i dzikiej przyrodzie, zwłaszcza w środowisku miejskim. Nie ma wymówki, żeby ich nie sadzić, ponieważ istnieje drzewo lub krzew, które nadaje się do uprawy w każdym miejscu, niezależnie od jego wielkości czy dostępnej przestrzeni. Według RHS przydomowe ogrody w Wielkiej Brytanii zajmują powierzchnię 700 000 hektarów, co odpowiada powierzchni 93 000 profesjonalnych boisk piłkarskich, więc miejsca na drzewa mamy pod dostatkiem.

Nieco ponad 45 milionów dorosłych Brytyjczyków ma dostęp do ogrodu, zatem wszyscy możemy znacząco zmienić planetę, sadząc przynajmniej jedno drzewo lub duży krzew. Sadząc różne gatunki drzew i krzewów wzdłuż granic działki możemy stworzyć osłonę, zapewniającą nam prywatność przed sąsiadami i przechodniami i jednocześnie utworzyć osłonę przed silnymi wiatrami, chroniąc w ten sposób delikatniejsze rośliny w ogrodzie. W przydomowym ogrodzie drzewa i krzewy są trwałą, lecz ciągle zmieniającą się żywą strukturą i częścią otaczającego krajobrazu. W szerszym kontekście środowiskowym drzewa odgrywają kluczową rolę jako naturalne klimatyzatory powietrza, pochłaniające szkodliwe gazy, takie jak dwutlenek węgla. Zamieniają je w energię i uwalniają tlen z powrotem do atmosfery wykorzystując do tego małe pory w liściach. Węgiel magazynują w swoich korzeniach, gałęziach i pniu, pomagając ograniczać skutki zmian klimatycznych.

> *Drzewa mogą obniżyć wysoką temperaturę w lecie, zmniejszając zapotrzebowanie na klimatyzację*

Jednocześnie drzewa usuwają z atmosfery cząstki kurzu, zarodniki grzybów i bakterie, które w naturalny sposób przylegają do powierzchni kory i liści.

Drzewa mogą znacznie obniżyć wysoką temperaturę w lecie, zmniejszając zapotrzebowanie na energochłonną klimatyzację w naszych domach poprzez cień, który rzucają ich szerokie korony i utratę wody przez liście. Niedawne badania przeprowadzone w szwajcarskiej Politechnice Federalnej w Zurychu wykazały, że drzewa mogą obniżyć temperaturę powierzchni lądów w europejskich miastach nawet o 12°C. Cień, który rzucają, zapewnia nam również pewien stopień ochrony przed światłem ultrafioletowym i ryzykiem zachorowania na raka skóry.

Kolejną korzyścią dla środowiska, wynikającą z sadzenia drzew w naszych ogrodach i przy ulicach jest to, że pomagają zmniejszyć ryzyko wystąpienia powodzi. Dzieje się tak dzięki sposobowi, w jaki zatrzymują opady deszczu na powierzchni liści, skąd woda może odparować z powrotem do atmosfery, a także ich zdolności do kierowania opadów wzdłuż gałę-

Zielone fakty

- **Od początków ludzkiej cywilizacji liczba drzew na świecie spadła o 46%***
- **Aby pochłonąć roczną emisję CO_2 wytwarzanego przez jeden samochód, potrzeba 460 drzew†**

*HTTPS://WWW.NATURE.COM/ARTICLES/NATURE.2015.18287
†HTTPS://ONETREEPLANTED.ORG/BLOGS/STORIES/FACTS-ABOUT-TREES

eprasa.pl adb461863b

Zielone fakty

- **Na Ziemi rośnie ponad 60 000 opisanych gatunków drzew**
- **Gigantyczne sekwoje z Kalifornii to najcięższe żywe organizmy na świecie**

zi do nasady pnia, gdzie woda może zostać wchłonięta do gleby lub pobrana przez korzenie drzewa.

Jeśli chodzi o dziką przyrodę, jedno drzewo może zapewnić miejsce rozrodu, schronienie i pożywienie, będąc wsparciem dla wielu roślin, owadów, ssaków i ptaków. W Wielkiej Brytanii z żywopłotów korzysta ponad 1500 gatunków owadów, 65 gatunków ptaków i 20 gatunków ssaków.

Nie zapominajmy jednak, że drzewa, zwłaszcza nowo posadzone, mogą potrzebować pomocy w czasie suchego lata, dlatego pomyśl o podlaniu młodego drzewka posadzonego w chodniku przed domem. Zarówno drzewo, jak i lokalne władze będą ci za to wdzięczne.

Zaprojektuj swoje drzewo

Odnieś jak największą korzyść z nowych drzew i krzewów w swoim ogrodzie, podążając za wskazówkami czołowego architekta krajobrazu Mariana Boswalla

- Obserwacja, gdzie wschodzi i zachodzi słońce, skąd wieje wiatr i jak zatrzymuje się mróz pomoże określić, gdzie posadzić drzewo.
- Przejdź się po ogrodzie i zastanów się, gdzie przydałoby się więcej cienia, osłona przed wiatrem lub azyl dla ptaków. Czy możesz posadzić drzewa w granicy działki? Jeśli tak, to możesz je podkrzesać od dołu, podnieść korony i oszczędzić trochę miejsca.
- Czy możesz posadzić drzewo liściaste od południowej strony domu, aby latem uzyskać chłodzący cień, a zimą nie zasłonić słońca? Aby ograniczyć jego ostateczną wysokość, wybierz mniejsze drzewo lub takie, które możesz ogławiać co kilka lat.
- Zwróć uwagę, jakie drzewa i krzewy wybierają lokalne ptaki. Czy mógłbyś zapewnić im więcej pożywienia przez cały rok, dzięki owocującym i kwitnącym drzewom? Postaw na różnorodność, chociaż rajskie jabłonie pasują do większości ogrodów.
- Czy można zostawić żywopłot bez cięcia na zimę dla lokalnych i migrujących ptaków? Głóg, porzeczki, wiśnie i leszczyny to wspaniałe gatunki na żywopłoty, które dostarczą pożywienia dla ciebie i dla dzikich stworzeń, więc wybierz i posadź odpowiednie gatunki, które przyniosą długoterminową korzyść.

eprasa.pl adb461863b

Jak w pełni wykorzystać drzewa?

Ciesz się wszystkimi zaletami drzew i krzewów – i spraw, by życie było łatwiejsze – dzięki tym prostym wskazówkom, które pomogą ci poprawić ich zdrowie, efekt wizualny i użyteczność zarówno dla ciebie, jak i dla lokalnych dzikich stworzeń

Posadź żywopłot

To świetny sposób na wyciszenie hałasu, poprawę jakości powietrza i stworzenie korytarza dla dzikich zwierząt w obrębie ogrodu i pomiędzy posesjami. Na żywopłoty nadaje się wiele różnych gatunków. Drzewa sadzi się w jednym rzędzie lub naprzemiennie w podwójnym rzędzie. Regularne przycinanie lub strzyżenie pozwala utrzymać prawidłowy kształt, ograniczyć wzrost i stworzyć gęstszy, bardziej krzaczasty żywopłot.

DOBRA RADA Nieformalny żywopłot o różnej szerokości i wysokości przełamuje optycznie sztywne granice. Będzie także wymagał rzadszego cięcia niż formalny żywopłot.

Zacznij ciąć

Splatanie koron (powyżej), cięcie na odrośla lub ogławianie (regularne, bardzo mocne przycinanie starszych drzew lub krzewów) może być dobrym sposobem radzenia sobie z roślinami, które w przeciwnym razie osiągnęłyby zdecydowanie za duże rozmiary. Każda z tych technik nadaje drzewom inny wygląd, a niektóre gatunki reagują na nie lepiej niż inne. Regularne ściółkowanie pobudzi rośliny i pomoże im silniej odrosnąć.

DOBRA RADA Długie, mocne i elastyczne pędy pozyskane po silnym cięciu można wykorzystać do wyplatania elementów dekoracyjnych w ogrodzie.

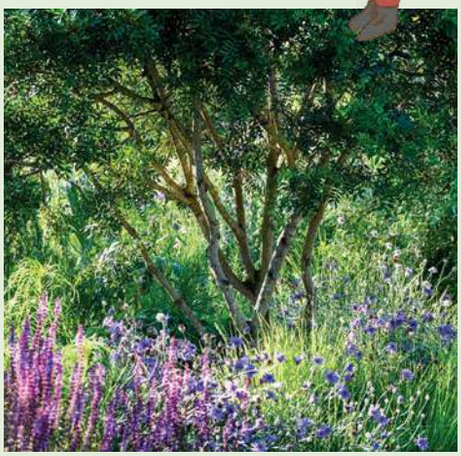

Stwórz żywy ekran

Drzewa zapewniają doskonałą osłonę, ponieważ ich przepuszczalne korony bardziej rozpraszają, niż blokują wiatr. Natomiast solidne bariery sprawiają, że wiatr wieje nad nimi, tworząc turbulencje po zawietrznej stronie. Naturalne wyciszenie wiatru może sięgać na odległość 10 razy większą od wysokości wiatrochronu, jednocześnie znacznie redukując hałas dochodzący z dróg i od sąsiadów.

DOBRA RADA Jeśli ogród jest wystarczająco duży, posadź mieszankę średniej wielkości drzew iglastych, liściastych i krzewów w przestawnych rzędach.

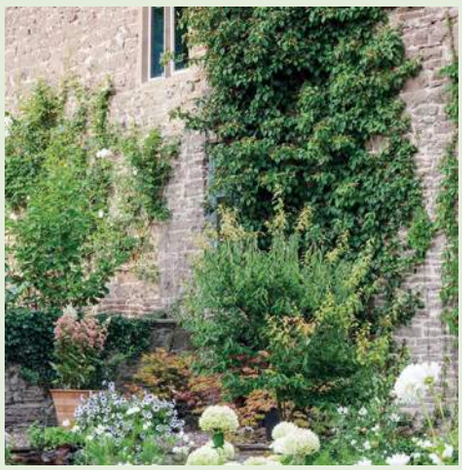

Sadź wzdłuż ścian

Niektórzy uważają, że drewniejące pnącza na budynkach powodują szkody, ale zazwyczaj przynoszą więcej korzyści niż problemów, o ile utrzymuje się je pod kontrolą poprzez regularne cięcie. Zimozielone rośliny mogą pomóc w izolacji budynku zimą, a jednocześnie zapewnić siedliska dla gniazdujących ptaków.

DOBRA RADA Nawet pnącza, które potrafią się samodzielnie przytwierdzać, mogą potrzebować prowadzenia po linkach, aby na początku przymocować je do ściany.

Postaw na różnorodność

W obliczu zagrożenia szkodnikami i chorobami z innych części świata oraz bardziej ekstremalnych warunków pogodowych to niezwykle ważne, aby uprawiać jak najwięcej różnych gatunków i odmian drzew, a nie wiele drzew tego samego typu. Pomoże nam to w stworzeniu odpornego nasadzenia, ponieważ niektóre drzewa lepiej niż inne znoszą stresy środowiskowe, a w przypadku pojawienia się określonego patogenu zmniejszy się ryzyko utraty wszystkich drzew.

DOBRA RADA Więcej rodzajów drzew znajdziesz na **www.GardenersWorld.com/small-garden-trees**

Zadbaj o sadzonki

Poświęć czas na prawidłowe posadzenie drzew i krzewów, a następnie odpowiednio je pielęgnuj, aby dobrze się zakorzeniły. Dzięki temu rośliny lepiej poradzą sobie z niesprzyjającą pogodą i wszystkimi patogenami, z którymi mogą się spotkać.

DOBRA RADA Wykop szeroki dół, aby umożliwić korzeniom młodego drzewa rozrost na boki. Jego głębokość nie musi być większa niż bryła korzeniowa lub pojemnik. Sadzonki drzew i krzewów należy solidnie nawadniać, szczególnie w czasie suszy, dopóki się nie przyjmą.

ILUSTRACJE: ELIN BROKENSHAW. ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE; PAUL DEBOIS; GETTY/NIGEL DOWSETT; JASON INGRAM

eprasa.pl adb461863b

Zielone fakty

- Zaledwie 2% powierzchni Wielkiej Brytanii porastają lasy pierwotne, które w Anglii i Walii rosną od XVII wieku a w Szkocji lat pięćdziesiątych XVIII wieku
- Możemy stracić do 80% wszystkich jesionów w wyniku choroby – zamierania jesionów

Wykorzystaj drzewa w ciasnych miejscach

Jeśli nie masz ogrodu, ale masz taras lub balkon, małe drzewa mogą pomóc w stworzeniu naturalnej osłony, zmniejszeniu ulicznego hałasu i przybliżeniu natury do domu. Do małego ogrodu wybierz drzewa, takie jak brzozy i wiśnie, albo krzewy, takie jak heptakodium chińskie (*Heptacodium miconioides*). Dostępnych jest wiele książek i przewodników internetowych, które pomogą ci określić ostateczny rozmiar dojrzałego drzewa.
DOBRA RADA Niektóre drzewa – jak miłorząb dwuklapowy (*Ginkgo biloba*) – przystosowują się do życia w pojemnikach, w naturalny sposób ograniczając swój wzrost.

Zyskaj owoce

Nie ma nic bardziej satysfakcjonującego niż smak owoców z własnego ogrodu. Posadzenie różnych gatunków drzew owocowych zapewni także kwiaty na wiosnę dla zapylaczy i owoce jesienią dla ptaków i ssaków.
DOBRA RADA Drzewa owocowe mogą być zaszczepione na karłowatych lub silnie rosnących podkładkach, co pozwala lepiej kontrolować ich ostateczny rozmiar. Można im nadać formę krzaczastą, kordonów, sznurów lub szpalerów, aby dopasować je do każdej dostępnej przestrzeni.

Posadź drzewo

Odpowiednia głębokość sadzenia nowych drzew jest szczególnie ważna, ponieważ zła głębokość – szczególnie za duża – uniemożliwi jego rozwój. Zastanów się, czy musisz chronić swoje drzewo przed szkodnikami, takimi jak jelenie czy króliki, za pomocą osłonek lub płotu i regularnie podlewaj nowe drzewo przez co najmniej 12 miesięcy po posadzeniu, szczególnie latem lub w czasie suszy.

1 Przygotuj drzewko do sadzenia, umieszczając je w wiadrze z wodą, aby dokładnie namoczyć korzenie. Jeśli jest w doniczce, najpierw ją usuń. Wykop dołek szerszy niż doniczka, ale o tej samej głębokości. Jeśli gleba w dołku do jest ubita, można ją spulchnić widłami. Delikatnie rozluźnij korzenie drzewa, aby pobudzić je do wyrośnięcia w ziemię po posadzeniu.

2 Upewnij się, że drzewo znajduje się na odpowiedniej głębokości. Miejsce styku korzeni z pniem powinno znajdować się na poziomie powierzchni gleby. Zwykle będzie to ta sama głębokość, co w szkółce – możesz poszukać śladów ziemi na pniu, aby to ustalić. Położenie patyka poziomo na dołku pomoże ci lepiej ocenić głębokość sadzenia.

3 Zasyp dołek ziemią, upewniając się, że nie zostały żadne wolne przestrzenie. Uciśnij ziemię, sprawdzając czy drzewo trzyma pion. Obficie podlej i rozłóż 5-7 cm warstwę organicznej ściółki wokół pnia, ale tak, aby go nie dotykała. Większość młodych drzew nie wymaga palikowania, ale jeśli twoje drzewo znajduje się w wietrznym miejscu, to możesz zapewnić mu podporę.

eprasa.pl adb461863b

Drzewa i krzewy pożyteczne dla dzikich stworzeń

Posadzenie drzew i krzewów to jedna z najlepszych rzeczy, jakie możesz zrobić, aby przywabić dzikie stworzenia.

Ogrody z drzewami i krzewami pomagają dzikiej przyrodzie, ponieważ wytwarzają dużą ilość gałęzi, liści, kwiatów i owoców zapewniających schronienie i pożywienie. Owady żywią się nimi lub polują w nich na swoje ofiary, a ptaki z kolei zjadają owady. Utrzymuje to cykl życia i napędza złożone łańcuchy pokarmowe. Przykładowo brzoza brodawkowata (*Betula pendula*) jest miejscem gniazdowania kilku ptaków, jej liście stanowią pokarm dla gąsienic wielu ciem, a jej nasiona zjadają małe ptaki, takie jak raniuszki czy dzwońce.

Posiadanie różnych drzew i krzewów w ogrodzie daje dzikim zwierzętom znacznie więcej powodów do odwiedzin

Zima to dobry czas na sadzenie mieszanych żywopłotów z rodzimych gatunków roślin, takich jak głóg i klon polny

Ogrodnicy dla planety

TWÓJ WKŁAD

Istnieje wiele ważnych programów nasadzeń drzew, w ramach których wolontariusze zazieleniają rozległe obszary ziemi. Projekty te służą przywracaniu siedlisk, a w przyszłości będą ważnym mechanizmem wychwytywania węgla atmosferycznego. Ale drzewa i krzewy rosnące w naszych ogrodach także pomagają nam w dążeniu do bardziej ekologicznej przyszłości i wcale nie jest trudno posadzić jedno lub dwa, nawet na małej działce.

Odwiedź:
www.GardenersWorld.com/growinggreener

POSŁUCHAJ rozmowy Adama Frosta z Tonym Kirkhamem, PLUS opowieści Judi Dench o jej pasji do drzew na **www.GardenersWorld.com/podcast**

DOWIEDZ SIĘ jak wszyscy możemy dokonać wielkich zmian, słuchając Arit Anderson opowiadającej na temat zrównoważonego ogrodnictwa na **www.GardenersWorld.com/podcast**

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE; GETTY/SUSAN DANIELS; JASON INGRAM

eprasa.pl adb461863b

w prenumeracie do

25%

taniej

Prenumerata

Prenumeratorzy dostają rabat na Gardeners' World i otrzymują czasopismo wprost do swojej skrzynki pocztowej! Zaprenumeruj magazyn z rabatem:

- 5% – na kwartał (3 wydania) w cenie 51,00 zł
- 10% – na rok (10 wydań) w cenie 161,10 zł
- 25% – na dwa lata (20 wydań) w cenie 268,50 zł

Prenumeratę zamówisz na **www.UlubionyKiosk.pl**

Przesyłka gratis

prenumerata@avt.pl | 22 257 84 22 (godz. 10:00-14:00)
AVT-Korporacja sp. z o.o., ul. Leszczynowa 11, 03-197 Warszawa,
ING Bank Śląski 18 1050 1012 1000 0024 3173 1013

eprasa.pl adb461863b

Prosto **z grządki**

Wraz z nadejściem chłodów zbiory w tym sezonie dobiegły końca... z wyjątkiem cennego szafranu, który Rekha wykorzystuje do pysznego, rozgrzewającego ciasta z kardamonem

Nie ma co do tego wątpliwości: wkroczyliśmy w listopad. Owijam szalik wokół szyi nieco ciaśniej, moje uszy bezpiecznie otula wełniana czapka, ale jeśli chodzi o prace ogrodnicze, to nadal nie potrzebuję rękawic!

Uwielbiam to uczucie, gdy ziemia przesypuje się między palcami. Gdy już wpadnę w rytm kopania i przerzucania ziemi na ostatnim kawałku grządki, na której rosły kabaczki, to tak naprawdę nie jest aż tak zimno. Odkładałam mycie doniczek, ale będę musiała to nadrobić w przyszłym miesiącu, zanim dopływ wody do działki zostanie wyłączony na czas zimy. Układam doniczki i przechowuję w szopie, a kiedy już tam jestem, sprzątam również w środku.

Teraz jest dobry czas na czyszczenie doniczek: to jedno zadanie mniej do wykonania w gorączce przygotowań wiosną

Wielki dąb w końcu zrzucił wszystkie liście – wrzuciłam kilka taczek z nimi do mojego kosza na ziemię liściową, zadowalając się tym, co mam. Zimny deszcz, mróz, a nawet śnieg pomogą je rozłożyć. Kolejne zadanie odhaczone.

Wkrótce będę mogła odłożyć narzędzia i pozwolę działce odpocząć w okresie zimowej hibernacji. Jeśli chodzi o to, co planuję wtedy robić... zapewniam, że mając te wszystkie katalogi z nasionami do przejrzenia, przez całą zimę moje palce i kciuki nie będą bezczynne.

Jak uprawiam Szafran

Z pokorą uczę się, jak z kwiatu małej cebulki powstaje najdroższa przyprawa na świecie – a do tego mogę uprawiać ją na działce!

Tylko kwitnący jesienią krokus uprawny (*Crocus sativus*) produkuje wysokiej jakości przyprawę, szafran. Chociaż krokusy uprawne dobrze rosną na zewnątrz w gruncie, gleba na mojej działce jest ciężka i gliniasta, a do tego mamy tu kolonie wiewiórek, które nie pozostawią krokusów w spokoju, więc wolę posadzić je w terakotowych doniczkach w szklarni.

Kupiłam cebulki krokusa uprawnego pod koniec sierpnia i posadziłam je w luźnym, przepuszczalnym podłożu na bazie iłu. Następnie je podlałam i zostawiłam doniczki w szklarni, aby rośliny zrobiły swoje. Od tamtego czasu nie podlewam ich zbyt często.

We wrześniu i październiku z każdej cebulki wyrastają zielone liście przypominające ostrza. Gdy temperatura na zewnątrz spada, w środku każdej rośliny zaczynają formować się dwa lub trzy kwiaty. Kiedy tylko kwiat się otworzy, chwytam za pęsetę i wyrywam cenne czerwone znamiona, układam je na papierowym ręczniku i trzymam w ciepłej kuchni, aby całkowicie wyschły. Następnie przechowuję je w małym szklanym słoiku po dżemie. Kiedy po kilku dniach otworzysz słoik, poczujesz słodki, korzenny aromat – przyjemny zapach, który zawsze mnie cieszy.

Wiosną rośliny obumierają. Wyciągam wtedy uśpione cebulki i przechowuję je w szopie z dala od bezpośredniego światła słonecznego, aż będą gotowe do ponownego sadzenia pod koniec sierpnia.

SPRÓBUJ TAKŻE

Choć nie ma innych gatunków krokusów produkujących szafran poza krokusem uprawnym (***Crocus sativus***), natknęłam się na białą odmianę krokusa uprawnego, którego cebulek jeszcze nie udało mi się zdobyć i uprawiać – **krokusa uprawnego (*Crocus sativus*) 'Albus'**. Krokusy te wytwarzają jedwabiście białe płatki, w przeciwieństwie do liliowofioletowego koloru zwykłych krokusów.

POWYŻEJ Po całkowitym wysuszeniu szafran najlepiej przechowywać w szczelnym szklanym słoiku
PO PRAWEJ Sadzenie w dziurawej taczce ułatwia przemieszczanie upraw

ZDJĘCIA: PAUL DEBOIS; GETTY/FLOORTJE

eprasa.pl adb461863b

DOBRA RADA

Krokusy uprawne można sadzić na zewnątrz, ale wymagają przepuszczalnego podłoża i dobrego drenażu – upewnij się, że każdy pojemnik, taki jak moja stara taczka, ma otwory w podstawie.

eprasa.pl ad5461863b

Ciasto kardamonowe z szafranem

Podawaj ten idealnie rozgrzewający, słodki smakołyk z czarną herbatą

12 PORCJI

- 150 g cukru pudru
- 200 g jogurtu
- 6 jajek
- 1/2 łyżeczki mielonego kardamonu
- 100 g mąki
- 1 łyżeczka proszku do pieczenia
- 200 g mielonych migdałów
- 1/2 łyżeczki wody różanej
- 1 łyżeczka szafranu i 50 ml mleka – doprowadź do wrzenia i gotuj na wolnym ogniu przez 15 minut
- 1/2 łyżeczki gałki muszkatołowej
- 75 g mieszanki pokruszonych pistacji, migdałów i nasion kardamonu

SYROP

- 2 łyżki wody
- 125 g cukru pudru
- 1/4 łyżeczki wody różanej
- Kilka nitek szafranu

1 Ubij cukier, jogurt i jajka.
2 Dodaj kardamon, mąkę, proszek do pieczenia i mielone migdały.
3 Wlej wodę różaną oraz mleko szafranowe i dodaj dwie trzecie mieszanki pokruszonych orzechów.
4 Przelej masę do wysmarowanej tłuszczem i wyłożonej papierem do pieczenia formy o wymiarach 30 x 20 cm i piecz w temperaturze 180°C przez 45 minut. Następnie zrób kilka otworów na powierzchni ciasta.
5 Przygotuj syrop, rozpuszczając cukier w wodzie. Dodaj szafran i wodę różaną.
6 Polej ciasto syropem i posyp mieszanką orzechów. Wystudź ciasto przed podaniem.

Listopadowe prace na działce

WYSIEJ

- **Bób** w regionach o łagodniejszej zimie można wysiewać bezpośrednio do gruntu. W innych miejscach wysiej go do doniczek o średnicy 9 cm w chłodnym inspekcie lub nieogrzewanej szklarni.
- **Groszek** wysiany w szklarni możesz przeznaczyć na wcześniejszy zbiór strąków w przyszłym roku lub możesz po prostu cieszyć się jego świeżymi pędami w sałatkach.
- **Szpinak** można wysiewać w rzędach w szklarni, aby w środku zimy cieszyć się jego delikatnymi zielonymi liśćmi.

ZBIERZ

- **Zbierz** sałatę zimową i orientalne warzywa na listki uprawiane w szklarni. Oderwij zewnętrzne liście sałaty i odetnij wierzchołki warzyw orientalnych, aby rośliny mogły nadal wytwarzać nowe liście.
- **Wykopuj** pory w miarę potrzeb. Odetnij i wyrzuć korzenie.
- **Kontynuuj** zbiory rzepy – te zebrane po przymrozkach będą jeszcze słodsze. Możesz także wykorzystać liście rzepy jako zamiennik gotowanego szpinaku.

ZRÓB

- **Zgrab** i zbierz opadłe liście z drzew i krzewów, aby przygotować z nich ziemię liściową. Umieść je w starych workach po ziemi, a następnie ostrożnie wykonaj kilka otworów, przez które będzie przepływać powietrze i woda. Alternatywnie możesz wykonać kosz na liście, wbijając cztery paliki w ziemię i owijając je siatką na woliery.
- **Wyjmij** podstawki spod doniczek z wieloletnimi ziołami. Pomaga to zapobiec nadmiernemu zawilgoceniu korzeni i sprawia, że doniczki z terakoty są mniej podatne na pękanie.
- **Usuń** pożółkłe i obumierające liście z brukselki oraz innych roślin kapustnych. Resztki roślinne mogą powodować rozprzestrzenianie się chorób.
- **Przycinaj** krzewy jagodowe od teraz aż do późnej zimy, wycinając nisko część starszych pędów

ZDJĘCIA: PAUL DEBOIS; ADRIAN TAYLOR

eprasa.pl adb461863b

Liście boćwiny można dodawać do sałatek, a łodygi wykorzystać jako kolorowy dodatek do risotto

Późna jesień u Monty'ego

Nieważne, jak na to spojrzeć, listopad to ponury miesiąc. Zmiany klimatyczne sprawiły, że najlepsze jesienne kolory pojawiają się teraz na początku listopada, a nie w październiku, a silne mrozy, na których wcześniej można było polegać przez wiele dni, stały się teraz znacznie mniej prawdopodobne. Oznacza to, że na rabatach wciąż jest jeszcze trochę koloru, a warzywnik wkracza w nową fazę z nową gamą zbiorów.

Jedną z najbardziej kolorowych roślin rosnących o tej porze roku jest burak liściowy (boćwina) ze swoimi karmazynowymi łodygami i pomarszczonymi liśćmi w kolorze głębokiego burgundu – niemalże czekolady. Burak liściowy należy do rodziny buraka zwyczajnego i jest jednym z najtrwalszych i najbardziej użytecznych warzyw. Chociaż uprawiam głównie boćwinę o zielonych liściach i białych łodygach, uprawiam także odmianę o rubinowych łodygach ze względu na jej kolor i wyrazisty smak. Jest ona nieco słodsza w smaku niż jej kuzynka o białych łodygach i doskonale nadaje się do risotto – barwi potrawę na różowo, a do tego łodygi dodają kremowemu ryżowi lekko orzechowego smaku i tekstury.

ZOBACZ film Monty'ego o uprawie selera korzeniowego na **www.Gardeners World.com/celeriac**

ZDJĘCIA: JASON INGRAM

eprasa.pl adb461863b

Posadź cebule amarylisów

Chociaż amarylisy dość dobrze się przechowują i przy odpowiedniej pielęgnacji kwitną w kolejnych latach, to najlepiej kwitną w pierwszym roku – dlatego każdej jesieni sadzę kilka nowych cebul. Jest mało prawdopodobne, że zakwitną one przed Bożym Narodzeniem – w tym celu należy je posadzić miesiąc wcześniej. Dostarczą za to dawkę wspaniałego koloru jako rośliny domowe w styczniu i lutym.

Cebule są ogromne i powinny być zakopane nie więcej niż do połowy. Ich korzenie powinny znajdować się w ziemi, ale sama cebula powinna być wystawiona na działanie powietrza. Podłoże powinno być żwirowe, z doskonałym drenażem i wystarczająco ciężkie, aby zrównoważyć ostatecznie wysoką na 60 lub nawet 90 centymetrów, mocną łodygę zwieńczoną ogromnymi kwiatami w kształcie trąbek. Dlatego lubię wykorzystywać do sadzenia płytkie doniczki używane do uprawy roślin górskich, które są znacznie mniej podatne na przewrócenie. Amarylisy najlepiej kwitną, gdy mają ciasno, więc jeśli możesz zmieścić więcej niż jedną cebulę w doniczce – trzy zwykle działają lepiej niż dwie – zrób to. W przeciwnym razie użyj doniczki, która ma miejsce na nie więcej niż centymetr podłoża wokół cebuli.

Podlej i umieść cebulki w ciepłym i jasnym miejscu. Idealna będzie szklarnia, ale jasny parapet także się sprawdzi. Cebule powinny zakwitnąć po około sześciu-ośmiu tygodniach od posadzenia. Kwiaty będą trwalsze, jeśli umieścisz je z dala od bezpośredniego światła, w chłodnym miejscu – nie nad kaloryferem.

OGLĄDAJ filmy i poznaj wskazówki dotyczące uprawy amarylisów na **www.GardenersWorld.com/amaryllis**

Amarylis najlepiej rośnie na ograniczonej przestrzeni, więc spróbuj uprawiać kilka cebul razem w doniczce z przepuszczalnym podłożem

eprasa.pl adb461863b

Zacznij od usunięcia dolnych liści z sadzonki czarnej porzeczki

Wykonaj proste cięcie, tuż poniżej pąka, przed włożeniem sadzonki do doniczki.

Pobieranie sadzonek zdrewniałych

Sadzonki zdrewniałe można pobierać przez całą zimę, ale najlepszym momentem na to jest okres bezpośrednio po opadnięciu liści. Jest to najlepszy sposób na rozmnażanie nowych krzewów porzeczek, zwłaszcza czarnych, ponieważ można je przyciąć mocniej, co dostarczy więcej dobrego materiału na sadzonki. Odetnij proste tegoroczne pędy i podziel je na odcinki o długości 15-20 cm, przycinając górną część pod kątem, a dolną prosto, aby nie wkładać sadzonek do góry nogami. Odetnij wszelkie pozostałe liście i umieść sadzonki w doniczce wokół krawędzi lub w rzędzie w gruncie, upewniając się, że są zakopane co najmniej do połowy ich głębokości, a najlepiej do trzech czwartych.

Podpisz, podlej i uzbrój się w cierpliwość! Sadzonki zdrewniałe nie ukorzenią się przez co najmniej sześć miesięcy i nie należy ich naruszać przez cały rok. Po tym czasie można je podzielić i przesadzić do doniczek pojedynczo lub posadzić w miejscu, w którym mają dorosnąć do docelowej wielkości.

BURAK ĆWIKŁOWY

Uprawiam dwie partie buraków rocznie. Jedną wysiewaną wczesną wiosną na letnie zbiory i drugą, wysiewaną w lipcu, która pozostanie w ziemi przez całą zimę. Buraki rosną bardzo szybko i są gotowe do zbioru od października. Dobrze znoszą niskie temperatury (buraki są całkowicie mrozoodporne do temperatury co najmniej -10°C) i wczesną wiosną, kiedy niewiele jest innych świeżych warzyw, wypuszczają świeże liście, które idealnie nadają się do sałatek.

Zacznij zbierać buraki ćwikłowe, gdy osiągną rozmiar piłki golfowej

Nie zapomnij

- Chroń przed mrozem przechowywane jabłka, w razie potrzeby okrywając je kocem lub włókniną
- Rozpocznij zbiór pasternaku po przymrozkach
- Przerzucaj pryzmę kompostową, aby poprawić cyrkulację powietrza i dobrze wymieszać składniki

ODWIEDŹ stronę **www.GardenersWorld.com/november-jobs** po więcej sezonowych zadań i porad

ZDJĘCIA: JASON INGRAM; STEPHEN MARWOOD

eprasa.pl adb461863b

KROK PO KROKU

Wykop częściowo mrozoodporne byliny

Wykop rośliny, które są wrażliwe na bardzo niskie temperatury i mogą nie przetrwać zimy bez okrycia. Typowe dla tej grupy są delikatne szałwie, takie jak popularna odmiana 'Amistad', które mogą przezimować, ale też przemarzać, zwłaszcza jeśli gleba jest ciężka lub podmokła.

1 **ZREDUKUJ** część nadziemną rośliny, aby pobudzić ją do silnego wzrostu w przyszłym roku. Przytnij pędy do jednej trzeciej wysokości, wykonując cięcia nad zdrowymi pąkami.

2 **WBIJ** szpadel w ziemię pod kątem, aby sięgnąć poniżej głównych korzeni. Delikatnie wyciągnij całą roślinę, starając się przy tym nie naruszyć bryły korzeniowej.

3 **UMIEŚĆ** roślinę w donicy wystarczająco dużej dla bryły korzeniowej i przysyp uniwersalnym podłożem bez torfu. Podlej i umieść donicę w osłoniętym miejscu.

Posadź cebulki tulipanów spiczastymi końcami do góry na głębokość 5-10 cm

Wypełnij skrzynki okienne tulipanami

Sadząc cebulki tulipanów w skrzynkach okiennych już teraz, możesz spodziewać się kolorowego przepychu wiosną. Wybieraj niskie odmiany, takie jak tulipan dostojny 'Shogun' (*Tulipa praestans*) o kilku kwiatach na pędzie, aby za oknem rosły maksymalnie dekoracyjne, silne rośliny.

Skrzynkę wypełnij częściowo podłożem bez torfu i umieść cebulki spiczastym końcem do góry, w odległości 5-10 cm od siebie (w zależności od wielkości cebulki). Opuszkami palców przytrzymaj cebule u podstawy podczas wciskania ich w luźne podłoże, a następnie przysyp kolejną warstwą ziemi przed podlaniem.

Posadź bratki

Już teraz posadź bratki na rabatach, aby uzyskać natychmiastowy kolor, który będzie zdobił ogród przez całą zimę, aż do następnego roku. Wybierz miejsce z przodu rabaty, które będzie dobrze widoczne podczas spaceru po ogrodzie lub z okna, gdy będziesz wygrzewać się w domu.

Podlej rośliny na tacce, a następnie wyciągnij je z komórek wielodoniczki i umieść na ziemi w miejscu sadzenia. Za pomocą łopatki zrób otwór i włóż bratki. Obficie podlej rośliny z konewki, aby się przyjęły.

Ostrożnie wyjmij bratki z wielodoniczki i rozluźnij ich korzenie

Nie zapomnij

- **Sadź róże z gołym korzeniem, gdy gleba jest wilgotna, ale nie przemoczona**
- **Wyściółkuj rośliny górskie i sukulenty jednocentymetrową warstwą żwiru lub drobnego wapienia**
- **Posadź lilie w doniczkach z uniwersalnym podłożem bez torfu**

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE

eprasa.pl adb461863b

KROK PO KROKU

Posadź czosnek

Zimą zrób dobry użytek z grządek, sadząc czosnek już teraz. Pozwala to wykorzystać okres mroźnej zimy do przyspieszenia rozwoju główek, dzięki czemu te dojrzeją do zbioru w czerwcu. Dostępnych jest wiele odmian czosnku, więc warto poeksperymentować, sadząc kilka różnych.

1 **ROZDZIEL** główkę czosnku i sprawdź, czy ząbki są jędrne i pulchne. Odrzuć wszystkie miękkie ząbki, które wykazują oznaki gnicia.

2 **PRZYGOTUJ** miejsce do sadzenia: słoneczne, z przepuszczalną glebą. Ubij podłoże, a następnie umieść ząbki w rzędzie, w odległości 15 cm od siebie.

3 **ZRÓB** dołek i umieść w nim ząbek spiczastą końcówką do góry, na głębokość około 2-3 cm pod ziemią. Na ciężkich glebach sadź ząbki bliżej powierzchni.

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE

UWAŻAJ NA mączlika na jarmużu

Podnieś kilka zewnętrznych liści roślin jarmużu, aby sprawdzić, czy pod spodem nie ma mączlika. Oznaki jego żerowania to plamy białego puchu i chmura małych muszek. Spryskując wodą zmyj to, co możesz, a następnie odetnij i wrzuć na kompost najbardziej zaatakowane liście, aby usunąć jak największą ich liczbę. Pamiętaj, aby dokładnie umyć zebrane liście przed spożyciem.

Zbierz ostatnie opadłe jabłka

Opadłe jabłka nie nadają się do przechowywania, ale możesz przeznaczyć je na sok lub zjeść od razu. Zbierz ostatnie jabłka spod drzew. Upewnij się, że zebrałeś wszystkie, nawet te wcześniejsze, które już zgniły – wszelkie pozostałe owoce mogą być siedliskiem chorób i źródłem infekcji w przyszłym roku.

Uszkodzone owoce pozostaw w innej części ogrodu, aby ptaki i inne stworzenia mogły się nimi żywić przez zimę. Podczas zbierania owoców uważaj, aby nie zdenerwować os i nie zostać użądlonym.

Opadłe jabłka nie nadadzą się do przechowywania, ale można wycisnąć z nich sok lub zjeść je od razu

Przechowaj korzenie chrzanu

Wykop korzenie chrzanu, aby przechować je przez zimę. Odrzuć te bardzo cienkie, ponieważ zbyt szybko wysychają. Nie zachowuj także bardzo dużych, zdrewniałych korzeni, ponieważ są zbyt włókniste, aby je wykorzystać.

Usuń z nich ziemię i upewnij się, że nie są uszkodzone. Pędy na górze pozostaw nienaruszone. Wypełnij pudełko rozdrobnionym papierem, piaskiem lub innym, podobnym materiałem do przechowywania.

Ułóż korzenie tak, aby się nie stykały i przykryj je całkowicie, aby zablokować dostęp światła. Przechowuj je w chłodnym i ciemnym miejscu, a przetrwają od dwóch do trzech miesięcy.

ODWIEDŹ stronę **www.GardenersWorld.com/plant-garlic** po więcej porad na temat uprawy czosnku

Warstwa rozdrobnionego papieru pomaga utrzymać stały poziom wilgoci

eprasa.pl adb461863b

CZAS NA PRZYCINANIE

Frances Tophill wyjaśnia, jak ciąć bujnie rosnące róże pnące, aby obficie kwitły i nie wymknęły się spod kontroli

Z początkiem listopada ogród bez wątpienia wchodzi w okres spoczynku. Dni są krótkie, chociaż niektóre z najbardziej odpornych i wytrzymałych kwiatów krótkiego dnia, takie jak chryzantemy, wciąż kwitną. Możesz jeszcze mieć ostatnie jesienne owoce na różach, jarzębach, głogach i tarninie. I chociaż można teraz przyciąć te rośliny, najlepiej poczekać, aż dzikie zwierzęta zjedzą wcześniej wszystkie owoce.

Ten okres spoczynku pozwala nam, ogrodnikom, na odważniejsze zmiany i porządkowanie naszych ogrodów bez obawy, że uszkodzimy rośliny. Możemy je wykopać i przenieść oraz przyciąć większość dużych krzewów i drzew, które wymagają niewielkiej korekty. Zawsze zalecam ostrożność przy większych działaniach z uwagi na hibernację dzikich zwierząt. Jeśli możesz zaczekać do końca zimy, zrób to. Można już przyciąć niektóre drzewa i krzewy owocowe, w tym czarną porzeczkę, agrest i morwę, ale należy unikać cięcia śliw i wiśni, aby zmniejszyć ryzyko wystąpienia choroby – srebrzystych liści.

Skróć boczne gałązki pędów róż pnących – ramblerów, aby pobudzić je do rozgałęzienia, dzięki czemu uzyskasz więcej kwiatów

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE; JASON INGRAM; TIM SANDALL
LOKALIZACJA: WEST DEAN GARDENS, W SUSSEX

epraso.pl/adb45180b

Przytnij teraz te rośliny

Krzewy i drzewa są już w stanie uśpienia, więc można rozpocząć zimowe cięcie, szczególnie w przypadku tych gatunków, które tracą dużo soków, jeśli są cięte pod koniec zimy.

KLONY Cięte latem tracą dużo soków. Zwykle nie wymagają silnego cięcia, ale jeśli to konieczne, wykonaj je teraz, gdy są w stanie uśpienia.

CZARNE PORZECZKI Najlepiej owocują na młodych pędach, dlatego usuń do jednej trzeciej najstarszych pędów, aby pobudzić nowe do wzrostu.

MORWY Przytnij przed styczniem, aby uniknąć wyciekania soków. U młodych drzew usuń wszystkie gałęzie z dolnej części pnia, aby podnieść koronę.

LESZCZYNY, KASZTANY I WIERZBY Przytnij do samej ziemi, jeśli uprawiasz je na odrośla lub przerzedź krzewy, wycinając od jednej trzeciej do jednej piątej pędów.

Tych roślin nie przycinaj

Cyprysowce Leylanda tnij wiosną i latem – mogą wymagać nawet trzech zabiegów, aby utrzymać je w ryzach

✗ **ŻYWOPŁOTY Z CYPRYSOWCA LEYLANDA** Rośliny zimozielone, takie jak cyprysowiec, cięte zimą mogą zachorować, a nawet zginąć. Należy je przyciąć nie później niż we wrześniu.

✗ **LAWENDA** Wrażliwe krzewy i krzewinki śródziemnomorskie są podatne na uszkodzenia mrozowe, jeśli są przycinane pod koniec roku.

✗ **ROŚLINY Z RODZAJU *PRUNUS*** Śliwy, wiśnie, morele, brzoskwinie, a nawet pozornie nieniszczalna tarnina są podatne na chorobę o nazwie srebrzystość liści. Choroba ta występuje częściej zimą i może rozprzestrzeniać się przez rany powstałe po cięciu.

✗ **RÓŻE KRZEWIASTE** Najlepiej ciąć pod koniec zimy, chociaż już teraz można nieco zmniejszyć ich wysokość, aby uniknąć uszkodzeń wiatrowych.

Usuwanie splątanych pędów

Bujnie rosnące róże pnące, czyli ramblery, często tworzą plątaninę kolczastych łodyg, jeśli nie są cięte co roku. Dłuższe pędy wytnij u nasady, a następnie potnij je na mniejsze części, które łatwiej będzie rozplątać. Odcięte gałęzie z owocami można umieścić w karmniku dla ptaków lub wstawić do wazonu.

eprasa.pl adb461863b

Cięcie róż pnących – ramblerów

Chociaż róże pnące można przycinać późnym latem, po zakończeniu kwitnienia, istnieją dwa powody, dla których najlepiej poczekać z tym trochę dłużej.

Po pierwsze, owoce róż mogą być cennym źródłem pożywienia dla ptaków – paszkoty, kosy i kwiczoły mają wystarczająco mocne dzioby, aby sobie z nimi poradzić. Różane owoce będą przydatne również dla nas – na kaszel i przeziębienie – jeśli zostaną ugotowane w syropie.

Innym powodem jest to, że jeśli twoja róża pnąca wymaga cięcia regeneracyjnego, to okres spoczynku (od listopada do lutego) jest na to najlepszym momentem.

Ramblery kwitną zazwyczaj raz w roku, wczesnym latem

Krok po kroku

1 **WYSZUKAJ** stare, zdrewniałe łodygi i wytnij je przy ziemi sekatorem. Odwiąż je od podpory i usuń. Załóż mocne, odporne na kolce rękawice.

2 **SKRÓĆ** pędy boczne, wyrastające z pozostałych na roślinie młodszych pędów głównych, do 2-3 pąków, aby pobudzić ich kwitnienie. W ten sposób mocniej się rozgałęzią.

3 **PRZYWIĄŻ** pozostałe luźne pędy do podpory. Niektóre z nich można później prowadzić tak, aby utworzyły nowy szkielet i zastąpiły starsze pędy.

Dobra rada

Jeśli chcesz naprawdę dobrze wykonać swoją pracę, powinieneś rozważyć każdy jej element – na przykład rodzaj wiązań, których używasz. Wiązania są zwykle jednorazowe i trudno je ponownie wykorzystać po latach podtrzymywania roślin przy drutach, więc zastanów się nad wyborem tych biodegradowalnych lub niezawierających plastiku. Bardzo ważny jest także sam węzeł i sposób wiązania. Nie ograniczaj wzrostu łodygi ciasnym węzłem, który z czasem będzie ocierał i uszkadzał łodygę. Uważam, że węzeł ósemkowy sprawdza się wyjątkowo dobrze.

Rozłóż pędy w równych odstępach na podporze i przywiąż je wiązaniami, które nie są wykonane z plastiku

W ten sposób przytnij także

Wiele roślin pnących o zdrewniałych pędach, które nie mają możliwości samodzielnego przytwierdzenia się do podpór, trzeba będzie w końcu przyciąć i ponownie przywiązać do podpór. Skrócenie pędów bocznych poprawia wigor i kwitnienie oraz pomaga utrzymać atrakcyjny wygląd roślin. Tnij je po kwitnieniu, jeśli kwitną na zeszłorocznych pędach, lub późną zimą/wczesną wiosną, jeśli kwitną na pędach tegorocznych. W ten sposób przycinaj na przykład kamelie, pruszniki, pigwowce, garie i ogniki.

Róża pnąca – rambler

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Kwitnienie												
Cięcie												

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE; GETTY/CAROLE GOMEZ

eprasa.pl adb461863b

Odpowiadamy na pytania ogrodników

Nasi eksperci podpowiadają, jak poradzić sobie z problemami w ogrodzie, między innymi z przerośniętą wiśnią i inwazją owocówki śliwkóweczki

Bob Flowerdew
Bob jest ekologicznym ogrodnikiem, który zaprojektował swój ogród z myślą o uprawie jak największej ilości warzyw, owoców oraz roślin ogrodowych na kwiaty cięte.

Christine Walkden
Pisarka ogrodnicza. Występuje w programie The One Show BBC1. Jest również wykładowczynią i pilotką wycieczek.

Matt Biggs
Matt zdobywał doświadczenie w Kew i od ponad 30 lat profesjonalnie zajmuje się ogrodnictwem.

P Co może rosnąć w donicach przy domku letniskowym na wybrzeżu?

Carole Lambourne, Staffs

O CHRISTINE ODPOWIADA Morskie powietrze i tygodnie bez opieki to spore wyzwanie dla każdej rośliny rosnącej w donicy. Małe donice szybko wysychają, więc będziesz potrzebować większych pojemników niż mogłoby się wydawać.

Użyj podłoża na bazie gleby. Upewnij się, że donice mają otwory drenażowe oraz umieść je na nóżkach, aby woda mogła odpływać podczas bardziej mokrych dni.

Przymiotno sine (*Erigeron glaucus*) dorasta do 40 cm wysokości i wytwarza duże bladofioletowe, przypominające stokrotki kwiaty na tle szarych liści. Zwykle jest to roślina zimozielona i powinna poradzić sobie na tym stanowisku. *Griselinia littoralis* 'Variegata' to zimozielony krzew o grubych, woskowanych, pstrokatych liściach, który powinien dać sobie radę posadzony w donicy nie mniejszej niż 45 cm.

Zapoznaj się również z szeroką gamą oferowanych obecnie odmian twardziczek. Ich kwiaty kontrastują z ciemnozielonymi liśćmi – mogą być białe, czerwone lub różowe. Różnią się one znacznie pod względem docelowego rozmiaru, więc sprawdź etykietę, aby znaleźć odmianę odpowiednią dla siebie.

PiO ODPOWIEDŹ EKSPERTÓW Nadmorskie rośliny w donicach

Przymiotno sine (*Erigeron glaucus*) dobrze rośnie na słonych, wietrznych przybrzeżnych stanowiskach

Kostrzewa sina (*Festuca glauca*) 'Elijah Blue' będzie dobrze rosła w dużej donicy w pełnym słońcu

O MATT ODPOWIADA Rośliny śródziemnomorskie i trawy przetrwają w przepuszczalnym podłożu.

Wypróbuj odmiany lawendy takie jak różowa 'Little Lottie', jaśniejsza 'Hidcote Pink' lub późna, biała 'Heavenly Angel'.

Zioła również się sprawdzą, w tym szałwia, wawrzyn, tymianek oraz oregano w odmianie 'Kent Beauty', którego zwisające pędy pokryte są jasnymi, zaokrąglonymi liśćmi, a latem także rurkowatymi, różowymi kwiatami otoczonymi zachodzącymi na siebie, ciemnoróżowymi przylistkami.

Jeśli chodzi o trawy, miłka zakrzywiona (*Eragrostis curvula*) 'Totnes Burgundy' ma długie, zwisające liście, które w miarę dojrzewania stają się ciemnobordowe – zdecydowanie potrzebuje wysokiej doniczki. Rozplenica Thunberga (*Pennisetum thunbergii*) 'Red Buttons' ma jaskrawoczerwone, podobne do guzików kwiatostany, od połowy lata unoszące się nad kępami zielonych liści. Częściowo zimozielona kostrzewa sina (*Festuca glauca*) 'Elijah Blue' wytwarza sterczące kępy drobnych niebieskich liści.

P Kiedy zebrać plon z papryczek chili rosnących w cieplarni?

J Pike, email

O BOB ODPOWIADA Większość papryczek chili w trakcie dojrzewania zmienia kolor, zwykle na czerwony lub fioletowy, chociaż niektóre – takie jak papryki habanero – mogą stać się pomarańczowe. Można je zbierać do wykorzystania na świeżo, nawet zanim zmienią kolor, ale gdy pozostaną na roślinie dłużej, będą pełniejsze w smaku i lepsze do przetworów. Jest to istotne na przykład w przypadku suszenia.

Na szczęście rośliny te mogą być wieloletnie, jeśli będą przechowywane w ciepłym i jasnym miejscu przez całą zimę, więc nie trzeba zbierać owoców, dopóki nie będą potrzebne. Jednak mogą być one porażane przez pleśń, więc lepiej jest zbierać i przetwarzać na bieżąco większość z nich.

Suszenie papryczek chili jest proste: zawiąż je na nitce i powieś w ciepłym i suchym miejscu, a następnie umieść w szczelnie zamkniętym słoiku w ciemnej szafce. Papryczki chili możesz także zamrozić w woreczku lub zamarynować, gotując je zalewie na bazie cukru i octu (co można następnie zblendować na ostry sos) lub po prostu zanurzając je w occie.

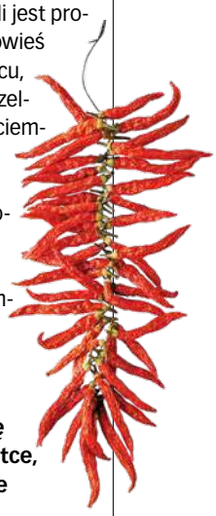

Papryczki chili suszą się dobrze zawiązane na nitce, a następnie powieszone w ciepłym miejscu

eprasa.pl adb461863b

Powojnik włoski (*Clematis viticella*) 'Abundance' dorasta do trzech metrów wysokości

P Jakie pnącza najlepiej sprawdzą się do zasłonięcia dachu naszego biura ogrodniczego?

Michelle West, email

O MATT ODPOWIADA Dobrze w tej roli sprawdzi się powojnik. Albo posadź taką odmianę, która urośnie nieco większa niż dach, a następnie przycinaj powojnik w razie potrzeby, albo wykorzystaj słabiej rosnące odmiany mieszańcowe i przycinaj je co roku.

Powojnik włoski (*Clematis viticella*) 'Abundance' to szybko rosnąca odmiana z mnóstwem ciemnoróżowo-fioletowych kwiatów pojawiających się od połowy lata do wczesnej jesieni. Powojnik pośredni (*Clematis* x *jouiniana*), mieszaniec powojnika bylinowego i rodzimego powojnika pnącego, to pnącze o zwiewnych kwiatostanach złożonych z białych kwiatów, które pojawiają się późnym latem i wczesną jesienią. Odmiana 'Praecox' ma bladoniebieskie kwiaty.

Pamiętaj, że opadłe liście każdego pnącza liściastego będą musiały być okresowo usuwane, aby zapobiec uszkodzeniu dachu przez ich nagromadzenie.

Neriny rozrastają się, gdy rosną na słonecznym stanowisku w przepuszczalnej glebie

P Moja nerina przerosła donicę. Co powinnam z nią zrobić?

Glynis Brown, email

O CHRISTINE ODPOWIADA Neriny najlepiej rosną, gdy nie są przesadzane, ale jeśli przerosną donicę, tak jak twoje, wiosną lub wczesnym latem, gdy są w stanie uśpienia, wyciągnij je z doniczki i rozdziel cebule.

Zachowaj mniejsze cebule, przesadzając je do doniczek i uprawiając dalej, ponieważ zakwitną, gdy osiągną odpowiedni rozmiar, co zwykle zajmuje od dwóch do trzech lat. Większe cebule należy przesadzić na ciepłą rabatę z przepuszczalną glebą, aby dobrze rosły.

Na południu kraju należy sadzić cebulki tak, aby ich wierzchołki znajdowały się tuż pod powierzchnią gleby, natomiast w chłodniejszych częściach Wielkiej Brytanii należy sadzić je nieco głębiej, aby zapewnić im odrobinę ochrony. Wszystkie chore lub uszkodzone rośliny odrzuć.

Dodanie materii organicznej sprawia, że gleba lepiej zatrzymuje wilgoć

P Chcę zamienić suchy trawnik na rabaty. Od czego zacząć?

Sally Bevan, Essex

O CHRISTINE ODPOWIADA Po pierwsze, popraw stan gleby, którą obecnie posiadasz, dodając do niej jak najwięcej materii organicznej: najlepiej dojrzałego kompostu lub obornika zwierzęcego. Zadziała to jak gąbka, zatrzymując wodę, do której rośliny będą miały dostęp w okresach suszy.

Rozważ ściółkowanie rabat zimą lub wczesną wiosną, gdy spadnie wystarczająca ilość deszczu, aby ta wniknęła w głąb gleby. Możesz wykorzystać materiał organiczny, taki jak ozdobna kora lub coś nieorganicznego, na przykład kolorowy szklany grys lub kamień.

Jeśli używasz materiału organicznego, będzie on wymagał co roku uzupełniania. Pamiętaj, aby rozkładać go z dala od łodyg roślin, ponieważ w kontakcie z nimi może powodować ich gnicie.

P Jak przyspieszyć powolny proces kompostowania? Czy pryzma musi być zadaszona?

Kevin i Karen, email

O BOB ODPOWIADA Po pierwsze, powolny proces kompostowania nie jest zły sam w sobie – ale może wskazywać na zbyt chłodną pryzmę. Jeśli to możliwe, pryzmy powinny kompostowe być wyższe – ja układam je powyżej wysokości ramion. Wtedy ciepło wzrasta, więc większe pryzmy się niemal „gotują".

Co więcej, pomaga też zwiększenie różnorodności materiałów, a dodatkowy materiał również szybciej zwiększa wysokość pryzmy. Zbieraj większą ilość odpadów ogrodowych, rozważ pozyskanie odpadów od sąsiadów, a także to – z czego jestem znany – że ludzki mocz jest genialnym, darmowym stymulatorem kompostu. Jeśli nie chcesz wykorzystywać moczu, dodaj więcej wody – gdy jest zbyt sucho, kompostowanie będzie przebiegać powoli.

Plastikowa folia wystarczy do zatrzymania wilgoci w pryzmie, ale kilka jej warstw lub folia bąbelkowa sprawdzą się lepiej w utrzymaniu ciepła. Dach tylko by przeszkadzał.

Przeplataj brązowe (suche) i zielone (mokre) odpadki ze sobą dla szybszego kompostowania

Pszonak (*Erysimum*) 'Bowles' Mauve' jest wieloletni i łatwy w uprawie

P Jeśli pszonaki to rośliny kapustne, to czy powinienem unikać ich sadzenia w tym samym miejscu co roku?

Ian Tomisson, email

O MATT ODPOWIADA Uprawa tej samej rośliny rok po roku w tym samym miejscu prowadzi do niedoboru składników odżywczych, a czasami do problemów ze szkodnikami lub chorobami, więc zasil glebę poprzez ściółkowanie jej przekompostowaną materią organiczną. Rośliny kapustne potrzebują żyznego, utwardzonego podłoża, więc upewnij się, że gleba jest dobrze ubita, przechodząc po jej powierzchni na piętach, najpierw w jedną stronę, następnie ponownie pod kątem 90 stopni, a na koniec wyrównując powierzchnię za pomocą grabi.

Pszonaki jako rośliny kapustne, są podatne na kiłę kapusty. Jeśli zostaną zainfekowane, pozostanie ona w glebie przez kilka lat, porażając wszystkie rosnące tam w tym czasie rośliny kapustne.

Możesz również uprawiać pszonaki w doniczkach z uniwersalnym podłożem bez torfu zmieszanym z podłożem typu John Innes na bazie gleby, aby mieszanka była bardziej zasobna. Możesz także posadzić wieloletnią odmianę pszonaka (*Erysimum*) 'Bowles' Mauve' o fioletowych kwiatach, która może kwitnąć niemal cały rok. Inny wieloletni pszonak, 'Winter Orchid', ma miedziano-pomarańczowe kwiaty, które dojrzewając zmieniają kolor na fioletowy. Obie odmiany przez długi czas stanowią doskonałe źródło nektaru dla zapylaczy.

ZDJĘCIA: TORIE CHUGG; SARAH CUTTLE; GETTY/MAGONE; JASON INGRAM

eprasa.pl adb461863b

Felieton

Opowieści Titchmarsha

Gdy w wiadomościach nieustająco słyszymy o kryzysie klimatycznym, ogrodnicy powinni być optymistami – istnieją drobne rzeczy, jakie mogą zrobić, aby coś naprawdę się zmieniło, przekonuje **Alan**

Założenia. Któż z nas nie ich nie czyni? Po lecie, w czasie którego panowała największa susza od 1976 roku, można ci wybaczyć myślenie, że od tej pory każdego kolejnego roku będzie bardziej sucho i gorąco – jeśli zwracasz uwagę na codzienne wiadomości. Nie będzie. Dlaczego jestem tego taki pewny? Bo chodzi o pogodę.

Nasz niepokój o globalne ocieplenie i zmiany klimatyczne jest świetnie uzasadniony, ale i tak to, co niebo będzie nam zsyłać i jak bardzo słońce będzie prażyć ziemię, będzie się wahać z roku na rok. Ogólny trend to wzrost temperatury i poziomu morza, ale w ramach tego wzrostu zawsze były i zawsze będą wychylenia maksymalne i minimalne. Tymczasem wydaje się, że wśród szumu i sensacyjnego tonu wiadomości zagubiono tego rodzaju realizm.

Może chodzi o to, że się starzeję, ale robię się coraz bardziej wyważony: w żaden sposób nie zaprzeczam, że należy wziąć w karby nasz wkład w zmiany klimatyczne, ale staję na pragmatycznym stanowisku, że najlepszym sposobem na poprawę sytuacji jest działanie każdego człowieka, a nie kolektywne bieganie w kółko jak kurczak z odciętą głową i czekanie na armagedon.

> Wyobraź sobie, ile by się zmieniło, gdyby każdy człowiek posadził kwiat – albo dwa – na progu domu, na balkonie, w ogrodzie czy w swojej posiadłości

Jako ogrodnicy odpowiadamy za nasz własny skrawek ziemi, nawet najmniejszy. Pszczoła siadająca na kwiatach, które tak szczodrze posiałeś w ramach zazieleniania świata, nie jest świadoma szerszej perspektywy, ale jest w bezpośrednim kontakcie z krajobrazem, zieloną planetą, środowiskiem – nazwij to, jak chcesz. Wyobraź sobie, ile by się zmieniło, gdyby każdy człowiek posadził kwiat – albo dwa – na progu domu, na balkonie, w ogrodzie czy w swojej posiadłości. Myślenie życzeniowe? Może. Niemniej jest to praktyczny sposób na tworzenie zmiany i uspokojenie sumienia każdego z nas; świadomość, że nawet nasze niewielkie działania, gdy połączymy je z drobnymi działaniami innych, tworzą coś wielkiego i skutecznego.

Tymczasem pozostaje kwestia pogody. Będą lepsze i gorsze lata dla ziemniaków i pomidorów. Twoje groszki pachnące mogą przekwitnąć wcześnie, tak, jak moje tego lata, ale jest równie prawdopodobne, że w nadchodzących latach będą podlewane prawie codziennie. Tu chodzi o pogodę.

Czy próbuję patrzeć na zgoła nieróżową sytuację przez różowe okulary? Zdecydowanie nie. Próbuję tylko zrównoważyć niekończący się pesymizm i otworzyć oczy tym, którzy widzą jedynie nadciągającą katastrofę, na pozytywne działania, jakie możemy podjąć, aby nieco poprawić sytuację.

Świat wydaje się ostatnio bardzo rozzłoszczony – często z uzasadnionych powodów. Ale jeśli jesteśmy tu tylko jednorazowo, z pewnością mamy obowiązek zrobić z tego najlepszy użytek: pokazać naszym dzieciom i wnukom cuda i radości natury, a także wzbudzić w nich pragnienie troski o nie. W tym roku [dotyczy 2022 r. – red.] motyl modraszek arion ma się najlepiej od 150 lat. W roku 1979 ogłoszono, że wymarł, ale jego populacja odrodziła się dzięki działaniom naukowców i ekologów, którzy współpracowali, aby stworzyć miejsca sprzyjające jego przetrwaniu. To triumf na skalę kraju, ale sami możemy odnieść mniejsze zwycięstwa we własnym domu.

Potrzebujemy terenów wiejskich, nieuprawianych pasów na krańcach pól uprawnych i żywopłotów, które są domem dla rodzimych gatunków roślin i kwiatów, drzew i krzewów, ale niech ci nikt nie wmówi, że masz zamienić swój maleńki ogródek w dzicz. Owady, ptaki i ssaki nie są specjalnie zainteresowane pochodzeniem kwiatów w twoim ogrodzie. Jeśli twoje „egzotyczne" rośliny rabatowe i byliny zapewnią im schronienie i pożywienie, będą cię odwiedzać, okazując wdzięczność. Gdy „ogrodnictwo" (przez które rozumiem uprawę roślin z całego świata w sposób podnoszący nas na duchu i zapewniający przetrwanie stale rosnącej puli genowej) stanie się wstydliwym słowem i zacznie się od nas wymagać porzucenia naszych skrawków ziemi, aby mogły je skolonizować jedynie gatunki naturalnie występujące w danym środowisku, dojdzie do ich zubożenia, a nie wzbogacenia.

Bioróżnorodność na niewielką skalę zachodzi jedynie na skutek ludzkiej interwencji. Nie widzę powodu, aby za to przepraszać. Znacznie istotniejsza jest nasza chęć przyjęcia organicznego punktu widzenia – otwartości na te istoty – i rośliny – którym spodobają się nasze skrawki ziemi. Wówczas będziemy mogli współpracować z przyrodą, tworząc ogród, który będzie rozjaśniał nam życie i zapewniać przetrwanie gatunkom bytującym w naturze. Nadal trzeba będzie liczyć się w warunkami atmosferycznymi, ale ogrodnicy zawsze lubili wyzwania.

ZDJĘCIA: JASON INGRAM. ILUSTRACJA: CHRIS MADDEN ILLUSTRATION

eprasa.pl adb461863b

Gardeners' World
EDYCJA POLSKA

Polska

Redaktor naczelna
Małgorzata Wójcik
malgorzata.wojcik@avt.pl

Redaktor merytoryczny
Łukasz Skop
lukasz.skop@avt.pl

Asystent wydawcy
Anna Cember
anna.cember@avt.pl

Współpracownicy
Anna Moroz-Darska,
Bożka Piotrowska,
Klaudia Kossowska,
Katarzyna Kaczan-Borowska,
Marta Karcz,
Grzegorz Falkowski,
Katarzyna Bellingham,
Małgorzata Kalemba-Drożdż

Marketing i reklama
Marta Zaczek
marta.zaczek@avt.pl
tel. 22 257 84 76

Anna Brzywczy
anna.brzywczy@avt.pl
tel. 883 125 997

DTP
Studio Adekwatna

Prenumerata
prenumerata@avt.pl
tel. 22 257 84 22 (godz. 10:00–14:00)

Kolportaż
Paweł Gago
pawel.gago@avt.pl
tel. 22 257 84 24

United Kingdom

GARDENERS` WORLD
MANAGING DIRECTOR
Catriona Bolger

EDITOR-IN-CHIEF
Lucy Hall

ASSOCIATE EDITOR
David Hurrion

BBC STUDIOS, UK PUBLISHING
CHAIR, EDITORIAL REVIEW BOARDS
Nicholas Brett

MANAGING DIRECTOR, CONSUMER PRODUCTS AND LICENSING
Stephen Davies

COMPLIANCE MANAGER
Cameron McEwan

DIRECTOR, MAGAZINES AND CONSUMER PRODUCTS
Mandy Thwaites

UK.publishing@bbc.com
www.bbcstudios.com

IMMEDIATE MEDIA CO LTD
CHAIRMAN
Martin Weiss

CEO
Tom Bureau

DIRECTOR OF INTERNATIONAL LICENSING AND SYNDICATION
Tim Hudson

INTERNATIONAL PARTNERS MANAGER
Molly Hope-Seton

Adres redakcji
„Gardeners' World. Edycja Polska"
ul. Leszczynowa 11
03-197 Warszawa
tel. 22 257 84 99
www.magazyngardenersworld.pl

Źródłowe materiały publikacyjne pochodzą z miesięcznika brytyjskiego „Gardeners' World".

© Copyright 2023 AVT

Mimo wszelkich starań przy opracowaniu materiału do tego czasopisma, wydawca nie ponosi odpowiedzialności za jakiekolwiek błędy w tym czasopiśmie.

Redakcja nie ponosi odpowiedzialności za zamieszczone na łamach pisma „Gardeners' World. Edycja Polska" treści reklamowe oraz artykuły promocyjne.

Wydawca
AVT-Korporacja Sp. z o.o.
ul. Leszczynowa 11
03-197 Warszawa tel. 22 257 84 99

Wydawnictwo AVT należy do Izby Wydawców Prasy

Miesięcznik, nr 11-12/2023

Magazyn jest wydawany na licencji brytyjskiego wydawnictwa Immediate Media Co Ltd

oraz BBC Studios

BBC Gardeners World magazine is published by AVT-Korporacja Sp. z o.o. under licence from BBC Studios, Television Centre, Wood Lane, London W12 7TQ. The Gardeners World logo and the BBC Blocks are the trade marks of the British Broadcasting Corpo-ration. Used under licence. © Immediate Media Company Limited. All rights reserved. Reproduction in whole or part prohibited without permission.

W następnym numerze...

styczniowo-lutowe wydanie
w sprzedaży pod koniec grudnia

Zimowe cięcie – przewodnik Monty'ego

Niskie krzewy iglaste

Polecane sklepy ogrodnicze

The Garden Bellingham – sklep internetowy
501 420 622 • kontakt@kasiabellinghamsklep.pl • www.kasiabellinghamsklep.pl

TopSzklarnie.pl – sklep internetowy
516 809 133 • szklarnie@agrocentrum.com.pl • www.topszklarnie.pl

Kielce

ACM Agrocentrum
25-330 Kielce, Sandomierska 207
41 342 55 83
sandomierska@agrocentrum.com.pl
www.agrocentrum.com.pl

ACM Agrocentrum Centrum Kwiatowe Holandia
25-502 Kielce, Paderewskiego 38
41 368 40 39
paderewski@agrocentrum.com.pl
www.agrocentrum.com.pl

Kozłów

ACM Agrocentrum Sklep Rolny
32-241 Kozłów, Kozłów 256
41 384 10 29
www.agrocentrum.com.pl

Miechów

ACM Agrocentrum
32-200 Miechów, Topolowa 3
41 383 15 34
www.agrocentrum.com.pl

Płońsk

Centrum Ogrodnicze Eljan
09-100 Płońsk, Skarżyn, Wyszogrodzka 14
603 984 504 • nuzynski.eljan@wp.pl
www.eljan.eu

Puławy

Centrum Ogrodnicze Ogród Marzeń Aldona Sójka
24-100 Puławy, Lubelska 100
697 084 823 • szkolkisojka@gmail.com
www.szkolkisojka.pl

Nowodworce

Davis & Kryjan-Gardens s.c. Centrum Ogrodnicze
16-010 Nowodworce, Kwiatowa 7
85 744 15 95 • ogrody@dkgardens.pl
www.dkgardens.pl

Tuczempy

Centrum Ogrodnicze Piotrów Alicja Piotrów
37-514 Tuczempy, Kwiatowa 7
16 623 19 84 • kwiaty.piotrow@wp.pl
www.ogrodnictwo-piotrow.pl

W tych sklepach zawsze znajdziesz magazyn „Gardeners' Word. Edycja Polska" oraz wydania specjalne. Serdecznie zapraszamy wszystkie sklepy ogrodnicze do współpracy B2B: **22 257 84 23 (godz. 10:00–14:00) • prenumerata@avt.pl**

sprasa.pl/adb46c362b

DUNOON

JEJ WYSOKOŚĆ PORCELANA

angielska porcelana najwyższej jakości !

DO KAŻDEGO ZAMÓWIENIA NA HASŁO GARDENERS' WORLD PREZENT GRATIS

atut&primar

hurt: atut-primar.pl dekoracje@atut-primar.pl +48 667 881 308 detal: domprezentow.pl

eprasa.pl adb461863b

FYRKLÖVERN

SPRAWDŹ NASZE PROMOCJE!

AŻ DO 70% TANIEJ!

eprasa.pl adb461863b